काठमाडौं जि.प्र.का.द.नं.. १३६/०६२/०६३ माघ २०७६, वर्ष १५ अङ्क ६८

जाडो याममा आगो बाल्दा निसासिने र आगलागिका घटनाहरू हुन सक्ने भएकाले :

१. आगोबाल्दा झ्यालको भेन्टिलेशन खुला राखौं
२. जाडो मौसममा सुरक्षित ठाउँ एकीन गरेर मात्र आगो बालौं जथाभावी आगो नबालौं ।
३. जाडो मौसममा अति प्रज्वलनशील पदार्थहरू (ग्यास, पेट्रोल) भण्डारण तथा बिक्रीवितरण कक्ष वरपर आगो नबालौं ।
४. आगालागिका घटना घटेमा महिला,बालबालिका, वृद्धवृाहरूको सूचनामा विशेष ध्यान दिऔं ।
५. आगोलागिको घटना कुनै पनि बेला घट्ने भएको हुँदा पानीको स्रोतहरू चालु अवस्थामा राखौं ।

नेपाल सरकार
सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय
सूचना तथा प्रशारण विभाग

जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको विकास अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल
Agriculture Journal
मासिक

कृषि जर्नल २०७६ माघ (krishijournal–2019, Jan-Feb)

"आधुनिक कृषि प्रविधिको प्रयोग गरौं, निर्वाहमुखी खेतीबाट व्यावसायिकता तर्फ उन्मुख होऔं।"

साथै, अन्य कृषि औजार, उपकरण र स्पेयर पार्ट्सहरूका लागि हामीलाई सम्झनुहोस् ।

श्रेष्ठ एग्री इनपुट्स

सतुंगल-९, काठमाण्डौ, नेपाल

फोन: ९७७-०१-५१०८०५४, मोबाईल: ९७७-९८४१७९९१६१, ९७५१०१५१५३

इमेल: shresthaagriinputs@gmail.com

YouTube Shrestha Agri Inputs   Shrestha Agri Inputs

पेपिनो मेलोन खाएर स्वास्थ बन्न हामीलाई सम्झनुहोस्

सम्पर्क नं. : ९८४१४५४८५७

जनता बैंक,

अगाडि नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं ।

युनाईटेड साझा कुरियर एण्ड कार्गो प्रा. लि.

United Sajha Courier & Cargo (P.) Ltd.

A Complete Express Solution.

DOMESTIC & INTL. DOCUMENT-PARCEL SERVICE

Anamanagar, Hanumanthan, Kathmandu, Nepal, P.O Box: 14189, Tel: 01-4266281, 4265373, 4230789, 4230269 Fax:-977-1-4219432, Email: usajha_courier@wlink.com.np

Birtamod	023-541405	Biratnagar	021-536123	Narayanghad	056-571763	Bhairahawa	071-526803	Surkhet	083-520730
Damak	023-582748	Lahan	033-693384	Damauli	065-560446	Dang	082-562295	Sindhuli	047-520025
Itahari	025-583166	Janakpur	041-521884	Pokhara	061-534050	Nepalgunj	081-523209	Kanchanpur	099-520454
Dharan	025-530167	Birgunj	051-526809	Butwal	071-542655	Dhangadhi	091-521712		

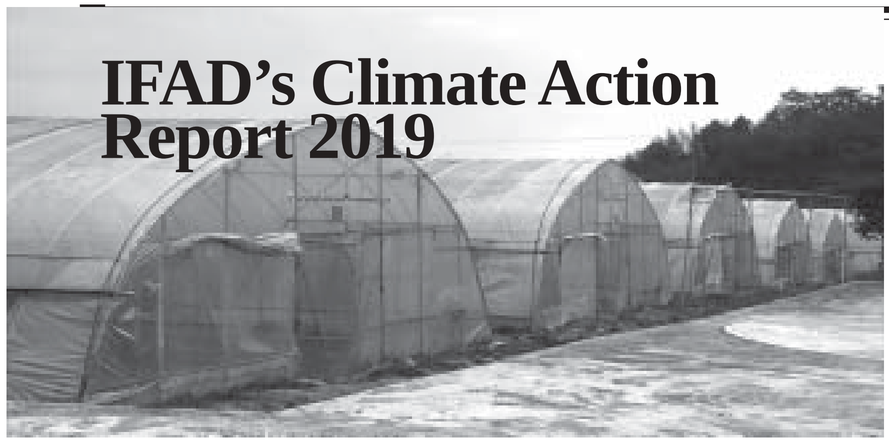

IFAD's Climate Action Report 2019

04 December 2019

This year is a key moment in the international debate on climate. It also represents an important year for mainstreaming climate change in IFAD's operations, with significant changes made in key aspects of its business model to achieve corporate-level commitments on climate change-related factors.

The 2019 Climate Action Report documents the progress and achievements made in IFAD's business model, largely through its Adaptation for Smallholder Agriculture Programme (ASAP).

This report includes statistics describing climate-related finance provided as part of IFAD's programme of loans and grants, as well as the mobilization of supplementary climate and environmental financing. It reports the screening of client countries' nationally determined contributions (NDCs) and how they feature within the country strategies developed with IFAD, as well as providing a report on ASAP's results to date. It also includes, for the first time, detailed results from impact assessments, which explicitly integrate climate change factors into the analysis of project performance.

The magnitude and gravity of the climate change challenge can sometimes seem unsurmountable, with no adequate means of addressing it. Even more so when combined with the urgent need to improve the livelihoods of rural people.

However, there are already examples of synergies that can bring about positive change for rural people and the organizations that seek to support them. The 2019 CAR not only demonstrates the impacts and achievements of IFAD's work, but also provides examples from rural people themselves.

These witness statements show that climate change challenges can be successfully overcome and that the ongoing effort to overcome these challenges is paying off. They also represent the types of actions that need to be scaled-up to realize the aspirations outlined at the United Nations Climate Action Summit 2019.

IFAD hopes that this 2019 CAR serves to inform as well as inspire those in the global community and in the field working to overcome the challenges of climate change and rural poverty reduction.

Major achievements in climate change mainstreaming at IFAD in 2019:

- US$244 million committed towards climate finance across 15 approved projects as of September 2019 representing 28 per cent of the total commitment made for the IFAD11 cycle. If new and upcoming projects are included, about 62 per cent of the commitment has been achieved.
- US$45.7 million mobilized in supplementary finance in 2019 from climate and environmental funds: US$44 million has been mobilized in Unrestricted Complementary Contributions to mainstream climate change concerns in the IFAD11 portfolio from the governments of Germany, Sweden and Switzerland.
- All 94 IFAD client countries' nationally determined contributions (NDCs) to the Paris Agreement on climate change screened to identify measures relevant to IFAD operations, with 100 per cent of new IFAD country strategies include an analysis of and alignment with NDCs.
- All 48 new projects in 2019 screened for climate risk assessments using SECAP procedures: 64 per cent rated as having high climate risks (leading to mandatory further assessments and response) and 36 per cent as moderate.
- 91 per cent of IFAD projects scored four or higher on climate change adaptation performance, surpassing the target level of 85 per cent.

As of 30 September 2019, the Adaptation for Smallholder Agriculture Programme (ASAP) has resulted in:

- 3,127,000 beneficiaries, of whom 640,000 were women
- 920,538 hectares under climate-resilient techniques.
- 86,000 households having improved access to water
- 11,300 community groups being supported in climate risk management
- US$22 million supporting climate-resilient infrastructure
- 17 policy dialogues being conducted on mainstreaming climate change into rural development activities
- Positive economic benefits for IFAD beneficiaries from climate change actions documented in seven impact assessments.The results of the impact assessment initiative for IFAD10 indicate a 13 per cent increase in resilience for project beneficiaries, with an estimated 26 million people having increased their resilience, including to climatic shocks.

Download the IFAD's Climate Action Report 2019

काठमाडौं जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३

कृषि जर्नल
Agriculture Journal मासिक

वर्ष-१५, अङ्क ६८ माघ २०७६

यस अङ्कमा

१. किसान महासंघको वहुपक्षीय अन्तरक्रिया ३-११
२. कस्तो हुन्छ मन्त्री भुषालको समाजवादी कृषि अर्थतन्त्र ? १२
३. धोका दिएको उखु किसानको गुनासो १५
४. महिलाको श्रम र योगदानकों नाप्ने उपकरण छैन १७
५. च्याउ व्यवसायीको, राष्ट्रिय जागरण अभियान २०
६. कृषि विकास विना उद्योग व्यवसाय फस्टाउँदैन : भट्ट २३
७. आयल निगमका कार्यकारी निर्देशकको मन्तव्य २४
८. विषादी प्रयोग मुक्त सप्ताह २०७६ पौष २३ देखि २९ सम्म २८
9. Spinning yarns Investing in wool 30
10. FAO is working to tackle 31
11. knowledge secures a future for young farmers 34
12. Specialised production 33
13. IFAD's Climate Action Report 2019 36

व्यक्तिगत मूल्य रु. ५०/-
संस्थागत मूल्य रु. १००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि,
सल्लाहकार : भोलामान सिंह बस्नेत, कृष्ण कोपिला **प्रा.डा.केशव खड्का,**
प्रबन्ध निर्देशक : श्रीबहादुर खड्का, **प्रधान सम्पादक** : धनबहादुर मगर
सह-सम्पादक : राजेन्द्रप्रसाद दंगाल, **उप-सम्पादक** : रितु रुपाखेती
मुख्य कार्यालय : बागबजार-३१, **फिल्ड कार्यालय** : टौखेल-मच्छेगाउँ-९, चन्द्रागिरी नगरपालिका,
फोन : ०१४२८८७४३, **मोवाइल** : ९८४१४४५७५३, **मुद्रण** : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं ।
Online : krishijournal.com.np, **इमेल** : krishijournal@yahoo.com,

कृषि क्षेत्रमा बैंकहरूको दादागिरी र दलालीकरण

सम्पादकीय

✍धनबहादुर मगर

कृषि क्षेत्रमा केही पनि सुधार भएको छैन भनेर हामीले धेरै पटक सरकारलाई भन्दै आएका छौं। विगतमा भन्दा धेरै कृषि क्षेत्रमा सुधार भएको छ। कृषिका केही वस्तुहरूमा राम्रो प्रगतिहरू नभएको होइन। अन्नवाली बाहेक पशुपन्छी र माछा पालनमा नेपाल आत्मनिर्भर छन्। नेपाली किसानहरू नेपाली जनतालाई खान पुऱ्याउने हैसियत राख्दछन्। यसमा सबैभन्दा वाधक संयन्त्र बैंकिङ्ग क्षेत्रनै हुन् भन्न सकिन्छ। कुनै बेला कृषि गर्न ऋण लिन नपर्ने वातावरणको पर्खाईमा अगाडि बढ्नु पर्छ।

नेपाली किसानहरूमा जोश जाँगर छन् उत्पादन गर्छन्। दिनरात अहोरात्र खटेर आफ्नो उत्पादन गर्छन्। तर पनि नेपालको कृषिको अवस्था भने बेग्लै हालत छ। सीमापारीबाट आउने कृषि वस्तु नियन्त्रण वास्तविक नेपाली किसानको लागि चुनौंती बनेको छ।

देशको जनतालाई खुवाउन भनेर लागेको किसानले बैंकहरूको तुँ शरणम् गर्नु नेपाली किसानहरूको लागि दुर्भाग्य नै मान्नु पर्छ। यो किसानको दोष होइन सरकारले किसान र देशको कृषिलाई चिन्न नसकेको समस्या हो। कृषकको उत्पादनले मूल्य नपाउने र कृषिजन्य उत्पादनको मूल्य श्रृँखलामा जबरजस्त पकड जमाएको विचौलियाको साम्राज्यले सबै नाफा कुम्ल्याउने अवस्था छ।

कृषि क्षेत्रमा दोंखिएको पछौटेपन, कृषि सामाग्रीको अभाव, यान्त्रिक औजारको उपलब्धताको कमी, सिँचाईं सुविधाको अभाव जस्ता करणले पनि कृषिमा छलाङ्ग लगाउन कठिन देखिन्छ।

यता कृषि उत्पादन बढाउन यस्ता कठिनाई विद्यमान छन् भने उता कृषिजन्य वस्तुको आयात् कहालिलाग्दो अवस्थामा छ। आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा १ खर्ब रुपैयाँ नाघीसकेको छ। कृषिजन्य वस्तुको आयात् गर्न। देशको करिब ६६ प्रतिशत जनसंख्या कृषिमा आश्रित छन् र पनि अवस्था यस्तो छ।

नेपालको यस्तो अवस्थालाई भने इजरायलको एउटा सामान्य तथ्याङ्कले गिज्याइरहे झैं लाग्छ। इजरायलमा ३ प्रतिशत जनसंख्या मात्र कृषि पेशामा छन्। तर, उनीहरूले सम्पूर्ण इजरायलीलाई खुवाएर निर्यात समेत गर्न सकेका छन्।

नेपालमा कूल २६ लाख ४१ हजार हेक्टर खेतियोग्य जमिन छ। ती मध्ये आधाभन्दा कम क्षेत्रमा मात्र सिँचाईं सुविधा छ। कृषि बाली लगाउने समयमा रसायनिक मलको अभाव हरेक वर्ष किसानले भोग्नु परिरहेको छ।

कृषि उत्पादनले मूल्य नपाउने समस्या डरलाग्दो नै छ। यी र यस्ता समस्या समाधान गर्न नेता भुषालको लागि चुनौंती छन्।

पछिल्लो समय देशमा वहुराष्ट्रिय कम्पनीले कृषि बीउको बिक्री वितरण गरिरहेका छन्। त्यसको सकारात्मकभन्दा नकारात्मक परिणामहरू ज्यादा देखा परेका छन्। दाना नलाग्ने, फल नदिने वा बोट मर्ने जस्ता समस्या देखापरेका छन्।

बाली बीमाको पहुँच कम हुनु तथा राज्य संयन्त्रको कमजोरीले किसानले क्षतिपूर्ति प्राप्त गर्न नसकिरहेको कारणले उनीहरू ऋणको पासोमा फस्दै गएको अवस्था छ।

खुल्ला बजार, विश्वव्यापीकरण तथा उदारीकरणले नेपालको ग्रामीण कृषि अर्थतन्त्रलाई तहसनसह गऱ्यो। शहरको पैसा गाउँमा पुऱ्याउने माध्यम कृषि उत्पादन नै थियो। तर, अर्थतन्त्रको अवयवहरूलाई चलायमान बनाउने एउटा गतिलो अस्त्र कृषि व्यवसाय अहिले भुत्ते बनेको अवस्था छ।

नेपालमा २६ लाख ४१ हजार हेक्टर खेति योग्य जमिन छ अधिकांश भू-भागमा धान, मकै तथा गहुँ उत्पादन हुन्छ। मलिलो माटो, खेति गर्न मिल्ने हावापानी हुँदा-हुँदै पनि कृषि क्षेत्र अपेक्षित रुपमा अघि बढ्न सकेको छैन। बाली लगाउने समयमा रसायनिक मलको अभाव, गुणस्तरीय बीउ नपाउनु, बालीनालीमा शत्रु किराहरूको प्रकोप तथा उत्पादन भइसकेपछि कृषि सामाग्री बिक्री नहुने कारणले पनि कृषिले अपेक्षाकृत सफलता हात पार्न सकेको छैन ।

सरकारले कृषि उत्पादन बढाउन मन्त्री फेरिएसँगै नयाँ योजनाहरू ल्याउने गर्दछ। युवाहरूलाई अनुदान, व्यवसायिक कृषि पेशामा लाग्नेलाई सहुलियत ऋण प्रदान गर्नेदेखि विभिन्न खालका ज्ञान र प्रविधि पनि दिने कार्यविधिहरू निर्माण गर्छ। तर, सरकारले बनाउने यस्ता ऐन, नियमहरूले नेपालको कृषि उत्पादन खासै वृद्धि गर्न सकेको छैन।

केही आत्मनिर्भर भएको कृषिवस्तुलाई क्रमश एकपछि अर्को गर्दै व्यवस्थित गर्दै लाने हो भने नेपालको कृषि उत्पादनको कमीलाई पूरा गर्न सकिन्छ।

जुनसुकै सरकार आए पनि वास्तविक कृषि कर्म गर्नेहरूको लागि वाधक भनेको बैंक हो। बैंकले नेपाली किसानहरूको जीवनस्तरलाई सुधार गर्नु भन्दा निरुत्साहित पार्दै आएको छ।

बैंकको विकल्पमा नेपाल सरकारले कृषिको कार्यक्रम ल्याउनु जरुरी छ। कि विना धितो कृषिमा ऋण पर्वाह गर्ने सरकारको नीति आएको भनेर सरकारले समेत पटक -पटक हावादारी गफ लडाएको छ। त्यो किसानको लागि आँखामा छारो हाल्ने काम मात्र भएको छ। सबै किसानको धितो राख्ने सम्पत्ती हुँदैन। उसको आफ्नो नाममा जग्गा जमिन हुँदैन। तर उसले काम गर्छु भनेर आँट गर्दा सरकारले सहयोग पुऱ्याई रहेको देखिदैन। यसमा न सरकारले सहयोग पुऱ्याउँछ न बैंकीङ्ग संघ-संस्थाहरूले त्यसकारण पनि हावादारी गफमा जनतालाई पँगु बनाउने कार्यमा लाग्नु भन्दा बैंकबाट ऋण लिएर काम गर्ने र कृषिलाई बैंकीङ्ग क्षेत्रका दलालीकरण गर्ने प्रक्रिया बन्द गरी नयाँ योजना ल्याउन आवश्यक छ। कि कृषि गर्छु र यति परिणाम उत्पादन गर्छु भनेर वाचा गर्ने किसानहरूलाई सिलिङ्गको आधारमा न्यूनतम् समर्थन मूल्यको भुक्तानी दिने व्यवस्था गरेको खण्डमा बैंकका कर्मचारीहरू दलालीकरणको अन्त्य हुने देखिन्छ। नत्र किसानहरू बैंक र वित्तिय संस्थाहरूको दास बन्ने निश्चित छ।

कृषि सानो किन नहोस् देशको लागि हो। जसको योगदानले एक-एक पैसा जम्मा भएर राष्ट्रको ढुकुटीमा जान्छ। हाल खरिद गरिरहेको खाद्यान्न जसरी विदेशमा पुग्छ। त्यो पैसा नेपालमै रहने वातावरण निर्माण गरी बैंकिङ्ग क्षेत्रको दलालीकरणको अन्त्य गरी आत्मनिर्भर कृषि क्षेत्रको विकास गर्न जरुरी छ र के बैंकमा कृषि गर्न भनेर ऋण लिन धितो नै राख्नु पर्ने वातावरण कहिलेसम्म रहला ? यो किसानहरूको पश्न हो। के बैंकबाट लिएको पैसाले कति कृषि वस्तु उत्पादन गरेर आत्मनिर्भर हुन सकेको कुनै लेखाजोखा छ ? उल्टै किसान कंगाल हुने अवस्था हुन्छ ? कृषि गर्नेलाई बैंकले हेप्ने वातावरणको अन्त्य गरिनु पर्छ। यो कार्य सरकारको कर्तव्य हो। किसानले गरिने हरेक काम जनताको लागि हो भनेर सोच्न नसक्ने बैंकका अर्थ विज्ञहरूको के काम, चेतना भया।

Heritage System (GIAHS). Combining biodiversity and resilient ecosystems, these GIAHS sites have stood the test of time and can protect food security for many communities, even in a changing climate. ©FAO/ Felipe Rodriguez

Young people are compelled to preserve their *Kihamba*, which in turn protects the larger agroforest of which they are a small part. Trees and dense vegetation on the *Kihamba* contribute significantly to carbon storage both above and below ground and protect the land on the slopes of Mount Kilimanjaro. Urban communities and commercial farms in the lowlands critically depend on Mount Kilimanjaro, which ensures the supply of fresh water to the whole region.

There are many benefits to the traditional agricultural practices of the *Kihamba*. These are both respected by their own communities and celebrated globally as a GIAHS. This is why the Shimbwe Juu village was selected to be part of FAO's GIAHS programme, which aims to preserve, improve, promote and celebrate farming techniques and agricultural heritage sites around the world. Combining biodiversity and resilient ecosystems, GIAHS sites have stood the test of time and ensure food security for many communities, even in a changing climate.

With almost 50 percent of Tanzania's population under the age of 15, ensuring decent livelihood opportunities for rural youth is paramount. FAO's support and advocacy for the employment of young people in the agriculture sector has resulted in the revision of Tanzania's National Agriculture Policy, which now includes provisions on youth involvement in agriculture and decent rural employment. These policies are the foundation for providing youth with opportunities for the future and achieving Sustainable Development Goal 8 of ensuring decent work for all.

Specialised production

Specialised production secures better income for rural households in China

06 December 2019

©Natalia Espinel/IFAD

The rapid economic growth in China has brought numerous benefits, but also many challenges. Rapid urbanization, environmental vulnerability, an aging population

and internal migration of young men is putting pressure on rural agricultural production systems.

Off-farm opportunities for rural women and men

Zhong Shuanyan, a young farmer, and mother of two, works in a mushroom production company, Jingxian Fungus Science and Technology Sharehold Corporation, supported by the IFAD-funded project in Jinggangshang county.

"Since I have started working here, I can economically help my family and mother-in-law. I also have improved my knowledge and skills in farm production. We not only produce fungus, but we also use the fungus material to make other products, like powder for chicken food companies and organic fertilizers," says Zhong.

Investing in new crops to diversify sources of income

Huang Beijing, a 53-year old man from Taoling Village in Ruijin County, is one of 142,000 farmer households involved in the project. He has been working on a tea seed oil plantation since 2016.

"Before the project, the land was used for paddy rice production, which didn't provide a stable income. But with the tea seed oil we generate more profit and a higher income," says Huang. The oil is used for cooking and traditional medicine.

Huang lives with his wife, mother, father-in-law and niece. His two sons migrated to other cities to find jobs. "The young labourers have migrated and send money to their families. They return once a year for the Chinese New Year; only one student remained in the primary school because the others joined their parents in cities," says Huang.

"Thanks to IFAD, I have an income and I can be a model for other households in the community to help them overcome poverty. In the future, I plan to process the tea seed oil myself, and then put it on the market."

Connecting farmers with consumers through e-commerce

Xin Hua Zeng, a 43-year old farmer and mother of one, is a manager of an asparagus plantation in Jinggangshan. This company integrates scientific research, development, production, processing of asparagus, medicinal materials and other agricultural products. In addition to its high quality organic asparagus, it also markets yellow peaches and kiwi, through e-commerce channels, reaching new and untapped markets for rural farmers.

"I guide the other farmers on how to prepare the land, irrigation, and collection of the asparagus. We prepare about 300 boxes per day that are sold through e-commerce. The income I am making from my work here allows me to provide for my child and my parents; before this was not possible for me," says Xin Hua Zeng, with a smile on her face.

Find out more about IFAD and China

knowledge secures a future for young farmers

'Kihamba' protect the future of forests and farmers on the slopes of Kilimanjaro

For the Chagga community living on the slopes of Mount Kilimanjaro, Kihamba (plots of land with a home and vegetable garden) are an essential and traditional part of young people's lives. ©FAO/Felipe Rodriguez

06/12/2019

On the slopes of Mount Kilimanjaro, in the Chagga community's Shimbwe Juu village, much of the area is divided into '*Kihamba*', plots of land with a traditional home and garden. Here, the *Kihamba* help form a multilayered agroforestry system that boasts over 500 types of plants and is rich in biodiversity. Coffee, yams, bananas, ginger, taro and cassava thrive amongst fruit trees that are irrigated even in the dry season by a network of water channels flowing 17 kilometres down the mountainside. This site is recognised by FAOas a Globally Important Agricultural Heritage System (GIAHS), a place that exemplifies how generations of traditional knowledge preserve, protect and sustainably manage the area's natural resources.

According to Chagga tradition, *Kihamba* are passed on from generation to generation and are considered the centre of family life. However, despite agriculture providing employment for the majority of Tanzania's population and this sector accounting for 26.7 percent of the country's Gross Domestic Product, many young people do not see agriculture as a viable career path.

Diomedes Kalisa, a Programme Officer with FAO in Tanzania, explains: "Young people are starting to show little or no interest in pursuing employment opportunities in the agriculture sector. They've seen their families struggle, so they fail to understand how being a farmer actually means you can always feed your family and even improve your income when the conditions are right".

However, agriculture can provide more opportunities than young people realize, and FAO's GIAHS programme helps maximize agriculture's potential by providing specialized training to local farmers.

Remy Temba, who has lived on his *Kihamba* for as long as he can remember, describes, "Before the FAO training we were not producing nearly as many fruits and vegetables. The trainers taught me how to use organic fertilizers, prune the coffee trees properly and grow more vegetables and a greater variety of fruits that I'd never thought about growing." This has increased the food security of farmers in the area, and it has allowed them to grow additional products, which they are able to sell, increasing their financial security too.

Left: Kihamba, and the agroforestry system of which they are a part, are vital for preserving the incredible biodiversity of the area. ©FAO/ Felipe Rodriguez. Right: Elizabeth Kilewo with her family. The Kihamba is the centre of family life. ©FAO/Felipe Rodriguez

James, Remy's youngest son who is proud of the family's *Kihamba*, spoke with wisdom not always common in 18-year-olds.

"I see three main benefits in our traditional cultivation: We are protecting the environment; we are eating nutritious and organic food, and we have some income through selling produce and animals."

The villagers in and around Shimbwe Juu are proud of their culture and their heritage. However, due to land scarcity and population growth, siblings who will not inherit land may move to cities or other farms further afield but the *Kihamba* remain central to their identity.

Remy's neighbour, Elizabeth Kilewo, who won a scholarship to secondary school and dreams of becoming a lawyer, described how the *Kihamba* will always be home. She returns every holiday not to relax, but to work on the land.

The Chagga community's "Kihamba" are recognized as a Globally Important Agricultural

किसान महासंघको वहुपक्षीय अन्तरक्रिया

जनताको माग पूरा गर्न राष्ट्र संघको नागरिक वडापत्रसँग सम्बन्धित एजेण्डा कृषि क्षेत्र र किसानहरूको अधिकारसँग जोडिएको छ । ७ वटा खाद्य अधिकारसँग जोडिएको जैविक कृषि, पर्यावरणीय दिगो कृषि विकास, खाद्य सम्प्रभुत्ता, संसारको सबैभन्दा बढी गरिबीको रेखामूनी रहेका मुलुकहरूको जनताको जीवनस्तर माथि उठाउन सहभागी हुने उक्त फोरमहरूले उठाउँदै आएको छ ।

धनबहादुर मगर

काठमाडौं पुस १ अखिल नेपाल किसान महासंघको आयोजनामा कृषि विकास, खाद्य सम्प्रभुत्ता र जलवायू न्यूनिकरण सम्बन्धी वहुपक्षीय अन्तरक्रिया कार्यक्रम पूर्व उप-प्रधानमन्त्री नेकपा स्थायी कमिटी सदस्य तथा फ्याक्सन इन्चार्ज वामदेव गौतमको प्रमुख आतिथ्यामा सम्पन्न भएको छ ।

छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि वामदेव गौतमले आफू कृषि र भूमिसित जीवनभर रहने बताउँदै अन्तर्राष्ट्रिय किसान संगठनको सदस्यता प्राप्त गर्न विगत ३४ वर्षदेखि कृषि अभियन्ताको रुपमा सक्रिय भएको बताउनु भयो । गौतमले खाद्य सम्प्रभुत्ताको नारा १९९८ मा तया भएको बताउँदै अन्तर्राष्ट्रिय किसान संगठनको सदस्यता प्राप्त गरेको बताएका छन् । कृषि सम्बन्धी विश्व सम्मेलनमा उठाएको एजेण्डा र नारा खाद्य सम्प्रभुक्ताको नारा नेपालको संविधानमा पनि मौलिक अधिकारको रुपमा समावेश गर्न सफल भएको बताएको छ । कानून सरह मान्यता पाउने गरि राष्ट्रिय किसान सञ्चाल बनाएका छौं ।

उक्त वहुपक्षीय छलफल कार्यक्रमा संगठन विभाग प्रमुख नहेन्द्र खड्काले देशको १ तिहाई हिस्सा जनता कृषिमा आवद्ध छन् । संसारमा कम्युनिष्टहरू पछि परेको अवस्थामा क्रान्ति जीवन्त छ भन्ने सन्देश दिने सरकार छ । देशभर संघीय सरकारको नेतृत्व वडादेखि केन्द्रसम्म नेतृत्व मात्र होइन संविधान समेत संशोधन गर्ने क्षमता राख्दछ । जनताको माग पूरा गर्न राष्ट्र संघको नागरिक वडापत्रसँग सम्बन्धित एजेण्डा कृषि क्षेत्र र किसानहरूको अधिकारसँग जोडिएको छ । ७ वटा खाद्य अधिकारसँग जोडिएको जैविक कृषि, पर्यावरणीय दिगो कृषि विकास, खाद्य सम्प्रभुत्ता, संसारको सबैभन्दा बढी गरिबीको रेखामूनी रहेका मुलुकहरूको जनताको जीवनस्तर माथि उठाउन सहभागी हुने उक्त फोरमहरूले उठाउँदै आएको छ । माथि उल्लेखित विषयहरू सबभन्दा पहिलो प्रभाव किसानहरूले झेल्नु पर्ने हुन्छ । यी पूँजीवादी पर्यावरणीय चक्रले थोपरिएको समस्याहरू हुन् । नेपाल जस्तो सयौं मोटर चढे पनि खासै प्रभाव पारेको हुन्न तर हाम्रो एउटा प्रदेश बराबर एउटा पेट्रोल कारखाना उत्पादन गर्न स्थलको रुपमा रहेको हुन्छ । तेस्रो अल्पविकसित मुलुकहरूले जलवायूको परिवर्तनको पीडा भोग्नु परेको छ । नाफा कमाउने उनीहरूले, क्षतिपूर्ति दिनु पर्छ ।

अमरिकी साम्राज्यवाद बाहिर फड्कन खोजी रहेको छ । जलवायू परिवर्तनको सम्वोधनबाट केही आशा गरिरहेको अवस्थामा अमेरिका बाहिरिएको छ । हाम्रो देशमा रहेका हिमालयहरू सुख्खा भयो भने के हुन्छ ? हामीलाई क्षेतिपूर्ति चाहिन्छ नेपालको सरकार र संसद भित्र यी कुराहरू उठाउनु पर्छ । खाद्य सम्प्रभुत्ताको ऐन बनेको छ किसान महासंघ बौल्ने मात्र हुन भन्ने कुरालाई व्यवहारिक पुष्टि हुन दिनु हुन्न । नेपली जनताको भरपेट खाना पाउने अधिकार छ । अनुदान अब विश्व बैंक आइएमईको आधारमा होइन ।

नहुने मामा भन्दा कानो जाति भन्ने अवस्थामा पुगेका छौं । हाम्रो संगठन स्थानीय निकायसम्म खाद्य सम्प्रभुत्ता लागु गर्ने पक्षमा छौं । भूमि उपयोग गर्न किसान विशेषताको आधारमा कृषि विकास गर्ने हो । संघ सञ्जाल सरकारको धारणा सुन्न सकिन्छ । राष्ट्रिय किसान सञ्जालको कार्यक्रम एकताको कारण ग्याप भएको हो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघका अध्यक्ष भैरव रेग्मीले किसानको समस्या समाधान गर्ने प्रकृयामा मत भिन्नता छ । तर पनि किसानको समस्या समाधान गर्ने विषयमा हिजो पनि साथै थियौ आज पनि छौं । किसानको मुद्दा उठाउने सरकारमा छ । तैपनि किसानको लागि संघर्ष गर्नु पर्ने छ । ६० प्रतिशत सरकारी अनुदानमा भ्रष्टाचार छ । भ्रष्टाचारको कानून बनाउनु पर्छ ।

सरकारले सकारात्मक कार्यहरू गर्दै आएको छ । समर्थन र सहयोग गर्नु पर्छ । प्रभावकारी कृषि कार्यक्रम नहुँदा किसानहरू पलायन भएको अवस्था छ । एकाधिकारवादी पूँजीवादसँग नेकपाको सरकारको कुनै दायित्व छैन । सबैभन्दा बढी अनुदान अनुसन्धानमा जान्छ । नार्कको भूमिका गौण छ । कृषिमुखि

गार्हस्थ उत्पादनको तुलना गर्दा ६०/६२ प्रतिशत कृषिबाटै आएको छ । समस्या जिल्ला मात्र होइन केन्द्रमा पनि छ । कमिशन रोक्न सकेको छैन । न्यूनिकरण गर्न सक्छौं ? बजारको अवस्था सुधार गर्न नसकेसम्म किसानमाथि उठ्न सक्दैन । कृषि प्रति सरकार जिम्मेवार हुनै पर्छ । कृषिमा शत प्रतिशत अनुदान दिने कि नदिने ? सिँचाईको अवस्था पूरानै पद्धतिबाट परिवर्तन भएको छैन ।

संविधानमा समाजवाद छ । समृद्धिको कुरामा कृषि उत्पादन गर्ने जमिन र पानी हो । विजुली बाटोघाटो हो । जिम्मा सरकारले लिने कि नलिने ? १ नम्बरमा कृषिलाई क्रमवद्ध अगाडि ल्याउने सके मात्र समृद्धि बन्छ । राजनीतिक व्यवहार भन्दा भाषणमा केन्द्रीत छ । आफ्नै कृषि मन्त्रालयको सरकार छ । ज्ञापनपत्र बुझाउन जानु पर्ने अवस्था कति सुहाउँछ ? कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि वामदेव गौतमले धेरै मिहिनेत संघर्षले खाद्य सम्प्रभुत्तालाई मौलिक अधिकारको रुपमा राख्न सफल भयौं । भाषा शैलीका सम्बन्धमा केही सुधार गर्नु पर्ने सुझाव दिँदै गौतमले नेपालको कृषि क्षेत्रको उचाई कृषि संगठन र अन्तर्राष्ट्रिय कृषि संगठनहरूको बीच निरन्तर भाइचार सम्बन्ध विकास सकारात्मक भईरहेको कुरा बताउनु भयो ।

गौतमले २०४७ सालको प्रजातान्त्रिक पञ्चायती व्यवस्थाको निरञ्कुशता समाप्त भएर राजतन्त्र समेत २०६२/०६३मा समाप्त भएको छ । जनआन्दोलनबाट निरंञ्कुश राजतन्त्रको पनि अन्त भएको बताउँदै २०४७/०४८ सालसम्म पूरा भाषणै प्रयोग गऱ्यौं । राजतन्त्र अन्त्य पछि भाषा शैली फरक गरौं भन्दै आएको छु । चर्को बोलेर केही फरक पर्दैन । व्यवहार हो । खाद्य सम्प्रभुत्ता अगाडी सार्दै किसान महासंघको नारा चक्लावन्दी, राष्ट्रियकरण व्यवसयीकरण गर्नु पर्छ भनेर जोडदिँदै आएका छौं । २ लाख ३१ जमिन ३ करोडमा विभाजित भएका छन् । ३ करोड चक्लावन्दीमा गएको छ । अब भारत र चिनको जस्तो कृषिको स्वरुप हुँदैन ।

अब डिजिटल र औद्योगिकरण नगरीकन कृषि क्रान्ति सम्भव छैन ।

ल्याटिन अमेरिकाबाट अगाडि सारिएको नारालाई जस्तै वहुर्राष्ट्रिय निगमहरूको ठूला-ठूला कृषि भूमि अब राष्ट्रियकरण गर्दै कृषि क्रान्ति गर्ने हो । अब किसानलाई बाड्न सकिन्न त्यसकारणले विचार गर्नु पर्छ । कार्वन सबैभन्दा बढी उत्पादन अमेरिका र चिनले गर्छ । हामी पेट्रोल, कोइला प्रयोग गर्दैनौं, विजुली प्रयोग गर्छौं भन्नु पर्छ । औद्यौगिकीकरण

नगरेसम्म समाजको विकास असम्भव छैन । हिउँ पग्लिरहेको छ । हामी बाँचौं र पृथ्वीलाई पनि बचाऔं । पृथ्वीको आयू ५ अर्ब वर्षको छ । ट्रम्प बौहुलाई रहेको छ । औद्यौगीकिरणको जादैनौं भन्नु हुँदैन । जान्छौं, तर प्रकृतिलाई नष्ट गर्दैनौं भन्नेतिर जानु पर्छ ।

१२ हजार भन्दाबढी जैविक विविधता छ । जैविक विविधता जोगाएनौं भने हामी पनि बाँच्न सक्दैनौं । ५३ लाख हेक्टर जमिनमा जंगलको सुरक्षा गर्नु पर्छ । परिवर्तन गर्न सक्ने कन्भिन्स् भाषा शैलीमा सुधार गर्नु पऱ्यो ।

नेपाल सरकार संघीय संरचना पहिल्यै खडा गरेको भए धेरै काम गरिसक्थ्यो । सम्पूर्ण ऐन कानून यही सरकारले बनाएको हो । नियमावाली बनाउन बाँकी छ ।

संयुक्त राष्ट्र संघ खाद्य संगठनको नेपाल प्रमुख । विनोद शाहले खाद्य संगठनको उद्देश्य विश्वको जनतालाई भोकमरीबाट कसरी बचाउने भन्ने हो । यो संगठन १९५१ मा पहिलो संस्थाको रुपमा स्थापना भएको र १९७७ देखि यो संस्था नेपालमा स्थापना भई कार्यरत रहँदै आएको छ । सदस्य राष्ट्र राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय नीति निर्माण गर्न नेपाल लगायत विभिन्न राष्ट्रहरूलाई प्राविधिक सहयोग गर्दै आएको छ । खासगरि खाद्य अधिकारमा १२ वर्ष देखि खाद्य कार्यक्रम गर्दै आएको छ ।

सम्बन्धित निकाय सँग मिलेर साझा समस्याको रुपमा रहेको ग्रामीण क्षेत्रका महिलाहरू समस्या समाधान गर्नु पर्छ । ग्रामीण क्षेत्रका महिलाहरूले सबैभन्दा बढी कृषिमा क्षेत्रमा सहयोग पुऱ्याउँदै आएको छ । तर उनीहरूको जीवनस्तरमा सुधार आएको छैन । उनीहरू दैनिक बिहान ४ बजेदेखि उठेर बेलुकीसम्म ४ बजे देखि बेलुकी ११ बजेसम्म काममा रहन्छन् । पानी ल्याउने, गोरु जोत्ने, खाना बनाएर बाल बालिका स्कुल पठाउने जस्ता काम सबै महिलाहरूले गर्दै आएका छन् । एउटा महिला दैनिक त्यसरी दिन बिताई रहेको हुन्छन् । त्यतातिर ध्यान दिनु जरुरी छ । भोली के हुन्छ ? मेकानाइजेशन नगरीकन केही गर्न सम्भव छैन ।

अहिलेको सबैभन्दा ठूलो चुनौंती जलवायु परिवर्तन भएर आएको छ । नयाँ भेराइटी उन्मोचन गर्न किसानहरूका प्रतिनिधिको ठूलो भूमिका छ । जलवायू परिवर्तलाई हामी रोक्न सक्दैनौं । जलवायू परिवर्तनको असर हामी हाम्रो जस्तो सा-साना मुलुकले भोग्नु परेको छ । कृषि क्षेत्रको कुरा पाइलट वेस जलवायू परिवर्तन सम्बन्धी परियोजना नेपालमा सरकारले पाएको छ । यो कार्यक्रम चुरे क्षेत्रमा लागु हुन्छ । त्यस क्षेत्रमा वन फँडानी भएको छ । तलको ल्याण्ड बालुवाले ढाकेको कारण खेती गर्न सकिरहेको छैन । राष्ट्रपति चुरे कार्यक्रम सञ्चालन भएपनि वातावरण जोगाउन २६ वटा नारा लिएर जाँदैछ । त्यसमा आदिवासी जनजाति र सीमान्तकृतहरूको संलग्नता जरुरी छ ।

त्यसैगरी राष्ट्रिय सभाका सभासद बलराम बास्कोटाले । यूएनको मेजेर पार्टी (पिजेन्ट डिक्लिरेशन) छ । कृषि खाद्य सम्प्रभुत्ताको रुपमा

initiative to scale-up resilience in countries affected by long-term crises.

FAO, the EU and the African, Caribbean and Pacific Group of States are working to boost sustainability in the fisheries sector across these regions. ©FAO/Ines Gonsalves

4. Encouraging sustainable agricultural practices that protect biodiversity and leverage nature-based solutions

Protecting biodiversity is not just vital for our environment, it is also a necessary precondition for nutritious, sustainable food systems. We need to call upon a wider range of crops and ensure their genetic survival for more diverse, healthy and balanced diets and more resilient agricultural systems. Looking to nature for solutions in another priority for FAO.

Thanks to a recent FAO-European Union partnership, a new •9 million programme will boost nature-based and environmentally friendly agricultural practices in countries across Africa, the Caribbean and the Pacific (ACP). Focusing on combatting biodiversity loss, tackling land degradation, bolstering food security and enhancing resilience to climate change, it will foster sustainable agriculture by drawing on nature-based solutions and traditional farming practices. It aims to cut down on unsustainable uses of dangerous pesticides and fertilizers, instead promoting natural pest control methods. So far, the programme has supported the disposal of tonnes of obsolete pesticides and strengthened pesticide risk assessment procedures in several ACP countries. Moreover, the programme supports ecosystem-based approaches, including protecting pollinators, promoting agroforestry and conserving local crop diversity.

"This new programme will help overcome the socio-economic and political barriers that prevent countries and farmers from adopting ecosystem-based agricultural practices and approaches to biodiversity and chemical management." - FAO Director-General Qu Dongyu

Today's challenges facing global food and agriculture systems are more complex and interrelated. Solutions that mitigate the impact of climate change are often those that make farming more efficient, improving livelihoods and boosting food security. A holistic look at making food and agriculture systems more sustainable is one that also protects the environment and natural resources for future generations.

Partnerships like these are increasingly important to our interconnected world. Together with the private sector, governments and other vital partners, FAO works to spread a holistic approach to agriculture and food production and ensure sustainability across sectors. By transforming our food and agricultural systems in the larger context of the world's challenges, we can achieve the Sustainable Development Goals by 2030.

At COP25 FAO is renewing its commitment to create a world free from hunger and poverty and calls on partners of all kinds, around the world, to join us.

सञ्जिवनीको साधसारण सभा

काठमाडौं माघ १५ प्रतिनिधी सभा सदस्य अन्जना विसंखले केही रकमको लागि अर्काको काम गर्न भौतारिहिड्नु भन्दा कृषि पेशा अवलम्वन गरि इज्जतकासाथ आम्दानी गर्न सबैलाई आग्रह गर्नु भएकोछ ।

चन्द्रगिरी वडा नं. ८ स्थिति सञ्जिवनी महिला कृषि सहकारीको छैठौं वार्षिक साधारण सभामा सांसद विसंखले अन्यत्रबाट आएका व्यक्तिहरूले चन्द्रागिरीमा कृषि गरिरहेको छ । यहाँका व्यक्तिहरू जग्गा भाडाम दिएर कामको खोजीमा भौतारि हिडिरहेको उल्लेख गर्नु भयो । उहाँले नगरभित्र १४१ वटा सहकारी रहेको र महिलाहरूकै नेतृत्वमा सञ्चालन रहेको सहकारी एउटै मात्र भएकोले आफू पनि यो सकहकारीको सदस्य बनेर संस्थालाई अघि बढाउन सहयोग गर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्नु भएको थियो ।

अखिल नेपाल किसान महासंघको केन्द्रीय सदस्य तथा काठमाडौं जिल्लाा सह-इन्चार्ज पार्वती चापागाईले अहिलेको अवस्थामा निर्वाहमूखी किसानलाई नेतृत्व वर्गले हेर्ने दृष्टिकोण फरक भएकाले वास्तविक किसानको अस्तित्व नै संकटमा पर्ने खतरा बढ्दै गएको उल्लेख गर्नुभयो ।

चापागाईले कृषिमा यान्त्रीकरण, व्यवसायीकरण, औद्यौगिकीकरण गर्दागर्दै बढी फाइदा किसानलाई पुग्छ कि विचौलियालाई यो ध्यानमा राखेर अघि बढ्न पनि सरकारको ध्यानाकर्षण गराउनु भयो । म किसान हुँ भनेर गौरव गर्ने खालको वातावरण सरकार र नेतत्व वर्गले बनाउनु नसकेको भन्दै उहाँले दु:ख व्यक्तपनि व्यक्त गर्नुभयो ।

सह-इन्चार्ज चापागाईले सञ्जिवनी महिला कृषि सहकारी अन्य सहकारी भन्दा फरक रहेको उल्लेख गर्नुभयो । उहाँले देशैभरी महिलाले मात्र नेतृत्व रहेको सहकारी कमै हुने गरेको उल्लेख गर्दै यो सहकारीले वास्तविक किसानको मर्मलाई बुझ्न सफल भएको समेत उल्लेख गर्नुभयो ।

संञ्जिवनी महिला कृषि सहकारी संस्थाका अध्यक्ष पुजा नेपालले जुन उद्देश्यले सहकारी खोलिएको थियो त्यो क्रमिक रुपमा पूरा हुँदै गएको उल्लेख गर्नुभयो । उहाँले सहकारीकै कारण महिलाहरूको क्षमतावृद्धि र जीवनस्तर क्रमिक रुपमा सुधार हुँदै गएको बताउनु भयो । अध्यक्ष नेपालले महिलाको नेतृत्व गरेको सहकारी अन्य सहकारी भन्दा कम नभएको दावी गर्नुभयो ।

साधारण सभाबाट पुजा नेपालको अध्यक्षतामा ९ सदस्यीय सञ्चालन समिति, लेखा

सुपरिवेक्षण समिति, कृषि समिति समेत गठन भएको छ ।

सञ्चालक समितिका पदाधिकारीहरू अध्यक्ष पुजा नेपाल, उपाध्यक्ष सुनमाया श्रेष्ठ, सचिव पम्फा श्रेष्ठ, कोषाध्यक्ष ज्योति पौडेल, सदस्यहरू सावित्री श्रेष्ठ, माया सुर्खेती, गीता पन्थ, भवानी भण्डारी, सीता खवास रहेका छन् ।

Investments in agriculture can effectively and comprehensively tackle a number of problems. The right investments can reduce hunger and poverty, while also protecting the environment and combating climate change. FAO has been working with partners like the Global Environment Facility (GEF) and the Green Climate Fund (GCF) to invest in strategic actions that can be scaled-up and replicated for maximum impact.

In the role of matchmaker, FAO helps countries access and mobilise GEF funds and assists with the implementation of projects. Over the past 12 years, the FAO-GEF partnership has delivered more than 180 projects in over 120 countries, benefitting nearly 5 million people. Since 2006, the FAO-GEF portfolio has been valued at more than USD 900 million.

One FAO-GEF project encapsulating this holistic approach will help transform Ecuador's livestock sector. The project will disseminate technologies for climate-smart livestock management and provide technical assistance to farmers on environmental and climate problems, such as land degradation and greenhouse gas emissions.

Thanks as well to a recent USD 161 million donation ofanother major partner, the GCF, FAO is implementing new projects around the world to increase communities' resilience to the impacts of climate change and reduce poverty, while preserving the environment and biodiversity. These projects prioritize rural communities - the true guardians of the local landscape, for the sustainable long-term restoration of land, soil and forests.

One specific FAO initiative benefitting from GCF funding aims to restore and conserve around 25 000 hectares of native forest in five regions of Chile. On its completion, greenhouse gas emissions will be reduced by 1.1 million tonnes of CO_2, around 7 000 hectares of forest will be planted and approximately 17 000 hectares of forest will be conserved and sustainably managed. Over 57 000 people, including members of indigenous communities, will be part of the project, helping to restore the area. FAO projects like these aim to work with indigenous peoples, harnessing their knowledge and traditional practices, while also providing innovative solutions to combat climate change and build sustainable food systems.

New FAO projects aim to make food systems and livelihoods across the world more resilient to

FAO projects like these aim to work with indigenous peoples, harnessing their knowledge and traditional practices, while also providing innovative solutions to combat climate change and build sustainable food systems.

climate change. ©Left: FAO/GMB Akash; Right: ©FAO/Mustafa Saeed / Arete

2. Reducing poverty and enhancing food and nutrition security for healthier communities and environments

Since its founding nearly 75 years ago, FAO has used its expertise, experience and neutrality to facilitate, assist and partner with countries to achieve global food security, end poverty and promote sustainable food and agricultural systems.

One recent partnership that captures the essence of this is a five-year, FISH4ACP programme with the EU, the African, Caribbean and Pacific Group of States (ACP) worth •40 million. It aims to boost the development of sustainable fisheries and aquaculture in 10 countries in all areas of the industry.

Striking a balance between production and protection, the programme focuses on all facets of sustainability: economic, environmental and social. It will contribute towards fair income distribution, promote decent working conditions, encourage sound fisheries management and champion sustainable aquaculture practices.

3. Tackling the root of food crises and building resilience in communities

The rural poor often bear the brunt of crises, their food sources and livelihoods hardest hit. By helping communities mitigate risks, better manage their natural resources, establish more resilient livelihoods and increase local agricultural production, FAO not only improves food and nutrition security but also contributes to reducing conflict and sustaining peace.

Too often, when crises occur in countries or regions, the situation is deemed incapable of supporting large-scale agricultural or rural initiatives that can assist the population. Humanitarian aid is often seen as the only option.

"Our work shows that is not true," FAO Director-General Qu Dongyu states. "We know thatdevelopment interventions centred on strengthening livelihoods over the longer-term can take place at a large scale - even in unstable operational theatres."

Indeed, a recent partnership with the Kingdom of the Netherlands puts this vision into action. To tackle food crises at their root, the Netherlands contributed USD 28 million to build robust food systems in Somalia, Sudan and South Sudan, all part of a larger

आयो पिपुल्स क्याराभियन अभियान मलेशियाबाट आएको छ । जतिबेला शेरबहादुर देउवा प्रधान मन्त्री हुनुहुँदा शान्ति प्रक्रिया भित्रै खाद्य सम्प्रभुत्ताको नारालाई अघि सारियो । खाद्य सम्प्रभुत्तालाई प्रचारमा रुपमा ल्यायौं । पार्लियमेन्ट भएको साथिहरू पनि कन्फ्यूज भयो । अन्तरिम संविधान भित्र कानून बनाएर समावेश गर्ने भनियो । खाद्य सम्प्रभुत्ता हटाई हाल्यो । किसान संगठनहरू पन्छिने कार्य भयो । साम्राज्यवादीहरूले दबाव दिन्छ भनेर खाद्य सम्प्रभुत्ता भन्दा, खाद्य सुरक्षा राख्दा ठीक हुन्छ भनेर कृषि भूमि समितिमा लगियो । परिमार्जित गर्न १ घण्टा पनि समय थिएन । शेरबहादुर देउवा कन्भिन्स् हुनु भएपनि खाद्य सम्प्रभुत्ता समावेश गरियो । कानून आयोग र कृषि समितिमा गरियो । कार्यन्वयनसम्म लानु किसान संघ-संगठन जुट्नु पर्ने आवश्यकता छ । पूँजीवादीहरू चाहँदैन समाजवादीलाई जनवलको आधारमा टेकिरहुन भनेर, बोलिभियान जनतालाई दमन गरिरहेको अवस्थामा टिकेन । किनकी बोलिभियान सेनाको समाजवादी करण थिएन । भेनेजुयलामा जनताको समाजवादीकरण थियो । यो समस्या नेपालमा पनि हुने सक्छ । साम्राज्यवादी समाजवादी सत्ता चाहँदैन । अमेरिकी जनता भने समाजवादी सत्ता चाहन्छन् । किसान आन्दोलन समाजवादीमा मात्र सुरक्षित हुन्छ । यू एनले पिजेन्ट राइट डिक्लेरेशन पारित गरेको छ । त्यसले खाद्य सम्प्रभुत्तालाई सम्वोधन गरेको छ । जलवायू न्यायको कुरा अगाडि आएको छ । जलवायू परिवर्तन कार्वन उत्सर्जनको कारण भएको हो । हामीले भन्दा भारतले १६ गुना चीनले ३२ गुना अमेरिकाले ५१ गुना कार्वन डाइअक्साइड उत्सर्जन गर्छ । जलवायूको मुद्दा साम्राज्यवादीहरूबाट खोसेर समाजवादीहरूले लिनु पर्छ । यसलाई हामीले मात्र संरक्षण गर्न सक्छौं ।

नेपाल लगायत विश्वको कृषि क्षेत्र प्राङ्गारिक खेती तर्फ अगाडि बढेको छ । समुदायलाई खाद्य सुरक्षा, ज्ञान दिने हो । २४ वर्ष किसान संघमा ४५ वर्ष आन्दोलन बित्यो ।

राष्ट्रिय किसान आयोगका अध्यक्ष चित्रबहादुर श्रेष्ठले जमिनमा टेकेर मात्र कृषिको विकास गर्न सक्छ । कृषि जमिनमा मुद्दा र सामाजिकीकरणमा जोडिए । जमिनमा सम्प्रभुत्ता राज्यको मातहतमा हुनु पर्छ भन्दै आएको छ । हामीले जमिनलाई सामाजिकीकरण भन्दै आएका छ । हामीले जमिनलाई सामाजिकीकरण गर्न वैज्ञानिक भूमिसूधार हुनुपर्छ भनिरहेका छौं । कृषिले व्यवसायीकरण, यान्त्रिकरण गर्नु पहिलो काम भूमि सुधार मार्फत गर्नु पर्छ । तुलनात्मक रुपमा केही उत्पादन बढेको छ । किसानको वास्तविक प्रतिनिधीहरूबाट किसान र कृषिको मुद्दा सम्वोधन हुदैन । कृषि-वनको मुद्दा धेरै अगाडि बढेको छ । सरकारी तहबाट पनि थेरथोर मुद्दा उठाउन थालेको छ । खाद्य सम्प्रभुत्ता ऐनको रुपमा पारित हुनु पर्छ । कृषि वन र भूमि खाद्य ऐनबाट अलग हुनै सक्दैन ।

ऐन कानून निर्माण गर्न लालायित भएर अगाडि बढेको छ । साम्राज्यवादीहरू प्राकृतिलाई दोहन गरिरहेको छ ।

सुनिल मानन्धर सह-इन्चार्ज किसान महासंघ हिजोसम्म कानून बन्दैन कि भन्ने अवस्था थियो । अब व्यवहार लागु गर्ने किसान महासंघ जागरुक भई लाग्नु पर्छ । प्रत्येक किसानले ऐन बनाएर पोकेटमा बोक्नु पर्छ । किसान सबैलाई समेत्ने शब्द हो । पार्टी जोडिएर आएको संगठन भएकोले किसानहरूको समस्यासँग जोडिएर यो किसान महासंघ हाम्रो अभियानमा सहयोग गर्छन भन्ने विश्वास दिलाउनु पर्छ ।

जलवायू परिवर्तन यथार्थ होकी होईन 'ट्रम्पले वाइघाट कुरो भन्दछ ।' जलवायू परिवर्तन सम्बन्धी भएको अन्तराष्ट्रिय स्तरको म्याड्रीड सम्मेलन कुनै निष्कर्ष ननिकालीकन सकियो कमिटमेन्ट नगरिकन अमेरिका पन्छियो । अब के हुन्छ ? आईसीसी ५०० भन्दा बढी यू एन वैज्ञानिकहरूका निष्कर्ष अनुसार १०० वर्षमा जलवायू परिवर्तनको कारण माटो भूमि मरुभूमिकरण हुने निष्कर्ष निकालेको छ । जलवायु परिवर्तन न्यूनिकरण नगर्ने हो भने विश्वको धेरै देशका ७० करोड जनसंख्या शरनार्थीको रुपमा स्थान्नतरण हुनुपर्ने अवस्था हुन सक्छ । जुन ठाउँ २०५० सम्म आईसीसीको रिपोर्टमा दिएको छ । जलवायु परिवर्तनको मुख्य कारक तत्व ग्लोबल वार्मिङ्गले भईरहेको छ । कृषि, भूमि र वन अन्य प्रयोगका कारण, भूमिमा मान्छेबाट हुने गतिविधिको कारण र जमिनबाट उत्सर्जन कार्वन डाइअक्साइड आईसीसी रिपोर्ट भाग ४ मा ग्लोवल वार्मिङ्ग भनिएको छ । जलवायू न्याय जमिन र माटोको विशेषता भनेको कार्वनलाई स्टोर गर्छ । ४ हजार जिगाटन स्टोरेज गरेको हुन्छ । यसले संरक्षण गरेको कार्वन अक्सिजनसँग मिसिएर पछि ईमिशन ग्याससँग मिसिन्छ । ग्लोवल वार्मिङ्गको कारण माटोको उर्वरा शक्ति ऱ्हास हुनबाट बचाउनु पर्छ । कार्वन उत्सर्जन न्यूनीकरण प्राङ्गारिक कृषिले मात्र गर्छ । डोजर चलाउँदा समेत कार्वन निस्कन्छ ।

कार्वन उत्सर्जन नियन्त्रण गर्ने भूमिका खेल्नु पर्छ । भूमिमा भएको कार्वन उत्सर्जन हुनबाट कसरी रोक्ने ?

किसान महासंघका संयोजक हरि पराजुलीले प्राप्त विषयहरू एकअर्कासँग सरोकार राख्ने विषयहरू भएकाले एकअर्काको संयोजन विना पूरक नहुने कार्यपत्रमा दिएको छ । सरकारले किसानहरूको मुद्दाहरू ठीक भए नभएको भनि कक्लाइमेट स्मार्ट एग्रीकल्चर परियोजना सञ्चालन गरिएको छ । यसको जस किसानहरूले लिन सकिन्छ कि सकिदैन । जसले धेरै रुख लगाउँछन् उसले कार्वन उत्सर्जन रोक्छन् भन्ने वन मन्त्रलयबाट सञ्चालित कार्यक्रम (ग्रीन क्लाइमेट फण्ड रेडले भन्छ । ग्रीन क्लाइमेट फण्ड किर्गिस्तान, नेपाल, ब्राजिलको किसानहरूले सहकार्य गरेको छ । यी फण्डबाट नेपाली किसानहरूले के पाउँछन् ? कति जना किसानको जीवनस्तर उठाएका छन् ? यी कुराहरूका बारेमा नेपाली किसानहरू सचेत भएर किसानमैत्री बनाउनु पर्छ ।

-विश्वका विशाल खाद्य कम्पनीहरू कसुरदार छन् । कति पर्याप्त पोषणयुक्त तथा गुणस्तरीय खाद्य उत्पादन गर्छन् त्यसको पनि लेखाजोखा हुनु पर्छ ।

-खाद्य अधिकारको रक्षा गर्ने सरकारको दायित्व भित्र पर्छ । संघीय कृषि विकासको कार्यक्रम कसुरको आधारमा राष्ट्रिय मुद्दा सुनुवाई, क्षतिपूर्ति भराई पाउने व्यवस्था हुनु पर्छ ।

खाद्य सम्प्रभुत्ता र खाद्य अधिकार दिन असम्भव हुन्छ ?

डा.हरि केसी प्रवक्ता तथा सह-सचिव कृषि, पशुपन्छी विकास मन्त्रालय

प्राङ्गारिक तथा सेफ फुड उत्पादन राष्ट्रिय सन्दर्भ र पाङ्गारिक कृषिको आधारभूत सिद्धातहरू :

जुम्लाले प्राङ्गारिक कृषिको जिल्ला घोषणा गऱ्यो । कर्णालीले प्राङ्गारिक कृषि घोषणा गरे पछि देश वहसमा गयो ।

नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम २०७६/७७ प्राङ्गारिक कृषि प्रवर्द्धन मिसन कार्यको रणनीति अनुसार उच्चस्तरीय

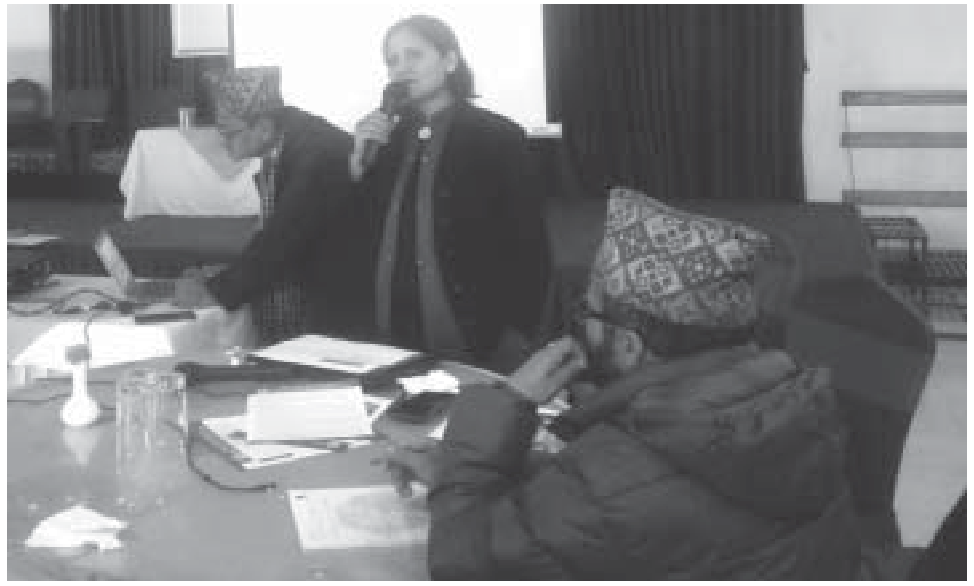

प्राङ्गारिक कृषिमा वहस उठेको र छलफल चलेको छ ।

वजेट छैन, बढाउने ईन्टरेष्ट छैन ।

प्राङ्गारिक कृषिले के देशलाई भोकमरीबाट छेक्दछन् भन्ने वहस चलेको छ । लगानी, व्यापार, कार्यदलको सुझाव प्राङ्गारिक कृषि रणनीति, उद्देश्य प्यारालाल होइन डेडिकेटेड संगठन बनाउनु पर्छ ।

पालिकाहरूमा कसरी सहकार्य गर्ने ? यस विषयमा राजनीतिक रुपमा अगाडि बढाउनु पर्छ ।

सरकार पैरवीको क्षेत्रमा जोड दिएका छौं । लैगिक हिंसाको विरुद्धमा लागेको छौं ।

नेपालमा सामूदायिक वन र जलवायू परिवर्तन भनेको २ वटा रुख देखाएर कार्वन बेच्ने भन्ने गरेको छ । तर वातावरण संरक्षण हुन्छ भन्ने कुरा उठ्दैन । अब सँग-सँगै जानुपर्छ । तापक्रम ३९ देखि ४४ डिग्री सेन्टग्रेड सम्म पुगेको छ । २ हजार भन्दा बढी सामुदायिक वनहरू नबढेको भए वातावरण जोगाउन सकिदैन थियो होला । राज्यको काममा टेवा पुऱ्याउने काम भएको छ ।

२ हजार भन्दा बढी प्रतिनिधी निर्वाचित भएका छन् । संविधान अनुसार वन क्षेत्रको पुनसंरचना हुन सकेको छैन । वन ऐन २०४९ फालेर २०४९ मा भएको अधिकारलाई सुरक्षित गर्न सफल भयो । सामुदायिक वनलाई स्थानीयमा जानेकी संघीयतामा जाने भनेर अन्यौलमा परेको छ ।

वन पैदावार उपभोग भने गर्ने, आफनो क्षेत्रमा भएको काठमा जडिबुटी पनि लगाउनु पाउने । ३ किलो मिटरभन्दा नजिक फर्निचर खोल्न नपाउने, जडिबुटी बेच्न नपाइने/वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन गर्न सामूदायिक वनमा उपभोक्ताले खोर्सिदा पनि कानून लाग्ने, फेगोफन र सामूदायिका वन बीच कन्फ्लिक्ट ल्याउने काम भएको छ । ७ वटा सामुदायिक वनको अध्यक्षहरू जेल जानु परेको छ । करको विषयमा आन्दोलित भएका छौं । १५ प्रतिशत १३ प्रतिशत अन्तमा ६३ प्रतिशत कर तिरेर काम गर्नु परेको छ । स्थानीय खाद्य पदार्थ पाइने छोडेको छ । किसानको कुरा मात्र गरेर अर्थ हुँदैन ।

कृषि, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका प्रवक्ता डा.हरि केसीले प्राङ्गारिक मास प्रोडक्शन तिर कसरी जाने सकिन्छ ?

प्राङ्गारिक खेती माटो सुहाउँदो त हो तर भ्रमहरू छन् । कार्यन्वयन तहमा सामाजिक रुपमा गर्न सकिन्छ कि सकिदैन । नेपाली जनतामा कृषि तर्फ आकर्षण छैन । यतिबेला हामी अर्गानिक खेती भनिरहेका छौं । अर्कोतिर आत्मनिर्भर कृषि भनिरहेका छौं ।

खाद्य सम्प्रभुत्ता कस्तो मानिसलाई आवश्यकता पर्छ भन्ने स्पष्ट आउनु पर्छ । कार्वन व्यापार तल्लो तहको जनताले बुझ्न सक्छन् कि सकिदैन । स्वास्थ र स्वच्छ खाद्य ऐन आएको छ ।

वन मन्त्रालयका सह-सचिव डा.केशव खनालले प्राङ्गारिक खेती गरेर खाना पुग्दैन भन्ने झुट हो । डा.हरि केसीले प्रविधि सहितको प्राङ्गारिक खेती उत्पादन कम हुन्छ भन्न भ्रम रहेन । प्रविधि सहित हामी खेती गर्नु पर्छ । वन भनेको कृषिको विरोधी हो भनेर बुझ्ने गरेको छ । अबको मुद्दा वनको रुख र कृषिलाई नजोडिकन पूरा हुँदैन भनेर बुझ्नु पर्छ । जनसंख्याको आधारमा कृषि बढेको छैन । माटो र माटोसँग जोडिएको जलाधारको समस्या आएको छ । खाद्य सुरक्षाको समस्या बढेको छ । कृषि सुरक्षाको लागि माटो, पानी मऱ्यो भने हामी मर्छौं । भनिन्छ अर्गानिक म्याटर सबभन्दा महत्वपूर्ण हुन्छ । जुनसुकै वस्तुलाई पनि सुक्ष्म पोषक तत्वको आवश्यकता पर्छ । १५ वटा सुक्ष्म तत्वको कमी भयो भने उत्पादन घट्छ । माटो कृषिको जीवन हो । वन मासेर कृषि क्षेत्र बढाउने सकिन्छ भन्ने कुरामा मत भिन्नता आएको छ । माटो र पानीको आधार बिग्रन नदिई कृषि वनको अवश्यकता अनुसार वातावरण जोगाउनु पर्छ । कृषि-वनबाट पाउने तत्वहरू भनेको औषधी, जैविक तत्व, खाना पाउने तत्वहरू हुन्छ । नेपालमा एग्री फोरेष्ट्रीको आशा गर्न सकिन्छ । रुखहरूको जरा तल जान्छ जराले मोइस्चर ताप र पानी सोसेर न्यानो बनाउने काम गर्छ । प्रति ईकाई जमिनबाट रिटर्न गर्न सक्छ । एग्रो फोरेष्ट्रीले फाइदा गर्न सक्छ । यसले सोसल इरोजन घटाउँछ । रुखबाट पात झरेर माटोलाई ओसिलो बनाई उर्वरा शक्ति बढाउँछ । नाइट्रोजन बढाउँछ । १ हेक्टरमा १४४ माइक्रो नुट्रियन्ट बढाउने काम गर्छ । एजी भनेको पूरक होइन एक्शन प्लान हुनुपर्छ । कृषि वनको काम गर्न तीन तहको सरकारले महत्वपूर्ण कार्य गर्न सक्छ । उपयुक्त कानूनको जरुरी छ । कृषि वनको मोडल बनाउन जरुरी छ । कृषि प्रणाली भित्र त्यसको इन्टेन्सिभ मेकाइनाइजेशन बनाउनु पर्छ । भ्यालुलेस

sheds have been built. Construction projects also ensure that feeder roads that connect to shearing sheds are accessible and sheds are electrified, using solar energy where possible.

Processing and marketing

Women and youth are targeted in particular and the project aims to increase their participation in the wool and mohair sub-sector. The project provides avenues for capacity-building of the sector through training and business development.

A vital link in improving the wool and mohair industry is the shearing shed, a critical hub where activities geared towards wool and mohair processing happen. Shearing, classing and record-keeping are fundamental phases in the process of presenting wool for sale. Lesotho has a network of more than 130 shearing sheds and capacity-building activities targeting shearers, classers and recorders are being rolled out across the country.

The project also collaborates with tertiary institutions to mobilize the youth to participate in the wool and mohair value chain. By infusing new ways of thinking and doing things, youth are the catalyst to produce for and sell to international markets. The project has also begun to mobilise youth cooperatives and encourage them to set up commercial enterprises to generate higher incomes and more sustainable livelihoods.

FAO is working to tackle

Transforming our food and agricultural systems is key to beating climate change and ensuring food security for all. ©FAO/Alessandra Benedetti

11/12/2019

We only have 10 years left to achieve the Sustainable Development Goals. With food and agriculture being major players in these 17 objectives, FAO has recognized that a holistic approach is key. All of the world's challenges are interconnected – as are their solutions. If we promote sustainable food and agricultural systems around the globe, we will reduce the number of poor and hungry, help combat climate change and preserve our natural resources for future generations. By transforming food and agricultural systems, we are transforming our future.

This is no easy task, however. Unsustainable agriculture practices have contributed to environmental challenges such as land degradation, deforestation and greenhouse gas emissions. But the agriculture sector can also be part of the solution. In our current climate emergency, transforming food and agricultural systems to be more climate-aware, sustainable, innovative, nutritious and resilient is at the heart of the needed change.

To achieve this, we must embrace innovation while also drawing on traditional practices and the time-tested agricultural methods of indigenous peoples. We must strengthen livelihoods and ensure that rural communities – often the most vulnerable people in the most vulnerable regions - are resilient in the face of climate change and its effects.

Though there has been some progress in achieving these goals, the world needs to do more and do it faster. With a 10-year deadline in mind, FAO is quickening the pace of progress by finding and implementing innovative solutions, encouraging global best practices and working together with partners to achieve sustainable food systems for all.

Here are four ways that FAO and its partners are accelerating action and providing solutions:

1. Leveraging investments to combat climate change and strengthen food systems

Spinning yarns Investing in wool

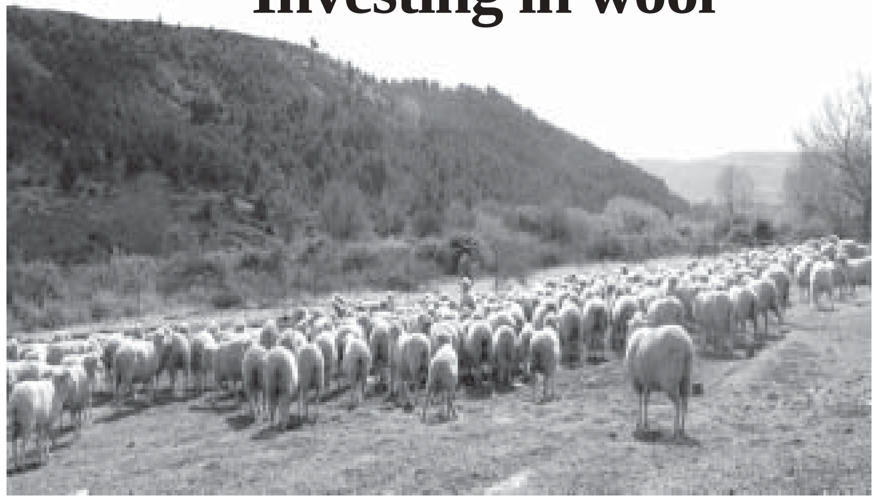

18 November 2019

Wool and mohair form the bedrock of Lesotho's rural economy. Producers range from smallholder farmers with small flocks, to breeders of large flocks of superior gene-quality animals. With over 1.2 million sheep and 845,000 goats there is a lot of potential to develop the industry. Wool is the leading commodity exported by Lesotho and mohair is the fifth largest.

On average, one sheep yields almost three kilos of wool and, in the case of mohair, one goat yields under one kilo of wool.

The Wool and Mohair Promotion Project (WAMPP) addresses the challenges in the production of wool and mohair in Lesotho. Working with farmers, the project improves the quality and quantity of wool and mohair produced. It looks at climate smart rangeland management, improving the quality and quantity of wool and mohair by focusing on animal nutrition, breeding and health breeding and general husbandry practices, and processing and marketing to build this growing cottage industry.

The ultimate goal of the project is to boost the economic and climate resilience of poor, smallholder wool and mohair producers to the adverse effects of climate change in the mountain and foothill regions of Lesotho.

Climate-smart rangeland management

Rangelands provide primary feeding for most of Lesotho's wool and mohair producers. Working in with the National University of Lesotho, the project trains farmers to produce fodder in the different agro-ecological zones of the country. WAMPP works with local authorities and communities to lay the foundation for range rehabilitation activities that are centred on the direct involvement of users. The project also supports the adoption of legislation to ensure effective regulation of rangelands. In tandem with the Ministry of Forestry, Range and Soil Conversation, the project contributes to the enactment of legislation that will bolster the regulatory framework for rangeland management.

In order to address these factors, the project transferred two breeding centres to the Lesotho National Wool and Mohair Growers Association. The breeding centres provide quality breeding animals to Basotho farmers to increase the quality of wool and mohair.

WAMPP has introduced farmers to new approaches for weather and climate information. For example, farmers in Thaba-Tseka can now receive weather updates via SMS on their mobile phones. Warning them of a high probability of unfavourable weather (heavy rains, hail or snow), this system can help farmers make decisions, for instance delaying the shearing of the flock if snow is forecast.

Improving wool and mohair quality

The quality and quantity of wool and mohair is influenced by a number of factors, in particular animal nutrition, access to genetic material, animal health and livestock extension services. In order to address these factors, the project transferred two breeding centres to the Lesotho National Wool and Mohair Growers Association. The breeding centres provide quality breeding animals to Basotho farmers to increase the quality of wool and mohair.

One of the centres, the Quthing sheep stud breeding centre, was opened in 2017 and received 16 stud rams and over a thousand ewes. More than 160 lambs were birthed in the current lambing season and 250 ewes are in gestation. It is hoped that 161 rams will be available for sale to Basotho farmers by early 2020.

To improve the health of the animals Community Animal Health Workers (CAHWs) have been trained across the country to address the deficiency of veterinary services and improve the health of the animals.

Investments have also gone towards upgrading infrastructure. So far, 43 existing shearing sheds have been renovated and 22 new

विषयवस्तु भ्यालु एडसँग जोडेर संयोजन गर्न आवश्यक पर्छ ।

वनमन्त्रालयका सह-सचिव सिन्धु ढुगानाले : जलवायू परिवर्तन अनुकूलन हरित गृह प्रभाव मानव सिर्जित जलवायू परिवर्तनको प्रमुख कारक हो । यो राजनीतिक मुद्दा हो । हरित गृह उत्सर्जन जलवायू परिवर्तन मानव निर्मित हो । कार्वन उत्सर्जन न्यूनिकरण प्रक्रियामा, उद्योगले घरेलु उत्सर्जन गर्नेछन । तर वन व्यवस्थापन गर्दा कार्वन डाइअक्साइड घटाउँछ ।

जलवायू न्याय संकटमा छ । जलवायूको प्रभाव धनीलाई भन्दा गरिब राष्ट्रलाई पर्छ । सबभन्दा बढी सीमान्तकृत जनतालाई पर्छ । १५-१५ प्रति वर्ष पछिको पिँढीलाई पार्छ । कार्वन व्यापारको राजनीति कार्वन व्यापारको मुख्य रणनीति हो । उनीहरू कार्वन उत्सर्जन गरिरहने, त्यसो गर्नदिए वापत कृषिमा असर पर्छन् ।

वन विनाश हुने कुरा रोक्ने ५ वटा कारणहरू गरेर दावी गर्ने हो । १५ औं योजनासम्म ४५ प्रतिशत वन थियो । हिमाली क्षेत्रमा ५५ प्रतिशत भू-भाग वनले ढाकेको छ । ६ लाख ५० हजार पर्यटन वन भित्रै रहेको छ । जैविक विविधताको कार्यक्रम, सामाजिक सुरक्षाको कार्यक्रम, राष्ट्रिय जलवायू परिवर्तन ऐन २०७६, राष्ट्रिय जलवायू परिवर्तन राष्ट्रिय वन नीति २०७५ लाई कार्यन्वयनमा जोडदिनु पर्छ । रेड परियोजना परिक्षणमा मात्र रहेको छ । तत्काल रेडमा जाने योजना छैन । कार्वन ट्रेड वापत ५ अर्व आउँछ भनेका छन् । २१ अर्ब प्रति वर्ष आम्दानी गर्न सकिन्छ । चुनौंती छ, समूदायमा आधारित वनको चुनौंती छ । त्यतिबेला सामुदायिक वन भन्ने हुँदैन । अब स्थानीय सरकारको नियन्त्रण गर्नु पर्छ । सवैधानमै लेखेका छन् तर पनि स्थानीय स्रोत व्यवस्थापन वनमा संक्रमण गरिएको छैन । जलवायू परिवर्तन तातो हुन्छ कि जाडो हुन्छ यो प्राविधिक कुरा होइन । जलवायू परिवर्तन न्यायको कुरा हुन्छ । १०० वर्षमा फरक पार्न २०-२१ वर्ष अगाडि बुढानिल्कण्ठमा हिउँ पर्थ्यो । रत्नपार्कमा ३२ तले टावर किन ? प्राकृतिक विकासमा आधात् पार्छ । हरेक विकासको गतिले पछि असर पार्छ । प्रविधिको दुरुपयोग चरण, अमेरिका र चीनको युद्ध भयो भने के हुन्छ ? जलवायू न्याय भनेको के हो ? अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा जलवायू न्याय जुन गतिमा बढी रहेको छ त्यही अनुसार क्रस गरेर प्राकृतिक रुपमा ल्याउने विषयलाई जलवायू न्याय हो भन्न सकिन्छ । २०५० सम्म ३० रेड ल्याउने भन्ने छ । अमेरिकाले हात भिक्यो । जलवायू न्याय संकटमा छ । जलवायूको प्रभाव धनीलाई भन्दा गरिब राष्ट्रलाई पर्छ । सबभन्दा बढी सीमान्तकृत जनतालाई पर्छ । १५-१५ प्रति वर्ष पछिको पिँढीलाई पार्छ । कार्वन व्यापारको राजनीति कार्वन व्यापारको मुख्य रणनीति हो । उनीहरू कार्वन उत्सर्जन गरिरहने, त्यसो गर्नदिए वापत कृषिमा असर पर्छन् । रुखले धेरै कार्वन सोसेर माटोमा तान्छ त्यसपछि माटोको खाद्यतत्व ह्रास हुन्छ । कार्वन धेरै ल्यायो भने खानाको रुपमा कार्वन रुखले खान्छ । खाएपछि माटोमा जान्छ । पेरिस सम्झौतामा दिगो जैविक उपयोगको शैलीमा एउटा प्रश्न छ डोजर चलायो भने तापक्रम ह्रास हुन्छ । सवारी साधानहरूले पनि कार्वन उत्सर्जन गर्छ हाम्रो विकास जलवायू परिवर्तन गर्न रोक्नु पर्छ । न्याय भनेको नेपाल सरकारले प्रतिवद्धता गरेको छ । हाम्रो कारण जलवायू परिवर्तनको कारण बनेको छैन । मनसान्टो मकै भित्र्याउने योजना थियो । तर त्यसको विरोध भएपछि मनसान्टो रोकिएको छ ।

प्राङ्गारिक अभियन्ता तथा कृषि विज्ञ कृष्ण पौडेलले २ वर्ष अघि राजनीतिक पार्टीहरूको चुनावी घोषण पत्रमा नेपाललाई अर्गानिक बनाउँछौं भनेका थिए । हामी पैसाले खाने समाजवादी युगमा छौं । साँझ भोकै सुत्ने किसानको कुरा सुनौं । दक्षिण अफ्रिका अधिक माटो बिग्रेको छ । गोजीमा छाम्नासाथ टाउकोमा हिर्काउछ । हाम्रो दिमागमा यो पैसा के हो ? कृषि लागि स्वास्थ माटो, स्वास्थ्यका लागि हामी, हामी नै विरोधाभासमा फसेका छौं । तरकारी लगाउन प्रथाले पछि प्लाष्टिक लगाई हाल्छौं । हामीले के भनेका छौं भने जलवायू बढाउने खोजेका छौं कि घटाउनु प्लाष्टिकले के जलजायू घटाउँछ ? तैपनि स्वच्छ खाद्य सम्प्रभुत्ताको अगाडि २० प्रतिशत भन्दाबढी जमिन छैन । तर भएकामा पनि २५ प्रतिशत बाँझो छ । त्यसको जवाफमा के खोजेका छौं । हामी प्रकृति सम्पन्न कुरा गर्ने हो भने हाँस खान्छौं ? प्राकृतिलाई हामीले दृष्टि केन्द्र, भाईबहिनीलाई यदि त्यसो हो भने अहा ! ३ वटा हात बनाई देउ भन्छु । आधारभूत प्रश्नमा भन्दा सिद्धान्तमा प्रश्न गर्ने हो । खाद्य सम्प्रभुत्ताको कुरा गर्ने हो भने हामी कस्तो खाद्य प्रणाली बनाउन खोजिरहेका छौं । आज विरोधाभासबाट हेर्‍यौं भने ८० लाख मानिसबाट रेमिटेन्स पठाएका छन् । २० प्रतिशत किसान भन्नै पर्छ भनेका छौं । २५ प्रतिशत मात्र किनेर खाईरहेका छौं । २० प्रतिशतमा झार्‍यौं भने के हुन्छ ?

कृषि विकास

४ वर्ष अगाडि खाद्य सुरक्षा परियोजनाले ४७ लाख विगाहमा डलर परियोजना ल्यायो । १० वटा अण्डा, तराईमा ब्रोइलर चल्ला दियो । ९ वटा गाडी र ६८ वटा मोटर साइकल किन्यो । १० वर्षमा ६० अर्बको अनुदान स्वाह पार्‍यौं । यदि कृषि विकासको प्रश्न के हो ? खानाको लागि कृषि ? वा बेच्नुको लागि । चुरेको गिटी बोकेर भारत पुर्‍याउँछौं ।

के हो फण्डामेन्टल राइट ? भुईफट्टा कुरा गरेर समय खेर नफालौं । ९० प्रतिशत भटमास भारतबाट आउने र झोले किसानहरूले अनुदान खाने गरेका छन् । किसानको नाममा भ्रष्टचार गर्ने काम भएको छ । मासु भारतबाट ल्याएका छन् । अनुभवी र वास्तविक किसानहरूले अनुदान पाएका छैनन् ।

कृषि विज्ञ श्रीनाथ बरालले कृषि वनको कुरा गरिरहेको छु । तर विदेशी काठ आईरहेको छ ।

कृषि, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सह-सचिव डा.प्रदीपचन्द्र भट्टराईले कृषिमा राजनीतिज्ञहरूले कर्मचारीलाई तिमीहरूले केही गरेन भनेर लामो समयदेखि भन्दै आएका छ । कृषि मन्त्रालयमा गर्नसक्ने सुधार २० प्रतिशत मात्र हो । कृषिमा कुन सिद्धान्त छ, के हो कृषि ? अखिल नेपाल किसान महासंघको जिम्मेवारी छ । नीति आफै जीवित हुँदैन । फर्निचर धितो राखेर ऋण लिन आएको छ । भारतमा काष्ठले धानेको छ । पढ्नु अपराध होइन । कति काम गर्न सक्यौं भन्ने हो । सिद्धान्त र ज्ञानको आफ्नै महत्व छ । पढेलेखेको मानिसलाई घृणा नगरौं । आलोचना गर्न धेरै सक्छौं । वन मन्त्रालयका अनुसार विदेशबाट ९ लाख क्यूसेक काठ आयत् भएको छ । हामीसँग ४ करोड क्यूसेक काठ छ । थप २१ लाख क्यूसेक काठ व्यवस्थापन गर्‍यौं भने आयत गर्नु पर्दैन । सामुदायिक वनको समस्या छ, विरोधै गर्नु पर्छ भनेर आएको देखिन्छ । मन्त्रीहरूबाट अलमलाई रहेको देखियो । कृषिमा सबैभन्दा बढी भ्रष्टाचार भएको देखिन्छ । सामुदायिक वनको विकल्प छैन । एउटा मन्त्रालयले अर्को मन्त्रालयलाई सहयोग गरेको देखिदैन । कर्मचारीतन्त्र भित्र एउटा निकायबाट अर्को निकायलाई सहयोग भएको छैन । कृषि वन कर्मचारी तन्त्र भित्र सचिवै हुन नदिने आवस्था छ । प्राविधिकहरू सचिव नै हुन नपाउने भन्ने हुँदैन । डिस्टिङ्गशन ल्याएपनि सचिव हुन नदिने खेल खेल्छ । अहिलेको

अवस्थामा वनको नीति बनाए पनि कार्यन्वयन हुने समस्या छ।

तराईको झापा जिल्लामा बाँदरको समस्या समाधान गर्न सोलार फर्निसिङ्ग गर्दा भारतले विरोध गरेको छ। वँदेललाई कृषि हानीकारक जनवारको रुपमा लिएको छ। जलवायू परिवर्तन न्यून् कसरी हुनसक्छ।

कृषि विज्ञ डा.कृष्ण प्रसाद पौडेलले नेपालको कृषि टाउकोले टेकेको छ, खुट्टाले टेक्नुपर्छ। प्लाष्टिकको टनेल माटोको लागि अति हानीकारका छ। न्याय गरेर मात्र हुँदैन। न्याय जनताले पढेको अनुभूति हुनुपर्छ।

२०७६/९/२

अखिल नेपाल किसान महासंघका संयोजक हरि पराजलीले कार्यपत्र प्रस्तुत गर्दै किसानको साझा समस्या उत्पादक शक्तिको पक्षधर भएर हेर्ने हेर्नुपर्ने बताउनु भएको छ।

१. मार्क्सवाद अर्थशाश्त्रको दृष्टकोण

२. पूँजीवादी शक्ति र समाजवादी दृष्टिकोण फरक छ। स्वार्थवस पूँजीवादी र समाजवादी दृष्टिकोणमा एकले अर्काको समस्या मल्दोजुल्दो रहेको देख्दछ। हामीलाई तपाईहरूले गरेको कृयाकलापहरू कसरी किसानमैत्री बनाउनु पर्छ भनेर क्लाइमेट स्मार्ट एग्रीकल्चर कार्यक्रम ल्याएका छन्। ती कार्यक्रमहरूबाट किसानहरूले कसरी फाइदा लिन सक्छ ? किसानहरूलाई कृषि मन्त्रालय मार्फत तराई र पहाडमा चक्लावन्दी कार्यक्रमलाई ५० प्रतिशत अनुदान दिने भनेर घोषणा गरेको छ। भूमि सुधार मन्त्रालयबाट कसैको उपस्थिति भएन। भूमि सम्बन्धी ७ वटै ऐनलाई १ वटा ऐन बनाउने भनेर गृहकार्य गरिरहेकोले नआएको हुनसक्छ। कृषि वनबाट किसानहरूले अपेक्षित लाभ कसरी लिन सक्छ ? कृषि वन नीति कृषि मन्त्रालयले जारी गरेको छ। प्रा.डा.केशव खड्का बीच सल्लाह रहेको राष्ट्र संघको कार्यक्रम नेपालको किसानहरूलाई बढी भन्दा बढी फाइदा दिलाउने हामी कहाँ कस्तो कृषि गर्दा उपयोगी हुन सक्छ।

त्यसैगरी अर्का विज्ञ महेश आचार्य कृषि वन नीति आएपछि किसान महासंघ कसरी लाभान्वित हुने ? जडिबुटीको क्षेत्रमा जडिबुटीहरू र तराईको कृषि गरे पनि वन पैदावार भनेर बेच्नु पर्छ कृषि भनेको स्वत्रन्त्र पूवर्क बेच्नु पाउनु पर्छ। के कुरा, कृषि र वन पैदावार हो भनेर बेच्न पाउनु पर्छ। किसान महासंघको नीति कृषि वन नीतिमा हाल्नु हो। कृषि वनमा ६० प्रतिशत मेरो योगदान छ। उक्त नीति मेरो कार्यकालमै कर्मचारीहरूबाटै बनाएका हुन्। मल्टीपल स्टेक होल्डर ल्याई हुने त्यस्तो कार्यक्रम ल्याउनु नहुने। डा.कृष्ण पौडेललाई म भूमिगत अवस्था देखिनै चिन्दछु। पृथ्वी र वायूमण्डलमा ५ वटा तत्व हुन्छ भनेर एउटा ८ मिटरदेखि १८ मिटरको उचाईसम्म यही भित्र पृथ्वीलाई तताउने ७८ प्रतिशत नाइट्रोजन ९३ प्रतिशत आयन २१ प्रतिशत अक्सिजन हुन्छ। ०.०२, ०.२, ६ ओजन तह पातलिदैछ। आदर्श तहमा हवाई जहाज पनि उड्छ। विना कण १८ देखि ५० किमि तह हुन्छ। त्यहाँ भन्दा ३४ देखि ४५ किमिको तह, ओजन तहमा विकिरण हुन्छ। यदि ओजन तह प्वाल पारेर सूर्यको किरण सिधै ठोकियो भने रोगव्याधीहरू आउँछ। सूर्यमा भएका भ्वाइलेट किरणहरू रोक्ने काम ओजन तहले गर्छ। त्यो भन्दा माथि तह भू-उप-ग्रह तह प्रक्षेपण गर्छ। वायू मण्डलीय तहभन्दा माथि ३३ हजार किमि माथि नक्षत्र तहलाई मान्छेले आफ्नो स्वार्थको लागि प्रयोग गर्छ।

राज्यसत्ता टिकाउन क्रान्तिकारी आक्रमण हुन्छ। यहाँ पूर्वी एशियाली देशको सिद्धान्त र चिनले कम्युनिष्ट ईन्टरनेशनललाई टेकेर क्रान्ति गरेको थियो र भनिरहेको छ। चीनमा जापान, वृटिस र पपुवा न्यूगिनी-पोर्तुगिजहरूले हस्तक्षेप गरिरहेको परिवेशमा तिनैको विरुद्ध संघर्ष गरेर परास्त गरी सत्ता कब्जा गरी अगाडि बढेको थियो। त्यहाँ कृषि क्रान्तिलाई जनवादी क्रान्तिमा परिणत गरे।

३५-५० किमि तह खतरा ओजन तह हो वैज्ञानिहरूले भनेको नभई ओजन तहमा भ्वाइलेट हुने अवस्था छैन। तर पनि अर्बौं बाँच्ने पृथ्वी करोड वर्षमा नष्ट हुने होकी ! पृथ्वीको गुरुत्वकर्षण ब्ल्याकहोल भित्र पसेर नष्ट हने हो कि भनेर वैज्ञानिकहरूमा वहस चलेको छ। अझै ५ अर्व वर्षमा नष्ट हुँदैन। जलवायू परिवर्तन कार्वन डाईअक्साइड उत्सर्जन गर्ने एउटा पक्ष लागि रहेको छ।

अब हामीलाई कार्वन व्यापारको नाममा मुर्ख बनाउन लागिरहेको छ। कृषि नभएको भए मानव म डा.उ र यो अवस्था भन्ने सम्म आउने थिएन। जबसम्म कृषि क्रान्ति हुँदैन तबसम्म जनवादी क्रान्ति सम्पन्न हुँदैन। माओले अन्तर्राष्ट्रिय कम्युनिष्ट आन्दोलन सम्पन्न गर्न कार्यदल बनाई कार्यपत्र प्रस्तुत गर्‍यो। जतिबेला पूँजीवादी देशहरूले वैदेशिक हस्तक्षेपको विरुद्धमा साम्राज्यवादी देशहरूसँग लडिरहेका थिए। पूँजीवादले हामीले राम्रो प्रविधि चाहियो भनेपछि नयाँ-नयाँ कुरा मोवाइल लगायत प्रविधिहरू ल्याईदिएको छ। कुनैबेला सौराहमा सातु पसलको जमाना थियो। पूँजीवादको नयाँ विकासको आयोजनाले खर्च बढाईरहेको छ। राज्यसत्ता टिकाउन क्रान्तिकारी आक्रमण हुन्छ। यहाँ पूर्वी एशियाली देशको सिद्धान्त र चिनले कम्युनिष्ट ईन्टरनेशनललाई टेकेर क्रान्ति गरेको थियो र भनिरहेको छ। चीनमा जापान, वृटिस र पपुवा न्यूगिनी-पोर्तुगिजहरूले हस्तक्षेप गरिरहेको परिवेशमा तिनैको विरुद्ध संघर्ष गरेर परास्त गरी सत्ता कब्जा गरी अगाडि बढेको थियो। त्यहाँ कृषि क्रान्तिलाई जनवादी क्रान्तिमा परिणत गरे।

नेकपाले २००७ सालमा घर कस्को पोत्नेको भनिसकेपछि। जमिन कस्तो जोत्नेको भन्ने नारा आएको थियो। त्यसलाई क्रान्तिकारी भूमि सुधार मार्फत कार्यन्वयन गरिने भनिएकको थियो। अब कृषि क्रान्ति हुन्छ कि हुँदैन ? भन्नेकुरा भन्दा पनि कृषि क्रान्तिको माग र नारा परिवर्तन भएको छ। सन् १९३४ देखि देश सामन्ति अवस्थाबाट अर्ध सामन्ति अवस्थामा आयो। २००७ साल पूर्व सामन्तवाद र अर्धसामन्तिवादको संक्रमण बीचमा २००७ सालको मजदुर आन्दोलन र सामन्तवादको बीच संघर्ष भयो। वस्तु र श्रमको बीच विनिमय हुने अवस्थालाई ल्याईदियो। भेद्भाव गर्ने सामाजिक पक्ष थियो। धर्म कर्म गरे ८५ हजार योनी पार गरिन्छ भन्ने मान्यता थियो। ८५ हजार योनी पार गरेर मानवमा आईपुग्न तथाकथित वातावरणमा पाप र पुण्यको सामन्ति संस्कृति पूर्ण रुपमा अवशेषको रुपमा रहीरहेको राजनीति अवस्थामा राजा रजौटाहरूको अन्त्य, जनता विरोधी धार्मिक साँस्कृतिलाई कानूनी रुपमा अन्त्य गरेको छ। अहिले सामन्तवाद छैन भन्ने हो। सामन्तवादी युग पछि पूँजिवादी युगमा उक्लेका छौं। तर समाजवादी युगमा प्रवेश गर्ने संघारमा लागेका छौं। ठोस स्थितिबाट पूँजिवादबाट पूजीवादैको युगमा छौं। जेष्ठ १५ गते २०६२/६३ को जनआन्दोलन भाग-२ पछि वैधानिक रुपले पूँजिवादी युगमा प्रवेश गर्‍यौं। वाष्पीकरणबाट ग्याँसको गुणात्मक परिवर्तन भए जस्तै सामन्वादी युगबाट फड्को मारेर पूँजीवादी क्रान्ति गर्नु पर्छ। समाजवादीहरू हिंसालाई कहिले पनि मान्यता दिँदैन। रुसको क्रान्तिमा मेनसेविकबाट भागेर आएका सैनिकहरू र बोल्सेभिकका सैनिक बीच गाभेर आएपछि निर्वाचित संविधान सभा भङ्ग भयो। लेनिनले भने आजदेखि सोभियत संघको समाजवादी क्रान्ति सम्पन्न भयो। समाजवादी क्रान्तिमा रक्तपात हुँदैन। पूँजीवादी क्रान्तिको भावमा

छ। आम उपभोक्तामा विषादी युक्त तरकारी तथा फलफूल सेवनबाट हन सक्ने जोखिम न्यूनिकरण गर्ने उद्देश्यकासाथ २०७१ अषाढ ४ गतेदेखि कालीमाटी फलफूल तथा तरकारी बजारमा र २०७४ देखि देशको अन्य ६ स्थानमा विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण ईकाई स्थापना गरी विषादीको अवशेष विश्लेषण कार्य भइरहेको छ। यही परिप्रेक्षमा पौष २३ गतेदेखि २९ गतेसम्म सप्ताहव्यापी रुपमा विभिन्न कार्यक्रम सहित 'विषादी प्रयोग मुक्त सप्ताह २०७६' मनाउन लागि रहेका छौं। यसले विभिन्न समुदायमा विषादीको नकारात्मक असर बारे जनचेतना अभिवृद्धि गर्नुका साथै विषादीको प्रयोग न्यूनिकरणमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्ने विश्वास लिएका छौं।

विषादि प्रयोग मुक्त सप्ताह कार्यक्रम

-पौष २१ प्लान्ट क्वारेन्टाइन एवं विषादी व्यस्थापन केन्द्र पत्रकारसँग भेटघाट कार्यक्रम

-पौष २२ कृषि ज्ञान केन्द्र चितवनमा पत्रकारसँग घेटघाट कार्यक्रम

-पौष २३ प्रभातफेरि कार्यक्रम, प्रदेश सरकार, भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय प्रदेश ३ का माननीय मन्त्रीज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा विहान ८ बजे कृषि ज्ञान केन्द्रको प्राङ्गणबाट महानगर तरकारी तथा फलफूल बजार क्षेत्रपुरसम्म प्रभातफेरि कार्यक्रम गरी सभामा परिणत गर्ने।

-पौष २४ चितवनमा विषादी सम्बन्धी सरोकारवालाहरू बीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम

-पौष २५ नवलपुर उपभोक्ता मञ्चहरूको सहर्कायमा विषादी सम्बन्धी अन्तरक्रिया गोष्ठी सञ्चालन

-पौष २६ रत्ननगर नगरपालिकामा अन्तरक्रिया कार्यक्रम

रेडियो नेपाल तथा नेपाल टेलिभिजनको कृषि कार्यक्रम सप्ताहभर विषादी र त्यससँग सम्बन्धित कार्यक्रम प्रशारण सडक नाटक प्रर्दशणी काठमाडौं उपत्यका लगायत विभिन्न जिल्लाहरूमा सार्वजनिक स्थल तथा सम्बन्धित निकायहरूमा पर्चा पम्पलेट स्टिकर तथा पोष्टर वितरण सबै प्रदेशस्तरमा पर्चा पम्पलेट, पोष्टर, स्टिकर वितरण, टेलिभिजन र एफएमबाट विषादी प्रयोग मुक्त सप्ताह सूचना प्रशारण लगायतका कार्यक्रमहरू सम्पन्न भएको छ।

सहदेव प्रसाद हुमागाई
बाली संरक्षण प्रयोगशाला, प्रदेश नं.३
नि.प्रमुख
कृषि ज्ञान केन्द्र चितवन
प्लान्ट क्वारेन्टाइन तथा विषादि व्यवस्थापन केन्द्र, हरिहर भवन ललितपुर

खाना पकाउने ग्याँस (एल पी ग्याँस) प्रयोगकर्ताहरूलाई सुरक्षा सम्बन्धी
नेपाल आयल निगम लिमिटेड'को
अति आवश्यक जानकारी

एलपी ग्याँस अति प्रज्वलनशील पदार्थ भएकाले यसको प्रयोगमा प्रयाप्त सर्तकता र सावधानी अपनाउन जरुरी हुन्छ। यसैले खाना पकाउने ग्याँसको चहावट हुने दुर्घटनाबाट बच्न देहायका कुराहरूमा ध्यान पुर्‍याउन सम्पूर्ण उपभोक्त वर्गमा नेपाल आयल निगमको अनुरोध गर्दछ।

दुर्घटनाबाट बच्न ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

१. सिलिण्डर ल्याउँदा लैजाँदा नगुडाउँ, भान्सामा सिलिण्डर सँधै ठाडो राखी प्रयोग गरौं। सुताएर वा घोप्टाएर प्रयोग नगरौं।
२. रेगुलेटर रवर पाइप, चुल्हो जस्ता उपकरणहरू गुणस्तर प्रयोग भएको मात्र प्रयोग गरौं। साथै हरेक दुई वर्षमा ग्याँसको पाइप फेरौं।
३. खाना पकाउँदा सँधै झ्याल ढोका खुला राखौं र सुतीको कपडा लगाएर मात्र खाना पकाउने गरौं।
४. काम सकिए पछि सँधै रेगुलेटर बन्द गरौं।

ग्याँस चुहावट भएमा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू

५. खाना पकाउने स्थानमा एलपी ग्याँसको तिखो गन्ध आइरहेको छ भने ग्याँस लिक भइरहेको छ भन्ने बुझ्नु पर्दछ। ग्याँस लिक भएमा पहिले रेगुलेटर र पछि चुलोको नव ढप्लयद० बन्द गरौं।
६. ग्याँस हावाभन्दा गह्रौं हुने भएकोले भँइमा बस्छ। यस्तो अवस्थामा ढोका र सबै झ्याल खुला गरौं र आगोको झिल्का निस्कने पदार्थ जस्तै ग्याँस चुल्हो, सलाई, लाइटर धुप आदि नबालौं र विजुली वत्ती लगायत कुनै पनि विद्युतीय उपकरण नचलाऔं।
७. ग्याँस लिक भइरहेमा सिलिण्डरबाट रेगुलेटर छुट्याई भल्वमा सेफि्टक्याप लगाएर घर बाहिर खुला ठाउँमा राखौं र छिटो भन्दा छिटो नजिकको ग्याँस बिक्रेता वा सम्बन्धित ग्याँस उद्योगलाई खबर गरौं।

सचेत र सावधान हुनु नै सुरक्षित हुनु हो।

उपभोक्ताको हितमा नेपाल आयल निगम लिमिटेडद्धारा जारी
नेपाल आयल निगम लि.
केन्द्रीय कार्यालय, बबरमहल, काठमाडौं

कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन
प्रा.लि द्धारा krishijournal.com.np
ONLINE पत्रिका पढ्न नभुल्नु होला
ईमेल :
krishijournal@yahoo.com

विषादी प्रयोग मुक्त सप्ताह २०७६ पौष २३ देखि २९ सम्म

प्रेस विज्ञाप्ती :

घातक विषादीको प्रयोग हटाऔं जैविक विविधताको संरक्षण गरौं

"Eliminate Use of Highly Hazardous Pesticides:

Conserve Bio-diversity" नेपालमा सन् १९५२ देखि मलेरिया रोग नियन्त्रणका लागि भित्र्याईएको विषादी त्यस पछिका वर्षहरूमा कृषि उत्पादनको क्षेत्रमा समेत प्रयोग हुने थालेपछि यसको मात्रा प्रति वर्ष बढ्दै गएको देखिन्छ। अन्य देशको तुलनाम प्रति ईकाई जमिनमा विषादीको प्रयोग निकै कम (३९६ ग्राम खास विष प्रति हेक्टर प्रति वर्ष) रहे पनि करिब ८५ प्रतिशत भन्दा बढी विषादी तरकारी बालीमा मात्र प्रयोग हुने गरेको पाइएको छ। गत वर्षको तथ्याङ्क हेर्दा नेपालमा ६३२.४१ टन खास विषादी आयत् भएको देखिन्छ। जसमा कीटनाशक २१६ टन, रोगनाशक २६७ टन झारनाशक १४२ टन र अन्य ५ टन रहेको छ। विषादीको आयत्को लागि करिब ८४ करोड रुपैयाँ गत वर्ष खर्च भएको देखिन्छ। विषादी मानव शरीरमा श्वास प्रश्वास प्रकृया, छालाको सम्पर्क तथा खानाको माध्यमबाट पस्ने गर्दछ। विषादीले विषादीको कारोवारमा संलग्न व्यक्ति, कृषकहरू तथा उपभोक्ताहरू सबैलाई नराम्रो प्रभाव पार्ने गर्दछ। पुरुषको तुलनामा महिला तथा बाल बालिकाहरूमा विषादीको नकारात्मक असर बढी पर्ने हुन्छ। विषादीका कारणले तत्काल असरको रुपमा मानव मुर्छा, झाडा पखाला, कम्पन, दृष्टि कमजोर तथा मृत्युसम्म ल्याउँछ भने दीर्घकालीन असरमा अन्धोपना, क्यान्सर ट्यूमर, नपुंशकता, बाँझोपन विकृति बच्चाको जन्म, शरीरका विभिन्न अंगहरूमा असर, नशा सम्बन्धी समस्याहरू जस्ता पक्षघाट लगायतका समस्या ल्याउने गर्दछ। संसारमा हरेक वर्ष ४ करोड मानिसमा विषादीले कतै न कतै र कुनै न कुनै रुपमा असर गरेको अनुमान गरिएको छ। र विश्वमा विषादीकै कारणले वार्षिक करिब ३ लाख ५५ हजार मानिसको मृत्यु हुने जनाइएको छ।

सन १९८४ को भारतको भोपालमा विषादी चुहावटको कारणबाट भएको असरले २० हजार मानवीय क्षेति तथा ५ लाखभन्दा बढी घाइते भएको घटनालाई स्मरणगर्दै सन् १९९८ देखि PAN (Pesticide Action Network-International) डिसेम्वर ३ लाई "Pesticide Use Day " विषादी प्रयोग मुक्त दिनका रुपमा विश्वव्यापी मनाउने कार्य गर्दै आएकोमा विषादीबाट हुने असरलाई अभियानको रुपमा अगाडि ल्याउन सन् २010 देखि सप्ताहव्यापी रुपमा सञ्चालन गर्ने थालनी भए

नेपाल WTO, IPPC र APPPC को सदस्य, तथा RENPAP, Stockolm, Rotterdam तथा Basel Convention पक्षधर भएदेखि नेपाल सरकार, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय अन्तर्गतका विभिन्न निकायहरूबाट मानव स्वास्थ्य र वातावरण सुरक्षाको लागि विभिन्न पहल हुँदै आएको छ।

स्वरुप नेपालमा पनि यस कार्यक्रम सन् २०१३ अर्थात विगत ६ वर्षदेखि सहभागी हुँदै आएको छ। विषादी प्रयोग मुक्त सप्ताहको लागि यस वर्ष "Eliminate Use of Highly Hazardous Pesticides: Conserv Bio-diversity" घातक विषादीको प्रयोग हटाऔं। जैविक विविधताको सरंक्षण गरौं भन्ने मूल नाराका साथ भव्य रुपमा मनाउन लागिएको छ।

खतरनाक विषादीहरू मानव स्वास्थ्य र वातावरणको लागि चुनौंती रहेको छ। खतरनाक विषादी लगायतका रसायनहरूको मानव स्वास्थ्य र वातावरणको ख्याल नगरी उत्पादन र प्रयोग बढी रहेको छ। विषादीहरू लक्षित समस्या समाधान गर्ने भन्दा मानव, वन्यजन्तु, पानीको स्रोत, माटो तथा हावामा समाविष्ट भईरहेको छ। मौरी लगायत पराग सेचकको संख्यामा कमी आएको कारण कृषि उत्पादनमा ह्रास तथा कृषि पर्यावरणमा रहेको मित्र जीवहरूको संख्यामा कमी आउँदा र शत्रु जीवले विषादी पचाउन क्षमता विकास हुँदा विभिन्न रोगकीराहरू महामारीको रुपमा आउने गरेका छन्। ओजन तहको विनाशमा विषादीको भार ६ प्रतिशत रहेको तथ्याङ्कहरूले देखाएको छ। मानवको जीवन धान्न महत्वपूर्ण रहेको खाद्यवस्तु तथा वातावरण खतरनाक विषादीहरूको सम्पर्कबाट टाढा हुनु जरुरी देखिन्छ। स्वास्थ कृषि पर्यावरणमा खतरनाक विषादीहरू हटाई कृषि उत्पादन गर्ने र वातावरणलाई सुरक्षित राख्नु आजको आवश्यकता रहेको छ। विषादीको न्यूनतम्, न्यायोचित र सुरक्षित प्रयोगको साथै विषादीबाट पार्न सक्ने नकारात्मक प्रभाव न्यूनिकरण गर्ने व्यवस्थापन विधि, जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन नियमको सवलिकरण, कार्यन्वयन पक्ष सुदृढ गराउन र शत्रु जीवहरूको विवेकपूर्ण व्यवस्थापन कार्यक्रम अघि बढ्नु जरुरी छ। साथै अत्यन्त खतरनाक विषादीहरू बेचविखन तथा प्रयोगमा प्रतिवन्ध गर्ने कार्य पनि महत्वपूर्ण रहेको छ। नेपालमा पनि हालसम्म २४ वटा खतरनाक विषादीहरूको प्रयोगमा प्रतिवन्ध लगाइएको छ।

नेपाल WTO, IPPC र APPPC को सदस्य, तथा RENPAP, Stockolm, Rotterdam तथा Basel Convention पक्षधर भएदेखि नेपाल सरकार, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय अन्तर्गतका विभिन्न निकायहरूबाट मानव स्वास्थ्य र वातावरण सुरक्षाको लागि विभिन्न पहल हुँदै आएको छ। अत्यन्त घाटक विषादीको प्रयोगमा प्रतिवन्ध, ऐन नियमावलीलाई कडाईकासाथ लागु गर्ने, आईपीएम कार्यक्रमलाई बढावा दिदै विषादीका विकल्पहरूलाई प्राथमिकता दिने सञ्चारमाध्यमहरूबाट विषका असरहरूबारे जानकारी दिने विषादीको सुरक्षित प्रयोग विधि बारे जानकारी गराउने लगायतका विभिन्न कार्यक्रम पनि सञ्चालन आईरहेको छन्। रासायनिक विषादीको न्यूनीकरण गर्ने उद्देश्यले स्वास्थ्य र वातावरण अनुकुल जैविक विषादी उत्पादन एवं प्रयोगका लागि नेपालको ७ जिल्लाहरूमा सामुदायिक आईपिएम स्रोत केन्द्र स्थापना गरी कृषकस्तरमानै जैविक तथा वानस्पतिक विषादीको उत्पादन कार्य भईरहेको

समाजवाद फर्कन सक्दैन। पूँजीवादी क्रान्ति आईसके पछि सम्झौतावादी पुँजीवादी शक्ति बीच संघर्ष त हुने नै भयो। पूँजीको उच्चतम् विकास नगरिकन समाजवादमा जान सक्दैन। किसान महासंघको रणनीति कृषिको माध्यमबाट समाजवादको खुड्किलो चढ्ने लक्ष्यसम्म पुग्नु पर्‍यो।

वैज्ञानिक भूमि सुधार हुँदैमा कृषि क्रान्ति हुन्न भनेर बुझ्न हुँदैन। पूँजीवादी क्रान्ति समान हुँदैमा। पूँजीवादी क्रान्तिबाट समाजवादी क्रान्तिमा परिणत गर्न सहज रुपमा सरकारको सहयोग लिएर अगाडि बढ्ने हो। अर्थतन्त्रलाई प्रभावकारी बनाउँदै अगाडि बढ्नु पर्छ। २७/३१ प्रतिशतले अनुदान दिने हो। दिएन भने सामाजवाद बन्दै-बन्दैन। जब आधारभूत तहलाई माथि उठाउँदैन र नजर अन्दाजको भरमा देशको आर्थिक अवस्था माथि उठ्दैन। १ खर्ब ३४ अर्ब पुगेको छ। धानको ३.२ उत्पादन छ। कृषि ४.२ धान बढे पछि घट्नु पर्छ। डेटा यथार्थ छैन। सरकार आएपनि कार्यक्रम बनाउँदा यथार्थ परक नबनाएको कारण समस्या आएको छ।

३ अर्बको कुखुराको मासुको अभाव छ। १ खर्ब ४४ अर्बको उत्पादन गर्‍यो भने यही खपत हुन्छ। विदेशी वस्तु बिक्री गर्नु नपाउने गर्ने हो भने देशको आर्थिक विकास हुन्छ।

देशको भू-उपयोग ऐन बनाउने किसान आयोग यी सबै सही हुन्छ कि हुँदैन भनेर कृषि भूमि व्यक्तिगत स्वामित्वमा अन्त्य गर्ने। कृषि भूमि अतिक्रमण गर्नेलाई कानून बनाएर दण्डित गर्ने। कृषि भूमिलाई उत्पादक साधानको रुपमा व्यवस्था गर्ने।

अब अंश नपाउने गर्नु पर्छ। घर आवास हो, राज्यले कानून बनाउने, नियन्त्रण गर्ने, मोही र किसान भोगाधिकार कायम राख्दै कृषिमा औद्यागौगिकीकरण गर्ने कार्य हुन जरुरी छ।

क) कृषि बजार व्यवस्थित गर्ने

ख) साइन्टिष्ट फार्मर कार्यक्रम गर्ने।

उद्योग गर्नेलाई ७० प्रतिशत अनुदान ऋृण प्रदान गर्ने।

गरिमा धान लगाउनेले यो साल के खान्छ ? अर्को तयार नभएसम्म क्षेतिपूर्ति दिनु पर्छ। पर्यावरणीय असर नपर्ने गरी ५० वटा १५-१५ हजार जनसंख्या अट्ने आधुनिक शहर निर्माण गर्ने। त्यहाँ उत्पादन खपत गर्न त्यही शहरको विकास गर्नु पर्छ। अब ५० वटा नयाँ शहर विकास गर्न जरुरी छ। किसान आयोगलाई संवैधानिक आयोगको रुपमा बनाउनु पर्छ। सरकारलाई हल्लाउने बनाउनु पर्छ।

कृषि विज्ञ सीमा रिजाल : कृषिको ६६ प्रतिशत जनता नेपालको कृषिमा आवद्ध छ। अर्थतन्त्रमा

कृषि विज्ञ पवित्रा रेग्मी : धान रोप्ने बेलामा मल पाइदैन। मलको व्यवस्था संघीय सरकारले गर्ने भनेकाले मल पर्खिरहेको अवस्था छ। सरकारले तोकेको धानको समर्थन मूल्यमा व्यापारीले लिँदैन। साना किसानको योजना अनुसार कार्यक्रम भएन। समन्वय नभएकाले अनुदान भन्दा पनि सहुलियत कर्जा पाउनु पर्छ भनि रहेको छ।

महिलाको श्रमको मूल्याङ्कन छैन। ७३.८ प्रतिशत सेवा सुविधाबाट वञ्चित छ। उत्पादन र स्रोत साधनहरूमा महिलाहरूको ५१ प्रतिशतमा १९ प्रतिशत मात्र उपभोग गर्न पाइरहेको छ। तालिम लगायत माहिला प्रति हेर्ने दृष्टिकोण फरक छ। महिलाहरू समाजमा पछि पर्नु कारण पहिचान गरिनु पर्छ। कृषि नयाँ सीप र तालिम बजारीकरण गर्न महिलाहरूलाई अघि सार्नु पर्छ। कृषि क्षेत्रमा महिलाहरूलाई उत्तरदायी बनाउनु पर्दछ।

कृषि विज्ञ पवित्रा रेग्मी : धान रोप्ने बेलामा मल पाइदैन। मलको व्यवस्था संघीय सरकारले गर्ने भनेकाले मल पर्खिरहेको अवस्था छ। सरकारले तोकेको धानको समर्थन मूल्यमा व्यापारीले लिँदैन। साना किसानको योजना अनुसार कार्यक्रम भएन। समन्वय नभएकाले अनुदान भन्दा पनि सहुलियत कर्जा पाउनु पर्छ भनि रहेको छ। बदलिदो परिस्थितिमा महिलाको योगदान संविधानमा प्रत्यभूति गरिनु पर्छ।

कृषि विज्ञ पार्वती चापागाई : परम्परागत कृषि छोडेर यान्त्रीकरण गर्ने व्यवसायिक कुरो उठेको छ। वास्तविक किसान चेपुवामा परेको छ। धेरै किसान परम्परागत कृषिमै छन्। यान्त्रीकरण गरि औद्योगिकीकरणसम्म आईपुग्दा कति प्रतिशत आउँछ ? महिलाको सहभागीता आवश्यक छ।

कृषि विज्ञ ज्योती गिरी : किसानको समस्या छ भनिरहेका छन्। कहिले समस्या समाधान हुन्छ ? महासंघमा खाती किसान आउनु पर्छ भनिरहेको छु। तर हामीलाई लाज लाग्छ, प्रायः खाती किसानहरूलाई कमिटीमा राएिको छैन। ठूलोले च्याप्ने मिलाए छन् होला, साना खाती किसानले सक्दैनन्। पार्टीभन्दा पनि काम गरेर देखाउनु पर्छ। हिजो महिलाको नाममा कम जमिन हुन्थ्यो। अहिले कर तिर्नु पर्ने भएकाले महिलाहरूको नाममा बढी जमिन र जायजेथा राख्ने चलन बढेको छ। किसान महासंघमा युवाहरूको कमी छ। अरु कार्यक्रममा हाम्रो उपस्थिति छैन। महिलाहरूको उपस्थिति ५० प्रतिशत हुनु पर्छ।

कृषि विज्ञ शिव खनाल : ४० वर्ष काटिएकाहरू कार्यक्रममा सहभागी छौं। युवाहरूलाई सहभागीता गराउनु सके कार्यक्रम अगाडि बढाउन सक्छौं कि ! सैद्धान्तिक पक्षको जरुरी छ। समाजवादसम्म पुग्न किसान आन्दोलन कसरी जोड्ने भन्ने तर्फ कार्यपत्रमा हुनु पर्थ्यो। अनुदानको कार्यक्रम आउँछ हामी वर्गलाई छोडिसकेका छौं। उत्पादनको जिम्मा राज्यले लिनु पर्छ। किसानको काम राज्यले गर्ने वा विचौलियाले स्पष्ट हुनु पर्छ। जनवाद र समाजवादमा पुग्ने बाटो स्पष्ट हुनु पर्‍यो। समाजवादको कार्यक्रम राजनीति प्रवृतमा आधारित छ।

कृषि विज्ञ श्रीनाथ वराल : क्रान्तिकारी भूमिसुधार औचित्य प्रष्ट पारिनु पर्छ। ठूला फार्म पूँजीपतिको हातमा जानबाट रोक्नुपर्छ।

कृषिमा पुनर्विचार गर्नु पर्छ।

कृषि विज्ञ शिवहरी खनाल : नव-उदारवादबाट पारेको प्रभाव, सरकारले कृषि सामाग्री खरिद, कम्पनीले जति पनि जग्गा जमिन राख्न पाउने। त्यसरी राखिएको जमिन पछि आवासको लागि प्रयोग गरिएको देखिन्छ। सञ्जालको भूमिको कमजोर देखियो कृषि भूमिको संरक्षण गर्न जोददार रुपमा आवाज उठाउनु पर्छ। नीति निर्माणको तहमा महिलाहरूको निर्वाचित गर्ने परिपाटीको विकास गर्नुपर्छ।

कृषि विज्ञ रमेश पोखरेल : महिला किसानहरूमा कामको बोझ बढेको छ। ७० प्रतिशत युवाहरू १० प्रतिशत महिला वैदेशिक रोजगारमा गएको अवस्था अवस्था छ। ऋृण लगायतका कार्यक्रमहरू रणनैतिक र कार्यनैतिक हिसाबले कसरी अगाडि बढाउने भन्ने विषयमा सोच्नु पर्छ।

कृषि विज्ञ बल बहादुर हमाल : कर्णाली : धान उत्पादन बढ्यो हामीकहाँ आयत पनि बढ्यो। धानको उत्पादन गरी भारतलाई बेचिन्छ फेरि धानको चामल नेपालमा ल्याएर चर्को मूल्यमा बेच्छ। जमिनको नारा पहिले र अहिलो फरक छ भनिरहेको छ। नयाँ तरिकाबाट जाने हो भन्ने विषयलाई समय गुजार्‍यौं कि धेरै युवाहरू विदेशिएका छन्। विदेशिएकाहरूको महिलाहरू पनि शहरीकरण भएका छन्। तर गाउँमा बाँकी रहेका महिलाहरू १८ घण्टा श्रम गर्छन। किसानहरू गाईपालन टनेल खेती गर्छन छ।

लालबहादुर विश्वकर्मा उपाध्यक्ष किसान महासंघ : कैलाली नेकपाको सचिवालयबाट पारित गरि पठाएको हो। किसानहरूको धर्म पहिचान, सेवा सुविधा प्रदान, भारतले भूमि अतिक्रमण गरेको कुरा छुटेछ। हाम्रा भूमि

मिचेको कुरालाई कुना-कुनासम्म पुऱ्याउनु पर्छ छुटाउनु भएन ।

कृषि विज्ञ सोसुराम भण्डारी : दर्शनको अभावलाई पूरा गर्न निस्चित रुपमा ध्यान दिनुपर्छ । अर्थशास्त्र महत्वपूर्ण विषय हो । हामी अर्थ शाश्त्रको प्रत्येक अंशलाई क्रियाशील बनाउने ठाउँमा छौं । व्यवस्थाप गर्न नसकेको हो दुर्घटना हुन आउनु सक्छ ।

कृषि विज्ञ गणेश कुँवर : १० वर्षमा विचौलियाले धेरै जमिन खाईसकेको छ । १ लाख ५० हजार चक्लावन्दी धेरै हो । बीचमा यति धेरै कसरी भयो ? घर घरेडी लिलाम हुन अवस्थामा पुगेको छ । चितवनका कुखुरा पालक कृषकहरूले १० दिनको लागि अण्डा फुटाईएको छ । सबै ह्याचरीमा भएका अण्डा सडकमा ल्याएर फुटाउने आन्दोलन चलाएको छ । हाम्रो सरकार भएकाले अण्डा व्यवसायीहरूलाई सहयोग दिने आवाज उठाउने कि नउठाउने ? कृषिका बजेट स्थानीय निकायले अन्य ठाउँमा प्रयोग गरिएको छ ।

कृषि विज्ञ यज्ञराज बाँस्तोला : समाजवादमा जाने बाटो स्पष्ट बुझ्ने गरी ल्याउँदा राम्रो हुन्थ्यो । जैविक विषादी, विषादी त हो । आयुर्वेदिक विषादी गरियोस् जैविक तथा प्राङ्गारिक विषादीको कार्यक्रम बनाऔं । उत्पादनको लागतको आधारमा अनुदान दिइयोस् । अनुदान र कार्यन्वयन उसैले गर्छ । निर्वाचित भएका धेरै जनप्रतिनिधी साथीहरू भ्रष्टचारमा चुर्लुम्म डुब्नु भएको छ । आगामी चुनावमा संस्था प्रति विश्वास जाग्नु पर्छ । मेरो किसान महासंघ हो भनेर विश्वास जाग्नु सकेन । राजनीतिक, सामाजिक र आर्थिक रुपमा अवसर पाउनु पर्छ ।

कृषि विज्ञ टोप बहादुर हमाल : जलस्रोतबाट स्वाधिन जडिबुटी यही प्रशोधनको व्यवस्था मिलाउनु पर्छ । गुन्द्रुकको हिसाबमा पठाएको औषधी किलोको हिसाबले फर्किन्छ । हाम्रो देशमा कृषि पयर्टनको बढ्दो सम्भावना छ ।

कृषि विज्ञ प्रेम वराल : मधेश उत्पादनको उर्वर भूमि हो । त्यहाँ महिलाहरू ९० प्रतिशत भन्दा बढी सहभागी छन् । कार्यक्रम कसरी अगाडि बढाउने ? कुखुरा पालक किसानहरू अण्डा नष्ट नगर्नु पर्ने ! जग्गा जमिन लिलाम गर्ने हुने अवस्थामा छ ।

विचौलिय मोटाउने गरेका छन् । सागरनाथ परियोजना वातावरणीय तल परेको छ । १ सय डेढसय मिटर तल गयो भने मात्र पनि हुन्छ । वनबाट कृषिलाई हस्तान्तरण गरे कृषि कार्यक्रम गर्न सक्थ्यो । संगठन मार्फत सरकारलाई अवगत गराउनु सक्नु पर्छ । जबसम्म मजदुरको स्वामित्व उद्योग र किसानको स्वामित्व जमिन माथि नभएसम्म समाजवादसम्म पुग्न सक्दैन । कम्तिमा किसान संगठनबाट जितेको साथीहरूले कृषि कार्यक्रम गर्नु जरुरी छ । नमूनाको रुपमा कृषि कार्य गर्न जिम्मेवारी दिइयोस् । मुल विषय विचारको हो । कार्यालय सचिव सरिता भुसालले महिलाहरू कृषिमा ७३/७४ प्रतिशत संलग्न भएपनि उपेक्षित छन् ।

संयुक्त राष्ट्र संघ खाद्य कार्यक्रमका प्रमुख विनोद शाहले महिला किसानको कुरा भन्नु पर्दा दुःख लाग्छ । महिला किसान आमा पनि हो । उपेक्षित पश्चिमका ३६ वटा गाउँमा एउटा पनि विषयमा सरकारले सुनेन भने सारा पालिका सदस्यहरू घेराउ गर्नेछ । सरकारमा भएकाहरू ७५३ वटै पालिकाका ४ हजार जनप्रतिनिधीहरू उपस्थिति गराउन सक्यौं भने हाम्रो देशको किसानको समस्या समाधान गर्न सहज हुन्थ्यो होला । हाम्रो फोरमहरू परिमार्जन हुने वहस होइन । अर्को प्रणाली नआएसम्म र अर्को कार्यक्रमको महशुस भयो भने गर्न सकिन्छ । पूराना

राष्ट्रिय किसान आयोगका अध्यक्ष चित्रबहादुर श्रेष्ठले दुई शक्तिशाली किसान महासंघको एकीकरण ऐतिहासिक छ । किसान महासंघ शक्तिशाली मात्र नभई चौतफी हस्तक्षेप गर्न सक्छ । सरकार आउँछ जान्छ । सरकारले नेपाली जनताको हक अधिकार संरक्षण र आर्थिक अवस्था माथि उठाउन चुक्नु हुन्न ।

तथ्याङ्कहरू राख्यौं भने भ्रम पर्छन भनेर पूराना तथ्याङ्कहरू नराखौं भनेको हो ।

डिसेम्बरदेखि फरवरीसम्म मलको मूल्य घटेछ । साँढे ३ अर्व बजेटको मल खरिद गर्ने भन्ने थियो । सार्वजनिक खरिद ऐनले मूल्य पारदर्शी नहुने विषय भ्रष्टाचार हुने भनेर त्यो पनि खरिद हुन सकेन । मल खरिद बिक्री गर्ने कुराहरू खरिद बिक्री गर्न पाईंदैन भन्ने के रहेछ । एउटा सरकारले अर्को सरकारसँग भ्रष्टाचार हुने भएकोले विश्व बैंकहरूले मान्दैन । जो सुकैको सरकार होस् कानून वमोजिमको मल र बीउ चाहिन्छ । जिङ्क वोरन लगायत आवश्यक वस्तुमा अनुदान दिनु पर्छ । आफ्नो प्रदेशमा आफ्नो किसानहरूको जिम्मा आफै गर्नु पर्छ । जुन कम्पनीले कमाउँदैन खारेज गर्नेतिर लैजानु पर्छ । कतिपय अनुदान राम्राले पनि पाए र नराम्राले पनि पाए । प्रस्ताव लेखन किसानले आउँदैन । हाम्रो खाद्य स्वभावमा प्रयोग हुने वस्तुको मूल्य तोक्ने, नबिकेको खण्डमा समर्थन मूल्य बराबर किसानलाई अनुदान दिने ।

हाम्रो कृषि बजार पनि खुल्ला बजार अर्थतन्त्रमा आधारित बजार छ । थोरै साना आफ्नो मूल्य बढ्यो । आज-हिजोकै परिवतिर्त मूल्यमा आधा हुन्छ । हाम्रै व्यवसायीहरूको पनि सिण्डिकेट छ । त्यो भन्दा आउपुट वेस अनुदान दिने, निर्वाहमूखि सिमान्तकृत किसानहरू १ के.जी. १० रुपैयाँ अनुदान दिने, अधिकार कटौती हुनेबाट बचाउन हाम्रो कर्तव्य हो । दृष्टिकोणहरू परिवर्तन प्रक्षेपण गरेका कार्यहरू वर्तमान विकसित तथ्याङ्कहरू अपटुडेट लिखितमा जाँदा डेटाको आधारमा टेकेर जानु पर्छ । विश्व बैंकले प्रस्तुत गरेको आर्थिक वृद्धिदर तथ्याङ्क २४ प्रतिशत छ । तर हामीले २७ प्रतिशत भनिरहेका छौं । सरकारसम्म आवाज उठाउन संगठन सशक्त हुनु पऱ्यो । समन्वयकारी निकायहरू नेताको आर्शिवादमा मात्र किसानको आवाज नआउने पालिकास्तरको महासंघ जबसम्म बन्दैन तबसम्म पालिकाको सदस्य हुँदैन । निर्वाचित भएकाहरू सदस्य भएर आउने दोहोरो परिक्षणबाट महासंघको नेता बन्ने सक्षम हुन्छ । एउटा ठाउँमा उ एउटा मात्र हुँदैन ।

राष्ट्रिय किसान आयोगका अध्यक्ष चित्रबहादुर श्रेष्ठले दुई शक्तिशाली किसान महासंघको एकीकरण ऐतिहासिक छ । किसान महासंघ शक्तिशाली मात्र नभई चौतफी हस्तक्षेप गर्न सक्छ । सरकार आउँछ जान्छ । सरकारले नेपाली जनताको हक अधिकार संरक्षण र आर्थिक अवस्था माथि उठाउन चुक्नु हुन्न । हामी कम्युनिष्ट हुनुको नाताले मार्क्सवादको आधारभूत सिद्धान्तलाई आदर्शको रुपमा लानु पर्छ । महासंघका संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय स्वरुपमा छौं । आम किसानहरू उत्पादनमा सहभागी महासंघको जो रहेका छन् । ६६ वर्षको कम्युनिष्टबाट आन्दोलनको आरोह अवरोह बीच आएको छ । संगठनको एकीकरणलाई मूर्त रुप दिनुपर्छ । एकता मात्र ठूलो होइन रहेछ भन्ने एकले अर्कालाई सम्मान गर्दै धेर्यता गर्न सक्नेको हातमा ईतिहास हुन्छ । ट्राटस्की, बोल्सेभिक पार्टीको कमाण्डर उनै थिए । लेनिनको सत्ता ताक्यो, रोजा लग्जम्वर्गलाई पनि त्यसै गऱ्यो । मार्क्सले एउटा मात्र देशमा समाजवादी क्रान्ति हुन्न भनेको थियो । हामीले बनाएको कृषि क्रान्तिलाई पक्ष पोषण गर्ने हो । प्राङ्गारिक मल, जैविक भनेको अर्गानिक क्षेत्रलाई होमीयोप्याथिक प्राकृतिक प्रदत जैविक विषादी हो । जग्गा जमिनको हकमा व्यक्तिको नाममा एकपटक होइन, एक टुक्रा पनि नदिने भनेको हो । भोगाधिकार दिने हो । १०० विगाह, ४० विगाह भूमिका चक्लावन्दी गर्ने, तराई, ४० विगाह, पहाडमा, ४० रोपनी भन्दा कम घटाउनु सहमत भएका छन् । अब २० रोपनीमा किम्वु

विषादी प्रयोग मुक्त सप्ताह

विषादी प्रयोग मुक्त सप्ताह-२०७६ पुस २३ देखि २९ सम्म सम्पन्न भएको छ ।

काठमाडौं पुस २१ गते प्लान्ट क्वारेन्टाइन तथा विषादी व्यवस्थापन केन्द्रले पत्रकार सम्मेलन गरी साप्ताह व्यापी विषादी प्रयोग मुक्त सप्ताह कायक्रम सम्पन्न गरेको छ । साताव्यापी गरिने उक्त कार्यक्रमलाई पत्रकार सम्मेलन निमित्त केन्द्र प्रमुख सहदेव प्रसाद हुमागाईले जानकारी गराउनु भएको हो ।

पत्रकार सम्मेलनमा पत्रकार गोपाल आलेमगरले गत आवमा भन्दा ८५ प्रतिशत ८५ प्रतिशत विषादी प्रयोग गरिरहेको र प्रतिवन्धित विषादी प्रयोग भएको छैन । विषादी आयत् बढ्दो छ । अन्य देशको तुलनामा बिग्रने भने होइन । समुचित प्रयोग गर्न नसकेको कारण भएको हो र मुख्य चुनौंती विषादी प्रयोग गर्ने किसानहरूको जनचेतनाको कमी छ । कार्यक्रम प्रप्याप्त छैन । प्रदेश नं.७ विषादी प्रयोग न्यूनिकरण गर्ने । उचित प्रयोगको विषयमा जानकारी गराउन सक्छौं । अनुगमनका कार्यक्रमहरू गरिरहेका छौं । जिल्ला कृषि विघटन पछि ज्ञान केन्द्र र स्थानीय निकायहरूमा जानु परेकाले पदपूर्ति लगायत कार्यमा अगाडि बढ्न सकेनौं । भरखरै जीवनाशक विषादी व्यवस्थापन कार्यविधि २०७६ पारित गरेको छ । विषादी प्रयोग गरिएकाहरूलाई कसुर हेरी सजाएको व्यवस्था छ । संरचना बने पछि तदारुकता साथ गर्ने छौं । हामीले कडा खालका विषादीहरू खुल्ला सीमाना र बोर्डरबाट झोलामा राखेर ल्याउने गरेको अनुमान गरेका छौं । कार्यक्रम वर्षभरी आउनुपर्ने सञ्चारकर्मीहरूको प्रश्नमा ज्ञान केन्द्रबाट कार्यक्रम अगाडि बढाउँछौं । शैक्षिक संघ-संस्था तथा विद्यार्थी, किसान लगायत जनस्तरमा कार्यक्रम गर्ने छौं । खतरनाक विषादी नियन्त्रण गर्न कृषकसम्म पुग्नु पर्ने महसुस गरेका छौं ।

राजधानी दैनिकका संवाददाता कौशिला कुँवरले किसानको चेतना के कारण कमी भएको हो ?

भन्ने पश्नमा घटाउनु पर्ने बढ्दै गएको छ । कृषकहरूलाई अझै जनचेतना पुऱ्याउन सकेका छैनौं । हामीले यस विषयमा सोचेजति गर्न नसकेकोमा रिलाईज गरेका गरेका छौं । कार्यक्रम खर्चको विषयमा २०१३ मा ५ लाख थियो हाल बढाएर ७ लाख पुऱ्याएको छ । सूचनालाई सम्प्रेशण गर्न सकिन्छ भन्ने कुरालाई ध्यान दिएका छौं । कार्यक्रम बढाउने सक्यौं भने सम्बन्धित तह कार्यक्रम लिएर जान सक्छौं । जैविक विषादी आयत् र उत्पादनको कार्यक्रम छ । हाम्रो मात्र प्रयास प्रयाप्त छैन । किसान, व्यापारी लगायत निकायलाई सञ्चारकर्मीहरूले सचेत गराउनु पऱ्यो ।

जाँजपास प्रभावकारी नभएको हो की, आयत ८४ करोड पुगेको छ । सरेश कुमार यादवले सन् २०१३ देखि नेपालमा मनाईरहेको विषादीको तथ्याङ्क उपलब्ध गराएको भए राम्रो हुन्थ्यो । हिमालयन टेलिभिजन प्रमुख संवाददाता वोमलाल गिरीले खतरनाक विषादी किन नियन्त्रण भएन ?

सामुदायिक नेटवर्कका संवाददाता सिर्जना वरालले वर्षौंदेखि विषादी प्रयोग भईरहेको छ मुक्त कसरी बनाउने ? हाल छाला, मुटु रोग र क्यान्सरको समस्या भएको देखिएको छ । विषादीको प्रयोगले रगतमा समेत क्यान्सर भएको छ ।

केन्द्र प्रमुख हुमागाईले हामीलाई चिन्तित बनाएको छ । विषादी प्रयोग घटाउने उद्देश्य हो । तर पनि हाम्रो मात्र एकल प्रयास सम्भव छैन । यहाँहरूलाई सरोकारवालाको रुपमा लिएका छौं ।

माघ महिनामा गरिने कृषि कर्महरू

खेतीपाती

-गहुँ बालीमा सिँचाई गर्ने र दोस्रो टप ड्रेस गर्ने ।
-फलफूलमा काँटछाँट गर्ने मलखाद दिने, सिँचाई गर्ने र फेदमा छापो राख्ने ।
-हिउँदे मकै गोडमेल गरी युरियाले टप ड्रेसिङ्ग गर्ने ।
-आलु र ताजा तरकारीको बजार व्यवस्थापन ध्यान दिने ।
-वसन्ते मकै लगाउन जग्गाको तयारी गर्ने, तराई र भित्री मधेशमा लगाइएको आलु भित्र्याउने ।
-माघको दोस्रो हप्तादेखि उखु रोप्न शुरु गर्ने ।
-तोरीको कोसाहरु केही सुक्न र पहेलिन थालेपछि काट्ने ।
-तराईमा रामतोरीया, घिरौंला, बेसी खोचमा सिमी, बोडी गोलभेडा, खुर्सानी र मध्य पहाडमा ब्रोकाउली, बन्दा, पालुङ्गो, सिमी, बोडी, खुर्सानी लगाउने ।

पशुपालन

-दुधालु पशुलाई जै, वर्सिम आदि हरियो घाँस नल वा परालसँग मिसाएर खुवाउने ।
-पशुवस्तुलाई चिसोबाट जोगाउन गोठलाई न्यानो पार्ने ।
-डाले घाँस नर्सरी राख्ने ।
-गाई, भैंसीलाई मिनरल व्लक चटाउँने ।

सहकारीको साधारणसभा

ललितपुर पुष ७ जिल्ला कृषि सहकारी संघ ललितपुरको १०औं वार्षिक साधारणसभा सम्पन्न भएको छ ।

जिल्लाभरका कृषि सहकारी संस्थाहरूको छाता संगठनको रुपमा रहेको जिल्ला कृषि सहकारी संघले आफ्नो १०औं वार्षिक साधारण सभा सम्पन्न गरेको छ । आईतबार राष्ट्रिय सहकारी विकास बोर्डका सह-अध्यक्ष दक्ष पौडेलको प्रमुख आतिथ्यतामा सम्पन्न साधारण सभामा राष्ट्रिय सहकारी बैंक लिमिटेडका अध्यक्ष केवी उप्रेती, राष्ट्रिय सहकारी महासंघका पूर्व उपाध्यक्ष विजयराज घिमिरे लगायत विभिन्न सहकारी अभियन्ता, संघ-संस्थाका प्रतिनिधिहरूको सहभागीता रहेको थियो ।

विगत लामो समयदेखि सञ्चालन हुन नसकी बन्द अवस्थामा रहेको जिल्ला कृषि सहकारी संघले एक वर्षअघि अन्तर्राष्ट्रिय सहकारी महासंघ आईसीएको सञ्चालक तथा राष्ट्रिय सहकारी महासंघकी उपाध्यक्ष समेत्रहेकी ओमदेवी मल्लको नेतृत्व पाएपछि तीव्र गतिमा अगाडि बढिरहेको छ । २०६६ सालमा विधिवत् रुपमा डिभिजन सहकारी कार्यालय ललितपुरमा दर्ता भएको यस संघले विगतमा संस्थाहरूको नाममा रहेको सम्पत्ती पहिचान गरी त्यसको हरहिसाबको बारे विभिन्न चरणमा विभिन्न निर्णय लिई संघलाई निर्णायक गति दिएको छ । संघमा आवद्ध प्रारम्भिक कृषि सहकारी संस्थाहरूलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले संघको सञ्चालक समितिको सक्रियताको कारण विभिन्न तालिम कार्यक्रमहरू संघले सञ्चालन गरिरहेको छ । साथै साधारण सभामा वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्दै संघकी अध्यक्ष ओमदेवी मल्लले आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ देखि संघमार्फत रासायनिक युरिया मल बिक्रीवितरण गरिदै आएको, संघलाई राष्ट्रिय सहकारी विकास वोर्डमार्फत कार्यालय व्यवस्थापन गर्नका लागि सहयोग स्वरुप अनुदान रकम प्राप्त भएपछि उक्त रकमले कार्यालयलाई अझ उत्कृष्ठ ढंगले व्यवस्थापन गरिएको जानकारी दिएकी छन् । मल्लले हाल विश्वमा सबैभन्दा बढी महिला सहभागिता रहेको सहकारी क्षेत्र रहेको र अबका दिनहरूमा युवालाई समेटेर अगाडी बढ्न आवश्यक रहेको धारणा व्यक्त गर्नु भएको छ ।

यस्तै साधारण सभा कार्यक्रममा शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गर्दै राष्ट्रिय सहकारी बैंकका अध्यक्ष केवी उप्रेतीले संसारमा सहकारी भन्ने वित्तिकै कृषिसँग सम्बन्धित भन्ने एक किसिमको धारणाको विकास भएको बताए । कृषि र सहकारी क्षेत्रको विकासका लागि अरुले केही गरिदिन्छन कि भन्ने भन्दा पनि आफैंले नै केही गरौं भन्ने भावनाको विकास सबैमा हन जरुरी रहेको उप्रेतीले बताउनु भएको छ । भावी दिनहरूमा आवद्ध संस्थाहरूलाई नै सिकाएर, तालिम दिएर, आधुनिक, व्यवसायिक र प्राङ्गारिक कृषि उत्पादन र व्यवसायमा अभिप्रेरित गराउनका लागि संघलाई आग्रह गर्नु भएको छ ।

राष्ट्रिय सहकारी विकास बोर्डका सह-(अध्यक्ष दक्ष पौडेलले छोटै समयमा उदाहरणीय कामहरू गर्न सफल भएको भन्दै संघको प्रशंसा गरेका छन् । यस्तै बन्द अवस्थामा रहेको संघलाई राम्रो गतिमा लैजान साहस प्रदान गर्ने ओमदेवी मल्लको नेतृत्वले आगामी दिनहरूमा देशभरकै उत्कृष्ठ संघको रुपमा स्थापित हुनका लागि पनि पौडेलले शुभकामना व्यक्त गरेका छन् ।

राष्ट्रिय सहकारी महासंघका पूर्व उपाध्यक्ष विजयराज घिमिरेले नयाँ दिनहरूमा सहकारीको मूल्य, मान्यता र सिद्धान्तलाई आत्मसाथ गर्नु भन्दा पनि परिणाममुखी काम गरेर देखाउने बेला आएको भन्दै प्राङ्गारिक कृषि उत्पादन र व्यवसायीकरणको लागि प्रारम्भिक सहकारी संस्था, संघ तथा अन्य सरोकारवालाहरूले ध्यान दिनुपर्ने धारणा व्यक्त गरेका छन् ।

जिल्ला बचत तथा ऋण सहकारी संघ लिमिटेड ललितपुरका अध्यक्ष रामहरि बजगाईंले ललितपुर जिल्लामा जिल्ला सहकारी संघ सहित १३ ओटा विषयगत सहकारी संघहरू रहेतापनि त्यसको कामहरू प्रभावकारी हुन नसकेका कारण प्रारम्भिक संस्थाहरू जस्तै संघ पनि मर्जको धारणा अनुसार अगाडि बढाउनु पर्ने धारणा व्यक्त गरेका छन् । यस्तै जिल्लाको काठ र पहाडि क्षेत्रमा कृषिको पकेट क्षेत्र घोषणा गरी कृषिलाई अगाडि बढाउनु पर्नेमा जोड दिएका छन् ।

सडकमा सवारी चलाउँदा र फुटपाथ प्रयोग गर्दा निम्न कुराहरूमा ध्यान दिऔं

- दुई वा दुईभन्दा बढी लेन भएको सडकमा गाडी चलाउँदा लेन अनुशासन पालना गरौं ।
- सडकमा बाटो काट्दा जेब्रा क्रसिङ्ग, आकाशे पुल, वा सव-वे अथवा पेलिकन वत्ती वा कुनै नभएको ठाउँमा सुरक्षित ठाउँबाट बाटो काटौं ।
- चोक वत्ती नभएको ठाउँमा पैदलयात्री पैदलयात्रीको लागि व्यवस्था गरिएको हरियो वत्ती तथा सवारी चालकले सवारी साधनका लागि व्यवस्था गरिएको हरियो वत्ती बलेपछि मात्र सवारी साधन अगाडि बढाऔं ।
- सवारी चलाउँदा वा बाटो काट्दा मोवाइल फोनको प्रयोग नगरौं ।
- जथाभावी ओभरटेक नगरौं, दाहिने पट्टीबाट वा अगाडिको गाडीले संकेत दिएपछि मात्र ओभरटेक गरौं ।
- विपरित दिशाबाट आउने सवारी साधनको लेन प्रवेश नगरौं ।
- पैदलयात्री जानअन्जानमा बाटो काट्न लागेको छ भने गाडी रोकौं र पैदलयात्रीलाई प्राथमिकता दिऔं ।
- सडक विभागको मापदण्ड तथा सवारी साधनको क्षमता भन्दा बढी यात्रु/वजन नबोकौं ।

नेपाल सरकार
भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय
सडक विभाग
सुरक्षा तथा ट्राफिक शाखा
चाकुपाट, ललितपुर

खेती गर्ने हो । २० रोपनी जमिनमा किम्वु खेती गर्ने हो भने १२ लाख नेट प्रोफिट दिने ग्यारेन्टी गरेका छन् ।

४ नं. प्रदेश सरकारले ३ हजार ७ सय हेक्टरमा किम्वु खेती गर्ने तयारी गरेका छन् । प्रदेश सरकारले सहयोग र सहकार्य तराईमा सचेतनाको अभाव हो । तालिम प्रशिक्षण दिने हो भने सहभागी हुन सक्छ । उत्पादन साइकलको प्रतिशत दिन सके लाभान्वित हुन सक्छ ।

खाद्य सम्प्रभुत्ता, जलवायू परिवर्तनलाई कसरी बुझ्ने भन्ने मात्र हो । बुझाईलाई एक रुपता बनाउने हुनुपर्छ ।

कृषि विज्ञ घनश्याम थापा : कृषकहरूले उत्पादन गरेको बजार पाउँदैन ।

राजकुमार उप्रेती : कसो गर्दा दुरुपयोग नहुने खालको प्रस्ताव लेखेन नभई उत्पादनको आधारमा आउने अनुदान उचित हुन सक्छ । किसान स्थायी वर्ग हो विकसित भयो भने धेरै समय रहँदैन । निम्न पूँजिपति वर्ग त्यसको चिन्तन प्रणाली हो । ६४.३ प्रतिशत ८० प्रतिशतमा पुऱ्याउनु पर्छ नेकपालाई बोकेर अगाडि बढ्ने संस्था र वर्ग त्यतिकै आन्दोलनमा लाग्दैन । एकपटकमा २३ हजारले राजनीति नियुक्त पाइन्छ । ८ लाख पार्टी सदस्य छन् २ लाखले २३ हजारमा प्रतिस्पर्धा गर्ने यो संख्यालाई घटाउने हो । सरकारलाई रोजगारको क्षेत्र घटाउनु भन्ने हो । ग्रामीण क्षेत्रका कृषक परिवारहरू मध्ये १ करोड ७० लाखमा ४० लाख भारत लगायत यूरोप, अमेकिा, अरब राष्ट्रको वैदेशिक रोजगार छन् । ५० लाख केटाकेटी, वृद्धावृद्धाहरू ग्रामीण क्षेत्रमा छन् । ८० लाखले निर्वाहमूखी कृषि गरेका छन् । भनेर तथ्याङ्क दिँदा ८० लाख भित्र १२ लाख जनसंख्याले वास्तविक व्यवसायिक खेती गर्छन । त्यही ६८ लाख निर्वाहमूखी खेती गर्नु किसान भित्र वैदेशिक रोजगारमा मध्ये पनि पर्दछन् । अब ६८ लाखलाई व्यवसायिक रुपमा आधार मानेर उनीहरूको जीवन हाम्रो सिद्धान्तको आधारमा परिवर्तन गर्ने हो । दर्शनलाई जडसुत्रको रुपमा बुझ्नु हुन्न । ४ वेद १८ पूरान धर्म कुरू क्षेत्रलाई बुझिएन भने द्वन्द्वात्मक भौतिकवादलाई बुझ्न सक्दैन । मार्क्सवाद पनि द्वन्द्वात्मक भौतिकवादमा आधारित छ । वस्तुमा आन्तरिक अन्तरविरोध हुन्छ । त्यसलाई बुझ्न सकियो भने भोलीको निमित्त मार्ग निर्देशन गर्छ ।

डेंगो रोग बारे जानकारी

डेंगो रोग कालो-सेतो रङ्गको संक्रमित पोथी लामखुट्टेको टोकाईबाट हुन्छ र यो लामखुट्टे सफा पानीमा बस्ने र प्राय दिउँसोको समयमा टोक्छ र यसले घर वरिपरि जम्मा भएको सफा पानीमा वृद्धिविकास गर्ने हुँदा घर वरपर पानी जम्ने, टिनका डब्बाहरू थोत्रा पूराना टायरहरू फूलदानी गमला आदिमा पानी जम्न नदिऔं ।

यस रोगका मुख्य लक्षणहरू
- उच्च ज्वरो निरन्तर आउनु
- आँखाको गेडी तथा टाउकोको पछिल्लो भाग धेरै दुख्नु,
- शरीर कटकटी दुख्ने,
- जोर्नी, हड्डी तथा माशपेशीहरू दुख्ने,
- पेट दुख्ने, वाकवाकी लाग्ने, वान्ता हुने,
- नाक वा गीजाबाट रगत बग्नु वा आन्तरिक रक्तश्राव हुनु निलडाम देखिनु ।

यस रोगबाट बच्ने उपायहरू
- डेंगु ज्वरोबाट बच्न लामखुट्टेको टोकाईबाट बच्नु पर्छ र घर वरिपरि फालिएका खाली बट्टा, अलकत्रा वा फालिएका ड्रमहरू, पूराना टायरहरू आदिमा पनि जम्न नदिने उपायहरू गर्नु पर्छ ।
- पानी जमी हालेको खण्डमा छोपेर लामखुट्टे प्रवेश गर्न नदिने वा हप्तामा दुइपटक पानी खाली गर्ने वा मट्टीतेल वा मोविल छर्कने ।
- लामखुट्टेको टोकाईबाट बच्न पूरा शरीर ढाक्ने लुगा लगाउने वा लामखुट्टेको टोकाईबाट बच्ने मलम लगाउनु पर्छ र
- दिउँसो वा राती सुत्दा अनिवार्य रुपमा झुल्को प्रयोग गर्ने ।

स्वास्थ्य कार्यालय काठमाडौं
प्रदेश नं. ३

अनुरोध

सडक हामी सबैको साझा सम्पत्ती हो । सडक निर्माणमा तपाई हाम्रो ठूलो धनर ाशी खर्च भएको हुन्छ । त्यसैले सडकको संरक्षण एवं सम्वर्द्धन गर्नु हामी सबैको दायित्व हो । निर्माण भईसकेका सडकका विभिन्न खण्डमा अनाधिकृत रुपमा सडक सीमा अतिक्रमण गरी घर टहरा निर्माण गर्ने, होर्डिङ्ग बोर्ड राख्ने, सडकमा निर्माण सामाग्री थुपार्ने, सवारी साधान धुने, पखाल्ने, पाकिङ्ग गर्ने, सडकको नाला पुरी बाटो बनाउने तथा नालीमा ढल मिसाउने एवम् फोहोर मैला फाल्ने जस्ताका कार्यका कारण सडक संरचना, सवारी आवागमन तथा वरिपरिका वातावरणमा समेत प्रतिकुल असर पर्न जाने हुनाले उपरोक्त कुनै पनि कृयाकलाप नगर्नु, नगराउनु हुन सम्बन्धित सबैसँग यो डिभिजन कायालय हार्दिक अनुरोध गर्दछ ।

डिभिजन प्रमुख
सडक डिभिजन भक्तपुर
कटुन्जे, भक्तपुर

कृषि जर्नल मासिकद्धारा जनहितको लागि समर्पित सूचना

मिर्गौला जस्ता प्राणघातक रोगबाट बच्न निम्न कुराहरूको पालना गरौं ।

अरुलाई बचाऔं, आफू पनि बाचौं

१. धुम्रपान, मध्यपान नगरौं ।
२. फ्रिजमा राखिएको, साँधिएको खानेकुराहरू नखाऔं ।
३. शुद्ध, ताजा खानपिनमा ध्यान दिऔं
४. समयमा सुतौं, अनिदो नबसौं ।

विचारी चाम्लिङ
अध्यक्ष
मिर्गौला डाइलासिस् तथा प्रत्यारोपण समाज, काठमाडौं
मोवाइल नं :९८६९२४२०८७

कस्तो हुन्छ मन्त्री भुषालको समाजवादी कृषि अर्थतन्त्र हेर्न बाँकी छ

भगवती विष्ट

घनश्याम भुषाल वहुचर्चित नाम हो । विचार को प्रखर मानिएका नेता भूषालले समकालीन अवस्थामा विचार पक्षलाई जोडदिएको छ । यी मध्ये कृषि क्षेत्रको सुधार कसरी गर्ने भन्ने विषयमा भुषाले सुधार गर्नु पर्ने कुराहरू धेरै छन् । विगतमा पनि धेरै कृषि मन्त्रीहरू आए गए । तर नेपालको कृषि क्षेत्र जुन जोगी आएपनि कानै चिरेको महशुस किसानसहरूले गर्दै आएका छन् ।

तत्कालीन एमालेको नवौं महाधिवेशनमा आफ्नो विचार पास पारित गर्न सफल माक्सवादी नेता हुनुहुन्छ । नेकपाले पनि त्यही विचारलाई अंगालेकाले आफूसँग नेपालको समाजवादको

यात्रा अघि बढाउन सक्ने स्पष्ट मार्गचित्र रहेको दावी गर्ने गर्छन ।

नेपाली समाज अर्धसामन्ती र अर्ध-औपनिवेशिक समाज अब नरहेको दावी आफ्नो दस्तावेजमा गर्नु भएको छ र हजारौं कार्यकर्तालाई प्रशिक्षित बनाउन सफल भुषाल उहाँको भाषामा नेपाल पूँजीवादी अर्थ-व्यवस्था प्रवेश गरिसकेको तर्क बारम्बार पेश गरेका पनि छन् ।

सरसर्ती भन्दा समाज अर्धसामन्ती नरहेको भन्नुको अर्थ जमिनको ठूलो हिस्साको आधिपत्य कुनै निहित व्यक्तिमा मात्र सीमित नहुने अवस्था हुनु र त्यसकै आधारमा शासन सञ्चालन गर्ने विधि स्थापित नहुनु हो ।

वा, कृषि उत्पादन प्रणालीमा कृषि उत्पादनमा प्रत्यक्ष जोडिएका किसान वर्गले आफूले पाउनुपर्नेभन्दा ज्यादा उत्पादन मालिकलाई बुझाउनु नपर्ने र मालिकको जमिनमा निःशुल्क काम गरिदिनु नपर्ने अवस्था समाजमा विद्यमान हुनु हो । नेपालमा विभिन्न समयमा राज्यले जमिनको उचित व्यवस्थापनको लागि

ऐन कानुन मार्फत हदवन्दी पनि लागू गरेको छ ।

यसको कारण नेपालमा आफ्नै जमिन हुनेको संख्या ९० प्रतिशतभन्दा बढी छ । नेपाली समाज पूँजीवादमा प्रवेश गरेका यस्ता प्रशस्त तथ्यहरू मन्त्री भुषालले अघि सानु भएकोछ ।

भुषालले आफ्नै विश्लेषणका आधारमा पनि यस्तो सुविधाजन्य अवस्थामा कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्री नियुक्त भएका छन् । त्यसैले नेपालमा विद्यमान पूँजीवादी अर्थव्यवस्थाको घोडा चढेर उत्पादनमा प्रचुरता ल्याउँदै कृषि क्रान्तिको माध्यमबाट समाजवादको यात्राको टुङ्गो लगाउनु पर्ने जिम्मेवारी उहाँको काँधमा आएको छ ।

समाजवादी अर्थव्यवस्थामा हुने न्यायोचित वितरणको लागि उत्पादनमा चाहिले प्रचुरता पूँजीवादी अर्थव्यवस्थाले नै दिलाउने मन्त्री भुषालले व्याख्या गर्दै आएका हुन् । त्यसैले उत्पादनमा प्रचुरता ल्याउन कृषि पेशालाई प्रतिस्पर्धी, व्यवसायिक तथा आधुनिक पेशाको रुपमा विकास गर्न उनले भावी दिनमा कस्ता नीति नियमहरू ल्याउलान भन्ने चासो सर्वत्र विद्यमान छ । कृषिलाई वैज्ञानिकरण गर्दा त्यसबाट बाहिर आउने श्रमशक्तिलाई कुन पेशा हस्तान्तरण गर्ने भन्ने स्पष्ट खाका भुषालले देखाउनुपर्ने देखिएको छ ।

देशमा १ खर्बभन्दा ज्यादा वार्षिक रुपमा भित्रिने कृषिजन्य वस्तुको आयातलाई अन्त्य गरी कृषि उत्पादन निर्यात योग्य मुलुक बन्न निकै मिहिनेत र परिश्रमको भने जरुरी हुन्छ ।

हामीले भुल्न नहुने कुरा चाँही के हो भन्ने संसारका धनी भनिएका मुलुकहरू कृषिजन्य वस्तुको निर्यातबाट धनी भएका भने होइनन । उनीहरूका देशमा पनि कृषि पेशामा लाग्नेहरूलाई राज्यले नै अनुदान दिई उक्त पेशामा टिकाईरहेको अवस्था हो ।

हाम्रो जस्तो विकासशील मुलुकमा राजनीतिक लोकप्रियता शासन सत्ता बाहिर ज्यादा देखिन्छ । जब व्यक्ति शासन पद्धतीको हिस्सेदार बन्न पुग्छ तब ऊ केही आलोचित हुन थाल्छ । कमजोर योजना तथा फितलो कार्यान्वयन प्रणाली त्यसका कारण हुनसक्छन् । यस्ता तथ्यबाट पक्कै मन्त्री धनश्याम भुषाल बेखबर नहोलान् । मन्त्री भुषालले नेपालमा वितरण हुने अनुदान रकमको अपारदर्शितालाई अन्त्य गर्न कसरी पहल गर्लान भन्ने पनि प्रमुख चासोको विषय हो । जमिनलाई चक्लावन्दी गरी सामूहिक खेती गर्न जमिनको खण्डिकरणले अप्ठ्यारो पार्ने स्पष्ट देखिन्छ । विचौलियाको राज, कमसल विदेशी हाइव्रिड बीउहरू सहज आपूर्ति, नियमन गर्ने निकायको निकम्मापन तथा भ्रष्ट कर्मचारी प्रशासन कृषि विकासको अवरोधक हुन् ।

खुल्ला सीमानाका कारण नेपालको कृषि उपजले प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्ने अवस्थामा छ । अर्को तर्फ हाम्रो उत्पादकत्व पनि तुलनात्मक रुपमा कम छ । सरकारले उपलब्ध गराउने अनुदान (सहुलियतपूर्ण कर्जा, तालिम, बीउ तथा नगद अनुदान) सम्बन्धित वर्गमा नपुग्ने तथा त्यसको लाभ टाठाबाठाले लिने विकृतिलाई पनि रोक्नु पर्ने देखिन्छ, मन्त्री भुषालले ।

मन्त्रालय, विभागबाट हुने कार्यक्रमहरू आम कृषक वर्गमा प्रत्यक्ष पुग्ने तथा पारदर्शी बनाउनु पर्नेछ । उनले आफ्ना लाखौ कार्यकताहरूलाई सामूहिक खेती प्रणालीमा जोडिन आव्हान गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

काम गर्न जोडिन र त्यसलाई व्यवसायिकतामा तर्फ उन्मुख गराउन तथा अनुसन्धात्मक कार्य विस्तारै अघि बढाउन पनि भुषालले नै राजनीतिक नेतृत्व प्रदान गर्नुपर्ने छ ।

नेकपाको वडा कमिटि देखि नै कृषि फर्मको अवधारण विकास गराउँदै लैजानु पर्छ । प्रत्येक वडामा स्थानीय विशेषताको आधारमा कम्तीमा एक फर्मको विकास गराउने हो भने पनि देशले कृषिमा ठूलो फड्को मार्न सक्छ ।

उक्त फर्महरूको प्रगतिको आधारमा कमिटीमा रहेका कमरेडहरूलाई जिम्मेवारी दिने समयमा ग्राह्यता दिने नियम पार्टी कमिटीबाट पास गराउनु पर्छ । शिक्षित युवा वर्गलाई कृषि पेशामा आकर्षित गर्न प्रमाण पत्र धितो राखी निर्व्याजी ऋण उपलब्ध गराउने नियमावली बनाएर अघि बढनु पर्ने देखिन्छ ।

हाम्रो जस्तो विकासशील मुलुकमा राजनीतिक लोकप्रियता शासन सत्ता बाहिर ज्यादा देखिन्छ । जब व्यक्ति शासन पद्धतीको हिस्सेदार बन्न पुग्छ तब ऊ केही आलोचित हुनथाल्छ । कमजोर योजना तथा फितलो कार्यान्वयन प्रणाली त्यसका कारण हुनसक्छन् र कस्तो हुने हो मन्त्री भुषालको समाजवादी कृषि अर्थतन्त्र भनेर हेर्नै बाँकी छ र कृषि मन्त्रायको उच्च स्रोतका अनुसार कृषिमा धेरै सुधार गर्न सक्ने अवस्था भने १० देखि १५ प्रतिशत भन्दा बढी सुधार गर्न नसकिने ठोकुवा गर्दछ ।

समस्यालाई न्यूनिकरण गर्न मद्दत पुगेको छ । पेट्रोलियम पदार्थको कारोवारमा भ(श्यलभ क्यातधबचभ लागु गरी झन्झटिलो विलिङ्ग प्रणालीलाई व्यवस्थित गरिएको छ ।

घ) व्यवस्थापकीय सुधारहरू : कर्मचारी प्रशासन विनियम वमोजिमका प्रावधानलाई कडाईको साथ लागु गर्न कार्य सम्पादन गर्ने काम भैरहेको छ । यस्तै आगामी दिनमा Performance Based Pay System लागु गर्न संस्थागत थालनी गरिने छ । कर्मचारी सरुवा/बढुवा प्रणालीलाई पूर्वानुमान योग्य बनाई Reward and Punishement System लागु गर्ने कामको शुरुवात गरिएको छ । निगमको व्यवस्थापकीय क्षमता अभिवृद्धि तथा सरोकारवाला निकायसँगको समन्वय कार्यलाई प्राथमिकता दिई क्ष्लमषबल Oil Corporation सँगको आपस सम्बन्ध थप सुदृढ गरिएको छ । कर्मचारीको उत्प्रेरणा तथा सीप अभिवृद्धि गर्ने पेट्रोलियम पदार्थ सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा तालिम गराउँदै आएका छौं ।

(४) नीतिगत सुधारहरू : निगमको १० वर्षे गुरुयोजना तथा नीतिको निर्माण गर्ने कार्य अन्तिम अवस्थामा पुगेको छ भने निगमको बिक्रेता नियुक्ति सम्बन्धी कार्यको प्रारम्भ गर्न साविकको बिक्रेता नियमावलीलाई संशोधन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । उक्त बिक्रेता नियमावालीको संशोधन पश्चात निगमले सार्वजनिक रुपमा सूचना आव्हान गरि बिक्रेता नियुक्ति कार्यको प्रारम्भ गरेको छ । निगमले Pipeline Manual, Aviation/Non - Aviation Manual, ISO Lab Manual निर्माण कार्य भैरहेको छ । यसैगरी LP Gas सम्बन्धी नयाँ विनियमावालीले बनाउने कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।

अब म केही निगम सम्बन्धी महत्वपूर्ण विषयहरू जानकारी गराउन चाहन्छु ।

बढ्दो सडक निर्माण र पूर्वाधार निर्माणको सन्दर्भमा पहाडी भेगमा चाहिने पेट्रोल र डिजेल उपलब्ध गराउन निर्धारित मापदण्ड पूरा गरेको पेट्रोल पम्पहरूलाई स्वीकृति दिने प्रकृया अघि बढाइएको छ । पेट्रोलियम पदार्थ करिब वार्षिक वृद्धि दर आव ०७५/७६ को बिक्री वितरण हेर्दा ९.३८ प्रतिशत वृद्धि भएको छ । उपभोक्ताको माग अनुरुप बिक्री वितरणको सहज र सरल रुपमा व्यवस्थापन गर्दै आईरहेका छौं । अहिले खाना पकाउने ग्याँस देखि डिजेल र पेट्रोल प्राप्त गर्न उपभोक्ताहरूले लाइन लाग्नु पर्ने अवस्था अन्त्य भएको छ । साथै अन्तराष्ट्रिय गुणस्तरको पेट्रोलियम पदार्थ उपलब्ध गराउन भ्गाचय गुणस्तरको डिजेल र पेट्रोल निकट भविष्यमा आयात् गरी सवारी साधनलाई उपलब्ध गराउने पूर्वाधार तयार गरिसकेका छौं । शुद्धता र सर्वसुलभतालाई आफ्नो लक्ष्य मानी उक्त आयत गरी सवारी साधनलाई उपलब्ध गराउने पूर्वाधार तयार गरिसकेका छौं । शुद्ध र सर्वसुलभतालाई आफ्नो लक्ष्यमानी उक्त लक्ष्य प्राप्ती गर्ने तर्फ निगम अग्रसर भएको छ ।

निगमले राजस्वमा उल्लेखनीय योगदान गरेको छ । आव ०७५/०७६ मा विभिन्न शिर्षकमा गरी करिव ६५ अर्ब ६० करोड रुपैयाँ सरकारलाई राजश्व उपलब्ध गराएको छ । बुढी गण्डकी जलविद्युत आयोजनाको लागि आव ०७५/०७६ सम्म करिब ३४ अर्ब ३६ करोड रुपैयाँ योगदान गरिएको छ । पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य समायोजन गर्ने वैज्ञानिक प्रणाली अपनाएको, परिमाण स्वरुप मूल्य समायोजन विवादमा आएको छैन । निगमले आफ्नो कारोवार पारदर्शी बनाएको प्रतिफल आम जनतामा पहिले रहेको नकारात्मक धारणा मेट्दै गएको छ । यो अवधारणालाई निरन्तरता दिन कर्मचारी साथीहरूको भूमिका उल्लेखनीय रहने भएकाले सबैमा शुद्धता कायम राख्न आग्रह गर्दछु ।

नेपाल आयल निगमले आफ्नो कमाईरहेको केही अंश Coorporate Social Responsibility (CSR) वापत विभिन्न क्षेत्रमा प्रदान गर्दै आएको छ । जस अन्तर्गत पशुपति क्षेत्रको सरसफाई कार्यको लागि १० जना कामदार सहित फोहोर मैला व्यवस्थापनको लागि सवारी साधन समेतको व्यवस्थापन गरिरहेका छौं । त्यस्तै पूर्वको पशुपतिनाथ भनेर चिनिने खोटाङको हलेसी धार्मिक क्षेत्रमा धर्मशाला निर्माण गर्न कार्यमा समेत निगमको योगदान रहेको छ । यसैगरी मनाङ्ग-मर्श्याङ्दी क्लवलाई प्रायोजन गरि नेपाल आयल निगम मनाङ्ग-मर्स्याङ्दी क्लवको नामबाट सञ्चालन गर्ने गरि ऋक्च अन्तर्गत सामाजिक कार्यहरू गर्दै आएको छ ।

स्वर्ण जयन्ती मनाउने सर्न्दभमा आयोजित खेलकुद, कविता गोष्ठी, रक्तदान एवम् स्वस्थ्य शिविरका साथै सरसफाई जस्ता कुरामा सक्रियता देखाउने कर्मचारी साथीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । र आज सम्मानित एवम् पुरस्कृत हुनुहुने कर्मचारीहरूलाई अग्रिम बधाई ज्ञापन गर्दछु । साथै स्वर्ण जयन्ती समारोह सभालाई सफलताका प्रदान गर्न योगदान गर्ने कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । अन्त्यमा, हामीलाई हौसला प्रदान गर्न आफ्नो अति व्यवस्ताका बाबजुद पाल्नु भएको माननीय मन्त्रीज्यू, माननीय राज्यमन्त्रीज्यू, मन्त्रालयको सचिवज्यू लगायत सबै प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

इभेन्ट परियोजनाको अनुरोध

-प्राविधि शिप सिकौं । रोजगार बनौं । आम्दानी बढाऔं ।
-यसबाट सञ्चालित छोटो अवधिको शिपमूलक तालिमबाट वेरोजगार युवाहरूले फाइदा लिन हुन ।
-यस कार्यक्रमहरू रोजगार एवम् स्वरोजगार गराउने टेवा पुऱ्याउने खालका छन् ।
-तपाईसँग जाँगर छ तर शिप छैन भने यस परियोजनामा सम्पर्क राख्न हुन ।

शिप हो सिर्जना, शिप हो सम्पत्ती, शिप सिकी उद्यम गरी विदा गरौं गरिबी ।
शिप सिकौं, रोजगार बढाऔं, सुखी जीवनको लागि शिप चाहिन्छ ।
युवालाई शिप दिऔं, रोजगारी बढाउँ, शिप सिके भोको बस्नु पर्दैन ।
शिप हो सिर्जना, शिप हो सम्पत्ती, शिप सिकी उद्यम गरी विदा गरौं गरिबी ।

नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
व्यवसायिक शिक्षा तथा तालिम अभिवृद्धि
परियोजना दोस्रो
बुद्धनगर, काठमाडौं
फोन : ९७७-१-४७८६३११, ४७८६४११
पैसा तिर्न नपर्ने टेलिफोन नं.१६६००१६७७७७ वा
वेभसाइट www.event.gov.np

आयल निगमका कार्यकारी निर्देशकको मन्तव्य

यस समारोहका सभापति महोदय,
प्रमुख अतिथि : मानीय उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रीज्यू ।
विशिष्ट अतिथि, मानीय उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति राज्य मन्त्रीज्यू,
सञ्चालक सदस्य समितिका सदस्यज्यूहरू ।
उच्च पदस्थ पदाधिकारीज्यूहरू ।
मञ्चमा पदस्थ पदाधिकारीज्यूहरू ।
मञ्चमा आसिन हुनु भएका सम्पूर्ण अतिथि गण ।
निगमका सक्रिय ट्रेड यूनियनका पदाधिकारी ज्यूहरू ।
पेट्रोलियम कारोवारमा संलग्न संघ/संगठनका पदाधिकारी ज्यूहरू ।
निगमका सम्पूर्ण कर्मचारी साथीहरू ।
पत्रकार मित्रहरू
तथा उपस्थिति महिला एवं सज्जनवृन्द्धहरूमा हाार्दिक स्वागत व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

नेपाल आयल निगमले आफ्नो निरन्तर सेवाको ४९ वर्ष पूरा गरी ५० औं वर्ष प्रवेश गरेको अवसरमा आयोजित स्वर्ण जयन्ती समारोहलाई गरिमा प्रदान गर्न पाल्नु भएका माननीय मन्त्रीज्यू, माननीय राज्यमन्त्रीज्यू, लगायत समस्त गन्य/मान्य व्यक्तिहरूलाई हार्दिक स्वागत गर्दछु ।

नेपाल आयल निगम विभिन्न आरोह अवरोह पार गर्दै आजको अवस्थासम्म आईपुगेको छ । यसले कतिपय प्राकृतिक प्रकोपदेखि नियमित आपूर्तिमा आएको व्यवस्थापनमा समेत कठिनाईको सामना गर्दै नेपाली उपभोक्ताको माग अनुसार आपूर्ति र बिक्री वितरण गर्दै आएको छ । उपभोक्ताहरूमा स्वच्छ एवम् प्रदुर्षणमुक्त पेट्रोलियम पदार्थ उपलब्ध गराउने काममा कुनै कमी आउन दिइएको छैन । विगतमा यसले गरेको अनुभवको आधारलाई अंगीकार गर्दै निगम समय सापेक्ष आधुनिकता तर्फ अग्रसर भएको छ ।

अब म निगमले गरेको केही महत्वपूर्ण कर्महरूको बारेमा प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

संस्थालाई सुदृढिकरण गर्दै दक्ष एवम् सक्षम जनशक्तिको प्रवेश र वृद्धि विकासतर्फ सक्रियातापूर्वक लागिएका छौं । राष्ट्रले अंगिकार गरेको प्रादेशिक संरचनालाई कार्यरुपमा ल्याउन निगमले त्यसै अनुसार आफ्नो सांगाठनिक स्वरुपमा परिवर्तन ल्याई त्यसअनुरुप प्रशासन, आपूर्ति, बिक्री वितरणलाई अगाडि बढाईको छ । निगमले आव ०७५/०७६ मा २५,०७,१४४ किलो लिटर पेट्रोलियम पदार्थ तथा ४,२९,६०९ मेट्रिक टन एलपी ग्याँस आपूर्ति गरि उपभोक्ता समक्ष पुऱ्याएको छ ।

आर्थिक सुधारहरू : निगमको लेखा प्रणालीलाई सवलिकरण गर्ने कार्यको लागि आधुनिक प्रविधिको लेखा सम्बन्धी सफ्टवेयर (Swastik) निगमको प्रत्येक कार्यालयमा सञ्चालनमा ल्याएको छ । यस्तै आधुनिक प्रणालीको सफ्टवयर ERP लगाउने गृहकार्य भैरहेको छ । यस सफ्टवयरले निगमको सम्पूर्ण कामको लागि digitalized गर्दछ ।

यस्तै नेपाल आयल निगमको सुधारको विषयमा म संक्षिप्त जानकारी गराउन चाहन्छु ।

१. (१) भौतिक सुधार तर्फ : सबभन्दा महत्वपूर्ण उपलब्धीको रुपमा मोतिहारी अमलेखगञ्ज पेट्रोलियम पाइपलाइन निर्माण सम्पन्न गरी वैज्ञानिक आधारमा प्रदुर्षण रहित डिजेलको आपूर्ति गर्न थालिएको छ । यसलाई निगमको इतिहासमा कोशेढुङ्गाको रुपमा लिन सकिन्छ । भविष्यमा देश भित्रको विभिन्न भागसम्म पेट्रोलियम पाइपलाइन विस्तार गर्ने कार्यनीति अगाडि बढेको छ ।

नेपाल सरकारको नीति वमोजिम ९० दिन भण्डारण निर्माण गर्ने कार्यले गति लिएको छ । नेपाल आयल निगमसँग अहिले करिब ७० हजार केएल भण्डारण क्षेमता रहेको छ । यसलाई वृद्धि गरी यही आर्थिक वर्षमा करिब ३५ हजार के एल क्षमताको भण्डारण गृह निर्माण सम्बन्धी ठेक्का सम्झौता गर्ने तयारी भइरहेको छ । जसमध्ये पोखरामा १० हजार के एल क्षमताको डिजेल र भैरहवा विभानस्थलमा ३५० के एल क्षमताको हवाई ईन्धन भण्डारण निर्माणको लागि टेण्डर सम्पन्न भई हाल मूल्याङ्कन कार्य भैरहेको छ । यस्तै अमलेखगञ्जमा ८ हजार के एल क्षमताको पेट्रोलियमका साथै पोखरा विमानस्थलमा ३ हजार के एल हवाई इन्धन भण्डारण गृह निर्माणको काम अघि बढेको छ । उता निगमले भैरहवामा पेट्रोल पम्प पुन:निर्माण गरि सञ्चालन गरिसकेको छ भने ग्याँसको अन्तरदेशीय पाइपलाइन निर्माण गर्ने कार्यको शुरुवात साथै ग्याँस बोटलिङ्ग गरि आफ्नै ब्राण्डको सिलण्डिर बिक्री गर्ने उद्देश्यले झापाको चारआली र धनुषाको महेन्दनगरमा प्लान्ट स्थापना गर्न आशयपत्र आव्हान गरि सोको कार्य प्रारम्भ गरेको छ ।

आर्थिक सुधारहरू : निगमको लेखा प्रणालीलाई सवलिकरण गर्ने कार्यको लागि आधुनिक प्रविधिको लेखा सम्बन्धी सफ्टवेयर (Swastik) निगमको प्रत्येक कार्यालयमा सञ्चालनमा ल्याएको छ । यस्तै आधुनिक प्रणालीको सफ्टवयर ERP लगाउने गृहकार्य भैरहेको छ । यस सफ्टवयरले निगमको सम्पूर्ण कामको लागि digitalized गर्दछ । निगमको वार्षिक नाफा मध्येको रकम सरकारी बैंक राष्ट्रिय वाणिज्य बैक, कृषि विकास बैंक लगायत अन्य (क) वर्गको वाणिज्य बैंकहरूमा मुद्दती निक्षेपमा जम्मा गरि सो बाट निगमलाई थप आर्थिक लाभ गर्ने कार्यको थालनी भएको छ । पेट्रोलियम पदार्थको अन्तर्राष्ट्रिय मूल्यमा आउने उतार चढावलाई मध्यनजर गर्दै स्वचालित मूल्य प्रणालीलाई थप वैज्ञानिक तथा वस्तुनिष्ठ बनाउने कार्यलाई संस्थागत गरिएको छ । जसको कारण मूल्यमा हुँदै आएको

भारतबाट नयाँ जातका उखु ल्याउने

काठमाडौं । सरकारले उत्पादन बढी हुने ३३ नयाँ जातका उखुको बीउ भारतबाट ल्याउने तयारी गरेको छ । प्रचलनमा रहेको पूराना बिउबाट उत्पादकत्व कम भएपछि बढी उत्पादन हुने जातका बिउ भारतसँग अनुदानमा माग गरेको कृषि मन्त्रालयले जनाएको छ ।

मन्त्रालयका प्रवक्ता प्रवक्ता हरिबहादुर केसीका अनुसार चिनी उद्योगहरू पर्याप्त उखु नपाएर बन्द हुने अवस्था आएकोले बढी उत्पादन हुने उखुको बिउ भारतबाट ल्याउन लागिएको हो । 'हामीलाई उखुको नयाँ भेराइटी र बढी उत्पादन दिने बीउ चाहिएको छ । अहिलेको बीउ धेरै पुराना भए, यसको उत्पादकत्व निकै कम भयो भनेर हामीले भारतसँग औपचारिक अनुरोध गरेका छौं' उनले भने, 'अहिलेका उद्योगले उखु नपाएर बन्द हुने स्थितिमा रहेका छन् । मूल कुरा उत्पादकत्व बनाउनु नै आवश्यक छ ।'

गत आव २०७५/७६ मा १ लाख ६२ हजार मेट्रिक टन चिनी नेपाली उद्योगले क्रसिङ गरेका थिए । तर, नेपालको माग भने २ लाख ५० हजार मेट्रिक टन रहेको उद्यागीहरू बताउँछन् । राष्ट्रिय उखु अनुसन्धान कार्यक्रमका संयोजक डा.तुफेल अख्तरका अनुसार अहिले प्रतिहेक्टर जमिनमा औसत उखुको उत्पादकत्व ४५.६७ टन छ । तर, भारतबाट ल्याउने नयाँ उखुको बीउको उत्पादकत्व प्रतिहेक्टरमा ५५ देखि ६० टन हुने उनको भनाई छ ।

त्यस्तै अहिले प्रतिक्विन्टल उखु क्रसिङबाट औसतमा साढे ९ केजी चिनी उत्पादन हुन्छ । तर, नयाँ जातको उखुले प्रतिक्विन्टल साढे १२ केजीसम्म चिनी क्रसिङ हुने संयोजक अख्तरले क्यापिटललाई बताए । नयाँ बिउको उत्पादन पछि उद्योगीहरूको माग अनुसार सम्पुर्ण उखुको उत्पादन नेपालमै गर्न सकिने उनको जिकिर छ ।

भारतबाट ल्याइने तयारी गरिएको बिउको उत्पादकत्व पुरानाभन्दा २० देखि २५ प्रतिशत बढी हुने उनको भनाई छ । उनका अनुसार नेपालमा प्रयोग भइरहेका बिउ १५ देखि २० बर्ष पुराना छन् । जसले गर्दा उखुको उत्पादन मात्रै होइन चिनी क्रसिङ पनि कम हुने गरेको छ । नयाँ बिउको उत्पादनले किसान र उद्योगी दुबैलाई फाइदा हुने उनी बताउछन् ।

उखु सबैभन्दा ठूलो नगदे र औद्योगिक बाली हो । झापादेखि कन्चनपुरसम्मका तराईका जिल्लामा उखुको व्यवसायिक उत्पादन हुँदै आएको छ । तराई र मध्य पहाडका ४१ जिल्लामा करिब ३२ लाख १९ हजार टन उखु उत्पादन हुने गर्छ । पुराना प्रजातीका उखुका बीउमा रोग र किराको उच्च जोखिम बढेको किसानहरू बताउने गरेकाछन् ।

नयाँ विकसित प्रविधिबाटको लागत पनि कम हुने भएकाले त्यस्ता बीउ आवश्यक रहेको राष्ट्रिय उखु अनुसन्धान विकास कार्यक्रमको निष्कर्ष छ । यसका लागि कृषि विभागले पनि टिस्यु कल्चरका प्रविधि भित्र्याउने, नयाँ जात ल्याउने र 'मेकनाइजेसन' प्रवर्द्धन गर्ने लगायतका कार्यक्रम अघि बढाएको छ ।

उखु किसानको ११ बुँदे मागपत्र

१. २०७० देखि २०७६ सम्मको सम्पूर्ण किसानहरूको रकम भूक्तानी दिनुपर्ने ।
२. नेपाल सरकारले दिनुपर्ने अनुदान रकम ६५/२८ पैसा विना शर्त किसानको खातामा जम्मा गर्नुपर्ने ।
३. नेपाल सरकारले तोकेको उखुको मूल्य प्रतिक्विन्टल ५३६/२८ पैसा भूक्तानी किसानले पाउनु पर्ने । (उद्योगले ४७१ रुपैयाँ, सरकारले ६५/२८ पैसा)
४. उखु मिलले जुनाको नाममा ढाला काटेको ५ देखि २० प्रतिशतसम्मको ह्रासकट्टी किसानले भूक्तानी पाउनुपर्ने ।
५. नेपाल सरकारले किसानलाई उन्नत मल, बीउ, खाद्य तथा सिँचाई सुलभ मूल्यमा सरकारले उपलब्ध गराउनुपर्ने ।
६. किसानको उखु तौल भएको मितिले १५ दिनभित्रसम्म उखुको रकम भूक्तानी उद्योग र सरकारले दिनुपर्ने ।
७. २०७६/७७ सिजनको भुक्तानी ५३६ रुपैयाँ ५६ पैसा एकसाथ हुनुपर्ने ।

सरकारसँग वार्ता

काठकाडौं / पहिलो पटकको छलफलमा पनि उद्योग मन्त्री भट्टले माघ ७ गतेभित्र सम्पूर्ण बक्यौता रकम भुक्तानी गराउने मौखिक सहमति गरेका थिए । पाँच बुँदे सम्झौतामा लेखिएका सबै मागहरुलाई उद्योग मन्त्री भट्टले मौखिक रूपमा स्वीकार गरेका थिए । त्यसमा राकेश मिश्र पनि सहमत थिए तर किसानहरुले मौखिक सहमति नमान्ने भनेपछि उनले मन्त्री भट्टसँग लिखित सहमतिका लागि आग्रह गरेका थिए ।

किसानको बक्यौता रकम दिलाउने अठोट लिएर नै यसमा लागेको उनले बताए । 'उखु किसानले आफ्नो बलमा आन्दोलन गरेका हुन्, मैले यसको अगुवाई मात्र गरिदिएको हुँ,' उनले दाबी गरे ।

पीडित कृषकको जायज माग सम्बोधन गर्न केले रोक्यो ?

कृषकहरूले आफूहरूले पाउनुपर्ने सम्पूर्ण रकम भुक्तानीसहित उखुको उचित मूल्य पाउनुपर्ने माग राख्दै सरकारलाई ११ बुँदे मागपत्र बुझाएका थिए । तर, सरकारले किसानलाई मौखिक आश्वासन बाहेक केही दिन सकेन ।

पीडित किसानद्वारा बुझाइएको मागप्रति गैह्र-जिम्मेवार हुँदै सरकारले माघको पहिलो साताभित्र सबै कृषकको रकम भुक्तानी गराउने मौखिक प्रतिवद्धतामात्र दियो । पुस २५ गतेभित्र ८० प्रतिशत र माघ पहिलो साताभित्र बाँकी २० प्रतिशत गरी दुई किस्तामा रकम भुक्तानी गर्ने प्रतिवद्धता सरकारले जाहेर गरेको थियो ।

त्यसो त यसपटकमात्र होइन, उखुको भुक्तानीका लागि कृषकहरूले पटक-पटक आन्दोलन गरिरहनुपरेको छ । वर्षेनी भुक्तानीका लागि कृषकले आन्दोलन गर्नु परेसँगै कृषकसँग मौखिक सम्झौता गर्ने तर सम्झौता अनुरुप बक्यौता रकम कहिल्यै भुक्तानी नदिने क्रमले पनि निरन्तरता पाइरहेको छ । यसमा सरकारले उद्योगीकै पक्षपोषण गरिरहेको किसानको आरोप छ ।

'चिनी उद्योगले भुक्तानी नदिने, उद्योगको बचाउमा सरकार आफै लाग्ने र कृषकहरू मरिरहने हो भने किन चाहियो सरकार ?' आन्दोलित किसानहरू भन्छन्, 'कतै सरकार नै उद्योगीहरूको मतियार त बनिरहेको छैन ? शङ्का उब्जाएको छ । नत्र त्यस्ता उद्योगीहरूलाई कारवाहीको दायरामा ल्याउन सरकार किन सक्दैन ?'

अहिले सर्लाही जिल्लाका मात्र करिब २५ हजार उखु कृषकहरूले उखुको भुक्तानी पाइरहेका छैनन् । चिनी उद्योगहरूले सात वर्षदेखि किसानको एक अर्बभन्दा बढी भुक्तानी रोकिराखेका छन् ।

उखु किसान बारे सरकार के भन्छ ?

काठमाडौं/पीडित उखु कृषक पुसे झरीमा रुझ्दै राजधानीमा धर्ना बसेको ८ दिनपछि बल्ल सरकारको मुख खुलेको छ। उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्तिमन्त्री लेखराज भट्टले सम्पूर्ण कृषकको माग सम्बोधन गर्ने र माघको पहिलो सातासम्ममा सबै रकम भुक्तानी गराईछाड्ने प्रतिवद्धता जाहेर गरेका छन्।

भट्टले काठमाडौंको आन्दोलन छाडेर किसानलाई जिल्ला फर्कनसमेत आग्रह गरेका छन्। तोकेको समय सीमासम्ममा पनि माग पूरा नभए कृषकले जहाँ भन्यो त्यहीँ आफू उपस्थित हुने प्रतिवद्धता समेत उनले जाहेर गरेका छन्। यता, मन्त्रालयले पनि सम्बन्धित चिनी उद्योगीलाई माघ पहिलो सातासम्ममा कृषकको बाँकी बक्यौता भुक्तानी गर्न पत्र काटिसकेको र सम्बन्धित उद्योगले प्रतिवद्धता जनाइसकेको बताएको छ।

उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयका प्रवक्ता दिनेश भट्टराईले मन्त्रालयले पीडित कृषकको पक्षमा निर्णय गरेको र सम्बन्धित चिनी उद्योगलाई कृषकको भुक्तानी यथाशीघ्र गर्न पत्र काटेको बताएको छ।

यदि त्यसो नगरे कारवाहीका लागि गृहमन्त्रालयलाई समेत ध्यानाकर्षण गराइएको उनले बताए। पीडित कृषकको पक्षमा कसरी काम गर्न सकिन्छ भनेर अहिले सम्बन्धित कृषि मन्त्रालय, विभाग र उद्योग मन्त्रालयबीच छलफल भइरहेको समेत उनले जानकारी दिएको छ।

उखु किसानलाई माघ ७ गतेभित्र भुक्तानी दिन सरकारलाई अल्टिमेटम

काठमाडौं। आन्दोलनरत उखु किसानहरुले सम्पूर्ण बाँकी रकम माघ ७ गतेभित्र भुक्तानी दिन सरकारलाई अल्टिमेटम दिएका छन्। बुधबार उद्योगमन्त्रालयमा उपप्रधानमन्त्री तथा रक्षामन्त्री ईश्वर पोखरेल, उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्तिमन्त्री लेखराज भट्ट र कृषि तथा पशुपंक्षी विकासमन्त्री घनश्याम भुसालले किसानहरूलाई बोलाएर माघ ७ गतेभित्र सबै रकम भूक्तानी गर्ने आश्वासन दिएका थिए।

अन्नपूर्ण मिलले ५० करोड र महालक्ष्मी मिलले २१ करोड भूक्तानी गर्न बाँकी रहेको किसानहरुले बताउँदै आएका छन्। संसदीय समितिको निर्देशनपछि गृह मन्त्रालयले उनीहरूलाई पक्राउ गर्ने तयारी गरेपछि दुबै मिलका सञ्चालक सम्पर्कमा आएका थिए।

उखु किसानलाई पैसा नदिने उद्योगीलाई कारबाही गर्न सरकारलाई निर्देशन

उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयका प्रवक्ता दिनेश भट्टराईले मन्त्रालयले पीडित कृषकको पक्षमा निर्णय गरेको र सम्बन्धित चिनी उद्योगलाई कृषकको भुक्तानी यथाशीघ्र गर्न पत्र काटेको बताएको छ।

काठमाडौं। संघीय संसद प्रतिनिधिसभा अन्तर्गतको उद्योग वाणिज्य तथा श्रम तथा उपभोक्ता हित समितिले उखु किसानहरूलाई पैसा नदिने उद्योगीलाई कारबाही गर्न सरकारलाई निर्देशन दिएको छ। समितिको सोमबार सिंहदरबारमा बसेको बैठकले किसानको पैसा तत्काल दिलाउन र आलटाल गर्नेलाई कारवाही गर्न सरकारलाई निर्देशन दिएको हो। उखुको पैसा नदिएको भन्दै आन्दोलनरत उखु किसानहरू संसदीय समितिमा उपस्थित भएर आफ्नो समस्या सुनाएपछि समितिले उक्त निर्देशन दिएको हो।

बैठकमा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री घनश्याम भुसालले चिनी मिलका सञ्चालकहरू भागेको बताए। उनले किसानहरूको उखुको मूल्य नतिर्ने अन्नपूर्ण सुगर मिलका मालिक राकेश अग्रवाल र महालक्ष्मी सुगर मिलका मालिक वीरेन्द्र कनौडिया सम्पर्कमा नरहेको र सरकारले खोजिरहेको बताए।

समितिमा उपस्थित भएका उखु किसानहरूले अन्नपूर्ण सुगर मिलले ५० करोड र महालक्ष्मी सुगर मिलले २१ करोड रुपैयाँ किसानलाई नतिरेको बताएका छन्। त्यस्तै सरकारले दिने अनुदान समेत नपाएको र उखु मिलले समेत उचित मूल्य नदिएको गुनासो किसानहरूको थियो।

मन्त्रीले जग्गाको मूल्य सोधे, काठमाडौंबाट उद्योगी भागे

उखुको भुक्तानी नपाएपछि सर्लाहीबाट काठमाडौं आएका किसानहरूले चिनी उद्योगको त्रिपुरेश्वरमा रहेको कार्यालयमा पनि धर्ना बसे तर किसान आएको थाहा पाएपछि ८ दिनदेखि कार्यालयमा ताला लागेको छ। ताला लगाएको कार्यालयमा किसानहरूले ४ दिन धर्ना समेत दिए।

उनीहरूले उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्री लेखराज भट्टलाई भेटेर समस्या समाधान गर्न आग्रह गरेको माया शंकर यादवले बताए। सो भेटमा मन्त्री भट्टले मिलवालाको जग्गा कति छ भनेर सोधे। किसान प्रतिनिधिले बीस पच्चिस बिघा जमिन रहेको बताए। मन्त्रीले फेरी सोधे - 'त्यो जग्गाको पैसाले किसानको पैसा तिर्न पुग्छ ?

किसानले भने-'हामीले त सक्दैनौं, त्यो तपाईंको काम हो। जग्गाबाट असुल्ने कि अन्त कहाँबाट दिन्छ त्यो तपाई असुलिदिनु।'

कृषि उत्पादनमा वृद्धि र सहजता,
कृषि यान्त्रीकरणको प्रवर्द्धन र उपयोगिता
देश आत्मनिर्भरताको मूल आधार, कृषि
विकासमा नविनम् सुधार

कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि
यान्त्रीकरण प्रवर्द्धन केन्द्र
(CAIDMP)

कृषि विकास विना उद्योग फस्टाउँदैन : मन्त्री भट्ट

काठमाडौं पुस २५ गते नेपाल आयल निगमको ५० औं स्वर्ग जयन्ती समारोहका प्रमुख अतिथि तथा वाणिज्य तथा आपूति मन्त्री लेखराज भट्टले सरकार तीन तहको संरचनामा निर्माण कार्यसँगै अगाडि बढ्को छ। १९६२ सम्म नेपाली जनता पेट्रोलियम पदार्थको पहुँच थिएन। पेट्रोलियम राष्ट्रिय सुरक्षासँग जोडिएको विषयमा विभिन्न कमी कमजोरीहरू मान्छेमा हुन्छ। नयाँ संस्कृति बुझ्न जरुरी छ। म मन्त्री बहाली भएपछि

पेट्रोलियम राष्ट्रिय नीति हुन पर्छ भनको थियो। अमेरिकालाई त तेल चाहिन्छ भने हाम्रो ठूला उद्योग सञ्चालनमा ल्याउन नेपाल आयल निगमको हाइड्रो तिर जानु पर्छ भनेको थियो नकार सकार बढी भएकाले म भन्दा पनि हामीले गरेको हो भन्नु पर्छ। सस्कृतिबाट पैदा भएको कुरा हुने सहकार्य र सामूहिकीकरण कार्य गर्न आयल निगमले तपाईहरूलाई पार्टनरसिप बनाएर लान्छ। विश्वासिलालाई दिलाउन चाहन्छु। कर्णाली प्रदेश विद्युतको आवश्यकता छ। आवश्यक स्रोत निर्माण गर्नु पर्छ। विकास व्यक्ति विशेष हुँदैन। राष्ट्रको लागि हुनुपर्छ वोनस लगायत सुविधा कर्मचारीले पाउने कि नपाउने ? तपाईहरूले पाउनु पर्छ।

मन्त्री भट्टले देशमा समग्र कृषिको विकास नभईकन कुनै पनि उद्योग धन्दाको विकास नहुने बताउँदै कृषि क्षेत्रको विकास गर्नु पर्नेमा जोडदिनु भयो। जमिन कस्तो किसानको हुनु पर्छ। उद्योग व्यवसाय नभई मजदुर हुँदैन। देशलाई अत्मनिर्भर अगाडि बढाउनु पर्छ। धान नेपालको खाद्य हो। खाद्य व्यवस्था र बजारलाई साल्ट ट्रेडिङ्ग खाद्य व्यवस्था कम्पनी मार्फत आवश्यक पर्ने वस्तु सप्लाई गर्छौं। देशको खाद्य वस्तु वृद्धि गर्ने माध्यम भनेको कृषि हो। कृषिको विकास नभईकन कुनै पनि उद्योग धन्दाको विकास हुने सक्दैन।

५० औं स्वर्ण जयन्ती कार्यक्रममा नेपाल पेट्रोलियम डिलर्स एशोशियसनका अध्यक्ष विरेन्द्र प्रधानले कुनै पनि संस्थाहरू ५० औं वर्षसम्म टिकीरहनु पनि उपलव्धी भएको बताउनु भयो। सक्षम नेतृत्व भएकै कारण निगम अगाडि बढेको बताउँदै न्याय माग्न जाँदा न्यायो पायो कि पाएन भन्ने कुरा महत्व भएको बताउनु भयो। न्याय पाएन भने अन्याय गरेको जस्तै हो। प्रधानले २१ करोड भन्दा कम कारोवार नगर्ने पेट्रोल वितरण गर्ने व्यवसायीहरू घाटा खाईरहेको छ। ढोकाबाट कारोवार गर्ने कि झ्यालबाट ईमान्दार बन्न राज्यले सिकाउनु पर्छ।

एलपी ग्याँस संघका अध्यक्ष गोकुल भण्डारीले गाँस, वास र कपाससँग जोडिएको विषयहरू राज्यसँग जोडिनु पर्छ। हाम्रो लगानी के हुने हो हामीलाई चिन्ता छ। हामीलाई आशा छ। जनताले आयल निगमलाई हेर्ने दृष्टिकोण नकारात्मक छ। कार्यकारी आएपछि हाम्रा १० औं वर्षका मागहरु समाधान भएका छन्। हानी भईरहेको छ। उद्योग खरिद गरिदिए हुन्छ दिन तयार छौं। हामी ५० वर्षको कालखण्डमा अभाव हुँदा पनि सिलिङ्गको रुपमा वितरण गरेर आएका छौं। कर्मचारी सरुवा बढुवा हुन्छ हाम्रा कर्मचारी अब्बल छन्। हामीले समयमा नै लेखा परिक्षण सम्पन्न गरिरहेका छौं। पेट्रोल पाइपलाइन ४५ सय ५ हजार कि.मिसम्म कारोवार गर्छ। विभिन्न ट्रेड युनियनका हाम्रा कर्मचारी कति दुःखले कार्य गरि रहेको छ। कतिपय पत्रिकाले कालो धब्बा लगाएका छन्। गलत गरेको कुरा जस्ताको तस्तै लेखिदिनु सत्यतथ्य बुझेर लेखि दिनु। नभएको नलेखी दिनु होला। १५ सय रुपैयाँ खाजा खर्च लिएको लेखि दिएको छ। गलत कुरा लेख्दा कर्मचारीलाई प्रोत्साहन हुँदैन। हाम्रो मूल मन्त्र सर्वसुलभ रुपमा पुऱ्याउने हो।

अधिकारिक ट्रेड युनियनका अध्यक्ष गोपालचन्द्र राईले नेपाल आयल निगमका कर्मचारीहरूले के गरे के गरेन भनेर घाम जस्तै छर्लङ्ग छ। कर्मचारीलाई उत्प्रेरणाको लागि सरकार निगमले केही सोचेको होला। खेतालालाई खेतमा खेत रोप्न जाँदा सबभैन्दा खाजा दिन्छ। कर्मचारी सबै भटाह हुन् भने ऐन नियम कानून लगाउन हत्कडी लगाएको छ राज्यले समाजवादी अर्थव्यवस्था अंगीकार गरेको हो कि होइन। आज भोलीको अवस्थामा जनता उपभोक्तालाई मारमा पार्नुहुन्न पिडिओ विल भनिएको छिर्दा कर्मचारी दोष दिनेकी सहुलियत रुपमा ७ वटै प्रदेशमा दिने व्यवस्था दिनु पर्छ। आम जनताको ठेकेदार राज्य हो। नयाँ बन्दै गरेको हाइड्रो पावरमा लगानी गरौं। हामी हाइड्रो पावरमा लगानी गर्न अनुरोध गर्न चाहन्छु। ३०/३५ अर्व लाग्ने हो। नेपाल आयल निगमले शेयर प्राप्त गर्ने कि नगर्ने ? हिजो त्यही कर्मचारी फटाह र भष्ट्राचारी कसरी ?

२०६२/०६३ तिर १ रुपैयाँ मूल्य वृद्धि गर्दा पनि आन्दोलनमा सहभागी हुनेमा म पनि थिएँ। राइले भने।

०६२/०६३ मा घ ६२ अर्ब घाटामा गएको निगम नाफामा गएको छ।

अधिकारिक ट्रेड युनियनका अध्यक्ष देवीप्रसाद न्यौपानेले नेपाल आयल निगममा आफै पनि सञ्चालक समितिमा भएकोले छु। आफनै ८-१० अर्ब जोडेर जानु सञ्चार माध्यमले के भन्ने तिर जानुहुन्न। वास्तविकता के हो ? व्यवसाय जानु पर्छ। सञ्चालक समितिमा भएकोले के भईरहेको छ। सचिवमा हुँदा सम्म मन्त्रीसम्म पुगे के हो कि सबैले व्यवसाय गरेर खान पाउनु पर्छ।

नीति निर्माण र सहजीकरणलाई आयल निगमले सामाजिक स्तरको विषयवस्तुको कार्यहरू गर्दै आएको छ। राज्यले सबैभन्दा बढी योगदान गर्दै आएको संस्था नेपाल आयल निगम पनि एक हो।

त्यसैगरी निगमका प्रवन्धक बेकुण्ठ अर्यालले कर्मचारीहरू अब्बल मात्र होइन पक्का पनि छन्। ग्याँसमा ८ सय घाटा खाएर पनि बेच्यौं। लागत, समय, व्यवस्थापन तीन कुरा व्यवस्थापन गर्न सके अगाडि बढ्न सक्ने रहेछ।

१ महिना बराबरको तलब दिने घोषणा गर्छौं। निगमलाई झन् अगाडि बढाउन पर्छ। व्यवसायहरूलाई सम्पूर्ण रुपमा सहयोग गर्छौं। व्यवसायिकता देखाउनु पऱ्यो।

हामीले छिसिक्क केही भयो कि आन्दोलन गर्थ्यौं भन्नेतिर नलाग्नु होला। मध्यपूर्वमा केही हुन्छ। ग्याँसको समस्या छ। सुरक्षा निगममा केही सुधार गर्नु पर्छ। भण्डारण क्षमता बढाउनु पर्छ। सबैको साथ सहयोग चाहिन्छ। खुट्टा तान्ने कार्य गर्नु हुन्न।

निगमका कार्यकारी प्रमुख सुरेन्द्रकुमार पौडेलले २०२७ साल पौष २६ गते नेशनल ट्रेडिङ्ग लिमिटेडको २ वटा कोठा लिएर २ वटा ड्रमबाट व्यवसाय शुरुगरेको बताउँदै निगमको क्षेमता विस्तार गर्दै गईरहेको बताउनु भयो। निगमको संयुक्त कार्यदल गठन गरेर ५ वर्ष भन्दा बढी काम गरेको छौं।

तारुकामा गोरु जुधाई

✍धनबहादुर मगर

धादिङ्ग माघ १ गते तारुकामा गोरु जुधाई कार्यक्रम भएको छ विक्रम संवत् १९८७ सालदेखि निरन्तर गोरु जुधाउँदै आएको संस्कृति पर्वलाई निरन्तरता दिँदै नुवाकोटको तारकेश्वर गाउँ पालिकाम चन्दनीमा पनि भव्यताकाका साथ गोरु जुधाई कार्यक्रम सम्पन्न भएको उक्त गोरु जुधाई कार्यक्रमको उद्घाटन गर्दै नेपाली काँग्रेसका महामन्त्री डा.सशाँक कोइरालाले कायक्रमलाई भव्यताको साथ मनाउनु पाउँदा आफू निकै खुरीशी भएको बताउनु भएको छ। उक्त अवसरमा कोइरालाले कार्यक्रम खर्चालु भएको पाण्डे सिंगो सरकारले दिनु पर्छ। राजनीति ठाउँ रहि रहेको विकास सोचे जसरी गर्न सेकेको छैनौं। रसुवा नुवाकोट पयर्टन व्यसायी महासंघका महासचिव

आफैले ५ लाख रुपैयाँ किसानहरूलाई सहयोग गरेको र ४२ जना किसानहरूका लागि मोवाइल वितरण गर्ने समेत घोषणा गरेको छ।

पर्यटन व्यवसायी शिव अधिकारीले तारकेश्वर माघे संक्रान्ति मेलालाई किसानको मेला हुनु पर्छ। राजनीतिका गन्ध हुनुहुन्न। गोरु जुधाई अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको हुन सक्न राजनीतिक रुपमा ध्यान गरेर मात्र हुँदैन।

गोरु जुधाईको कार्यक्रममा २०० वर्ष अधिको सम्बन्ध मामा भान्जाको सम्बन्ध तेस्रो राजनीतिक पार्टीको होइन किसानको हो। सबै जागरुक भएर लाग्नु पर्छ।

त्यसैगरी अर्का नेता तथ जय पृथ्वी बहादुर सिंह नाती अर्जुन जंग बहादुर सिंहले तारुका मेरो पारिवारिक रुपमा नाता पर्छ। पर्व पशुको शुरुवात र राजनीतिक भावनाले शुरु भएको होइन। मेरो त मामा भान्जाको सम्बध भएकोले तारुका मेरो लागि गौरवको विषय भएको बताउनु भयो। त्यसैगरी जनकराज ढुंगानाले साँस्कृतिको पर्वको रुपमा माघे संक्रान्ति आफै जरुरीलाई रमाइलो पर्दछन होइन। २०६२ सालदेखि साँस्कृतिक पर्वको रुपमा विकास गर्दै आएको छ। सूचीकृत भईसकेको छ। होम स्टेको व्यवस्था गरेको र नेकपा नेता तारुका ईन्चार्ज राजेन्द्र न्यौपानेले समुहगत रुपमा व्यवस्थित रुपमा मेलाको व्यवस्था गऱ्यौं।

नेका नेता महाधिवेशन प्रतिनिधी चक्र शाक्यले साँस्कृतिक पर्व जोगाउनु परे दायित्व हामीलाई लागेको छ। राजनीतिक भन्दा पनि साँस्कृतिक रुपमा पनि हुनु पर्छ। आफ्नै पार्टी र अरुका पार्टी भन्ने सोँच राख्न हुन्न। यसमा गर्वको महशुस गरेका छौं। कार्यक्रम सम्पन्न भएपनि ऋणको भार बोक्नु पर्ने भएकाले व्यवाथापन टिम वर्षै पिच्छे परिवर्तन हुने गरेको छ। यो व्यक्तिगत भन्दा पनि संस्थागत रुपमा अगाडि लैजानु पर्ने बताएका थिए।

कारण टिकटको व्यवस्था गर्न आयोजकहरूलाई सहज हुने सुझाव दिएको छ।

कार्यक्रम विशेष अतिथि हिरानाथ खतिवडाले केही कामहरू गर्न नसकेको स्वीकार गर्नु भएको छ। यो खेललाई व्यवस्थित गर्न प्रेदेश र संघीय सरकार मिलेर गर्नु पर्छ स्थानीय सरकारले शुरुवात गर्नु पर्छ। बाटोको व्यवस्थित बनाउन आवश्यक छ। विदेशी पाहुना ल्याउने होम स्टे र बाटोका सुविधा नभएको ल्याउन नसकेको बताएको छ।

नारायण प्रसाद खतिवडा त्यसैगरी अर्का संघीय सांसद नारायण खतिवडाले कृषि आधुनिकीकरणको विषय भईरहेको अवस्थामा किसानहरूले गोरु पालेर संस्कृतिक रुपमा जागरण गर्न जरुरी छ। नतिजा प्रात गर्न सकेको छैन।

अब खेल मैदान व्यवस्था गर्ने हो पुल बाटो छैन। अर्को जात्रासम्म व्यवस्थापन स्रोत साधन व्यवस्थापन भएको ठाउँमा। स्थानीय सरकार टेण्डर आएको छ। कसले जसरी के भन्दा किसानलाई कसरी शक्तिशाली बनाउने : तारुकालाई बनाएरै छाड्छु। गोरु धनी किसान कोष रु १ लाख १ हजार दिनेछु। वेलकोट गढी पालिकाको उप-प्रमुख कविता ढुङ्गानाले कृषि आधुनिकीकरण गर्ने नाउँमा गैर भएको छ। यही ल्याएर गोरु जुधाउने व्यवस्था भए अझ महत्व बढ्छ।

नेकपाका नेता तथा अर्का नेता रमेश कुमार महतले किसानको देश ३ भएकोले जननेता विपि कोइरालाले सरकारी कार्यालयहरूमा किसानको फोटो राख्ने घोषणा गरेका थिए। महत्वपूर्ण पक्ष रहेको हिजो जोत्नको फोटो हुनु पर्छ भन्नु भएको थियो।

नेपाल सरकार
भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय
सडक विभाग
पुल महाशाखा
चाकुपाट, ललितपुर
सार्वजनिक सूचना

- पुलहरूमा जथाभावी दिशा, पिशाव र फोहोर नफालौं। यसले पुलको आयु घटाउँछ।
- पुलको तलमाथि खोलाबाट बालुवा, गिट्टी, ढङ्गा माटो आदि झिक्दा पुल भत्किन सक्छ। पुलको ५०० सय तलमाथि माटो, बालुवा आदि नझिकौं।
- पुलमाथि सकभर सीमित गतिमा सवारी साधन चलाउने बानी बसालौं।
- पुलहरू हाम्रो साझा सम्पत्ती हो। यसको संरक्षण हाम्रो दायित्व हो।
- मानव शरीरमा रहेको रक्त स्नायु तन्तु जस्तै पुल सडकको अभिन्न अङ्ग हो। एक ठाउँमा रक्तनली काटिन जाँदा पक्षघात भएजस्तै पुल भत्किन जाँदा सडक उपयोग हिन हुन्छ र मानव जीवन अस्तव्यस्त हुन सक्छ।

महाशाखा प्रमुख

धोका दिएको उखु किसानको गुनासो

काठमाडौँ। उखु किसान र सरकारबीच पुस १८ गते पाँच बुँदे सम्झौता भयो। तर सम्झौताको मसी सुक्न नपाउँदै चौतर्फी विरोध हुन थालेको छ। किसान आन्दोलनलाई राजनीतिकरण गर्दै सम्झौतामा टुङ्ग्याइएको आरोप लागेको छ।

आन्दोलनरत उखु किसान र सरकारबीच पुस १८ गते पाँच बुँदे सम्झौता भएको थियो। आन्दोलनरत किसानले आन्दोलन स्थगित गरे तर अझै घर फर्केका छैनन्। सबै आन्दोलनकारी उखु किसान काठमाडौंमै छन्। सरकारले माघ ७ गतेभित्र सम्पूर्ण बक्यौता रकम भुक्तानी गराइदिने सम्झौतापत्रमा हस्ताक्षर गरेको छ। तर किसान अझै विश्वस्त छैनन्, त्यही भएर उनीहरू काठमाडौं नछाडेका हुन्। माघ ७ गतेसम्म काठमाडौंमै बस्ने, भुक्तानी प्राप्त भए घर फर्किने नत्र ८ गतेदेखि पुनः आन्दोलन गर्ने तयारीमा छन् उनीहरू। यता मिल सञ्चालकहरुले भने थोरै-थोरै गरेर भए पनि भुक्तानी दिन शुरु गरेका छन्। जिल्लामा सरकारी अनुदान पनि वितरण शुरु भएको छ। उखु किसानको अवस्था र आगामी कदमको बारेमा विन्देश्वर रायले एक महिना अघि नै आएर हुन जिल्लामा पटक-पटक आन्दोलन गर्दा पनि केही सुनुवाई नभएपछि थप दबाबका लागि काठमाडौँ आएको बताएको छ।

रायले भन्नु भयो। हामीले चिनीमिल मालिकलाई दिएको उखुको बक्यौता रकम नपाएका कारण आन्दोलनमा आएको हौं। त्यसैको निरन्तरताका लागि हामी काठमाडौंसम्म आएका हौं। मिल मालिकले पैसा नदिँदा निकै समस्या भयो। बाध्य भएर आन्दोलन गर्नुपऱ्यो।

अहिले सरकारसँग पाँच बुँदे सम्झौता भएको छ। यो सम्झौतालाई तपाईंले कसरी बुझ्नुभएको छ, सम्झौता ठीक छ कि बेठीक छ? भन्ने विषयमा जब सम्झौता कार्यान्वयन भएपछि मात्र असली महत्व थाहा हुने बताए। कागजमा जस्तोसुकै सम्झौता भए पनि त्यो कार्यान्वयन भएन भने त्यसको कुनै अर्थ रहँदैन। अहिलेको सम्झौता पनि त्यस्तै हो। सम्झौतमा लेखिएको कुरा सबै कार्यान्वयन भइदियो भने मात्र किसानको हितमा हुन्छ। सम्झौता बुझ्दो भन्दा पनि शङ्का निवारण भएको छैन। विगतमा पनि यस्ता थुप्रै सम्झौताहरू भएका थिए। अक्षरस पालन भएको छैन। सम्झौताका क्रममा ठूला-ठूला कुरा हुन्छन्। अन्त्यमा हात लाग्यो शून्य हुन्छ।

अहिलेको सम्झौता पनि त्यस्तै हुन्छ कि भन्ने हामी उखु किसानमा आशङ्का छ। किनभने विगतमा हामीले यस्तै नियति भोग्दै आएका थियौं।

सरकारले माघ ७ गतेसम्म सम्पूर्ण बक्यौता रकम भुक्तानी गराइदिने हामीसँग सम्झौता गरेको छ। सबै भुक्तानी नभएसम्म हामी काठमाडौंबाट जाँदैनौं। सम्पूर्ण रकम आएन भने माघ ८ गतेदेखि फेरि आन्दोलन गर्छौं। आन्दोलन फिर्ता लिएको हो भन्ने प्रश्नमा स्थगित मात्र गरेका हौं। फिर्ता लिएका होइनौं।

कागजमा जस्तोसुकै सम्झौता भए पनि त्यो कार्यान्वयन भएन भने त्यसको कुनै अर्थ रहँदैन। अहिलेको सम्झौता पनि त्यस्तै हो। सम्झौतमा लेखिएको कुरा सबै कार्यान्वयन भइदियो भने मात्र किसानको हितमा हुन्छ।
सम्झौता बुझ्दो भन्दा पनि शङ्का निवारण भएको छैन। विगतमा पनि यस्ता थुप्रै सम्झौताहरू भएका थिए।

केही साथीहरू अस्वस्थ्य भएर घर फर्किनुभएको हो। बाँकी सबै काठमाडौंमै छौं। परेको बेला हामी तुरुन्त सडकमा आउँछौं। यसअघि सर्लाहीका किसान मात्र आन्दोलनमा आएका थिए, अबको आन्दोलनमा देशैभरिका उखु किसान आउनेछन्।

किसानलाई भुक्तानी दिनुपर्ने एक अर्बभन्दा बढी रकम बाँकी छ, तपाईंलाई के लाग्छ माघ ७ गतेभित्र सबै रकम भुक्तानी हुन्छ?

सबभन्दा बढी बक्यौता रकम राकेश अग्रवालको छ। आन्दोलनको विशेष टार्गेट उहाँमाथि नै थियो। यद्यपि अन्य उद्योगीले पनि किसानको बक्यौता रकम दिनुपर्ने हाम्रो माग रहेको छ। पुस २५ गतेभित्र १२ करोड र माघ ७ सम्म ५ करोड भुक्तानी गर्ने सरकारसमक्ष अग्रवालले प्रतिवद्धता जनाउनुभएको छ। अरू उद्योगीहरूले माघ ७ गतेसम्म सबै भुक्तानी गर्नुपर्ने हुन्छ। राकेश अग्रवालमाथि तीन वर्ष देखिको ५ लाख देखि २१ करोड रुपियाँसम्म किसानहरूलाई भुक्तानी गर्न बाँकी छ। माघ ७ पछि उहाँले बक्यौता रकम नियमित रूपमा भुक्तानी गर्ने भन्नुभएको छ। यदि नियमित रूपमा गर्नुभएन भने सरकारले उहाँलाई कारबाही गर्ने प्रतिवद्धता उद्योग मन्त्री लेखराज भट्टले जनाउनु भएको छ।

एकजना किसानले भने उखु उब्जाउनका लागि निकै मिहिनेत र खर्च गर्नुपर्छ। खेती निकै खर्चिलो छ। म तीन चार बिघामा उखु खेती गर्छु। एक बिघा उखु खेतीका लागि रु.एक लाखभन्दा बढी खर्च हुन्छ। एक कट्ठामा अढाई क्विन्टल उखुको बीउ लाग्छ। एक कट्ठामा १० केजी मल हाल्नुपर्छ। दुई तीन किसिमका औषधि छर्किनुपर्छ। रोप्नका लागि एउटा मजदुरले दिनको एक हजार रुपैयाँ लिन्छ। ट्याक्टरलाई जोताउँदा एक घण्टाको १२ सय रुपैयाँ लिन्छन्।

घरव्यवहार उखुखेतीले नै चल्ने हो। मिल मालिकले पैसा नदिएपछि समस्या थपिँदै गइरहेको छ। लाखौं रुपियाँ बाँकी भएपछि

घरमा खानलाई समस्या हुने नै भयो । छोराछोरीलाई पढाउन समस्या छ । छोराछोरीलाई खुवाउन, पढाउन साहु महाजनबाट ऋण लिनुपर्थ्यो । यहाँसम्म कि खेती गर्नका लागि पनि साहु महाजनबाट ३६ प्रतिशत ब्याजमा ऋण लिएका छौं ।

एक पटक उखुका लागि पाँच छ पटक खेत जोताउनुपर्छ । ढुवानीदेखि लिएर अरू पनि थुप्रै खर्च छन् । यी सबै खर्च नगदमै हो, एउटा पनि उधारो हुँदैन । त्यसमा लाग्ने सबै खर्च ऋण लिएर नै गरेको छु । यता मिल मालिकले बक्यौता रकम दिइरहेका छैनन् भने उता साहुबाट लिएको रकम बढ्दै गएको छ । सर्लाहीमा राकेश अग्रवालले चिनी मिल स्थापना गर्दा हामी किसानलाई ठूलाठूला सपना देखाउनुभएको थियो । ठूला-ठूला आश्वासन दिनुभएको थियो । उहाँले किसानलाई सबै सुविधा दिने प्रतिवद्धता जनाउनुभएको थियो । बीउ, मल लगायत हरेक कुरामा सुविधा दिने भन्नुभएको थियो । खेती गर्नका लागि अग्रिम पैसा पनि दिने भन्नुभएको थियो । प्रत्येक हप्तामा भुक्तानी गर्ने भन्नुभएको थियो । यति कुरा भनेपछि हामी खेतीतर्फ लाग्यौं । तर राकेश अग्रवालबाट कुनै सुविधा पाइएन ।

हामीले आफ्नै लगानीबाट सबै कुरा गर्यौं । यत्रो लगानी भइसकेको छ । मिलमा पनि रकम बक्यौता छ । यदि खेती गर्न छाडिदियौं भने त्यो रकम पनि डुब्ने डर हुन्छ । त्यही भएर दुःखसुख गरी उखु खेती गर्दै आइरह्यौं । तर अब विस्तारै छाड्दै जाने सोच बनाएको छु । साह्रै पीडा छ यसमा । एकचोटि उखु लगाएपछि तीनवटा अन्य बाली लगाउने समय त्यसैमा जान्छ । धान लगाएँ भने प्रति कट्ठा चार पाँच मन प्रत्येक साल उब्जाउ हुन्छ । त्यसपछि गहुँ, दाल पनि हुन्छ । दुईवटा बाली मज्जाले उब्जाउन सकिन्छ । अहिले पनि धान प्रतिक्विन्टल दुई तीन हजारका दरले बिक्छ । गहुँ पनि प्रतिक्विन्टल रु चार पाँच हजारको दरले बिक्छ । हिसाब गर्नुस्, तीन चार बिघा जमिनमा सालको कति आम्दानी हुन्छ । उखुभन्दा बढी आम्दानी हुन्छ । त्योभन्दा कम मिहिनेत पनि पर्छ ।

एक चोटि केही खेत बेचेर थोरै तिरेको छु । खेत बेचेर साहुको पैसा कसरी तिर्नु भनेर दुईवटा छोरा कमाउनका लागि विदेश गएका छन् । उसले कमाएर पठाएको पैसाबाट घर खर्च चलेको छ । पैसाको अभावले नै छोरालाई पढाउन सकिएन । एउटा छोरा १० कक्षामा पढ्दैछ अनि दुई छोराले पढाई छाडेर विदेश गएका छन् । मसँग जमिन छ, छोरा कमाउनेवाला छन् । अनि हिम्मत गरिरहेको छु । जसको जमिन छैन उसले बटैया (अधिया) मा जमिन लिएर उखु खेती गरेका छन् भने त्यसको हालत के भएको होला, एकचोटि विचार गर्नुस् । उसले पनि ऋण गरेर नै उखु खेती गरेका छन् । तर मिल मालिकले समयमा भुक्तानी नगर्दा उनीहरुको हालत खराब भएको छ । कुनै दिन आत्महत्या गर्न बेर लगाउँदैन । हामी सोझा किसान आफ्नो अधिकारका लागि काठमाडौंसम्म लड्न आयौं । यसको आडमा कसले के गरे थाह छैन । हामी आन्दोलन गरिरहँदा घुसपैठियाहरू पनि आएको पछि थाहा पायौं । आन्दोलनलाई अर्कैतिर मोड्ने प्रयत्न पनि भयो । कतिपयले भित्रैभित्रै चलेखेल पनि गरे ।

को हुन तपाईहरूको अगुवा आन्दोलनको नेता भन्ने प्रश्नमा कोही अगुवा छैनन् । आफ्नो बलबुत्तामा आन्दोलन गर्दैछौं । यसमा सबभन्दा बढी सहयोग पत्रकार, नागरिक समाजको रहेको छ । जसले हामीलाई खुलेर सहयोग गर्नुभयो । होला, यसमा कसैले बढी सहयोग गरे, कसैले कम तर हाम्रा अगुवा कोही छैनन् । यो आन्दोलन हामीले आफ्नै बल र खर्चमा गरेका हौं । गाउँमा ऋण लिएर काठमाडौं आएका हौं ।

यो आन्दोलनको अगुवाई गर्दै राष्ट्रिय जनता पार्टी नेपालका सह-महामन्त्री राकेश मिश्रले उखु किसानलाई काठमाडौंसम्म ल्याएका थिए । काठमाडौं आउने बित्तिकै उनीसहित केही किसान चिनी उद्योगी राकेश अग्रवाललाई भेट्न उनको कार्यालय त्रिपुरेश्वर पुगेका थिए । तर उद्योगीसँग भेट भएन ।

उद्योगीसँग भेट नभएपछि उनीहरूले करपोरेट कार्यालयमा ताला लगाएका थिए । सम्पूर्ण रकम नपाएसम्म ताला नखुल्ने उनीहरूले बताएका थिए । तर चार दिन नबित्दै नेता राकेश मिश्र र उखु किसान संघर्ष समितिका सचिव हरिश्याम रायले अन्य आन्दोलनकारीलाई जानकारी नै नदिई ताला खोलेको आरोप किसानहरूले लगाएका थिए । सरकारलाई ध्यानाकर्षण गराउन किसानहरू माइतीघर मण्डलमा प्रदर्शन शुरु गरेका थिए । यता, 'मर्नु परे यहीँ मरौंला, तर बक्यौता रकम भुक्तानी नलिइ फर्किन्नौं' भन्दै प्रदर्शन गरिरहेका थिए भने उता किसानलाई कुनै जानकारी नदिई मिश्र भित्र-भित्रै उद्योगी अग्रवाल तथा सरकार पक्षसँग वार्ता गरिरहेका थिए ।

उखु किसानको माग पूरा गराउन राकेश मिश्र लागेका थिए । उनले उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्री लेखराज भट्टसँग वार्ता गर्न पुगेका थिए । एक पटक मात्र होइन, दुई-दुई पटक एक दुईजना किसानलाई साथमा लिएर उनले भट्टसँग उनको मन्त्रालयमै छलफल गरेका थिए ।

सरकार र उखु किसानबीच पाँच बुँदे सहमति, किन गरे किसान आन्दोलन फिर्ता ?

उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्तिमन्त्री लेखराज भट्टले आगामी माघ ७ गतेभित्रै मिल मालिकहरुबाट उखु किसानहरूको भुक्तानी गराइनेबारे लिखित सहमति गर्ने प्रतिवद्धता गरेको थिए । शुक्रबार उद्योग मन्त्रालयमा भएको छलफलमा उखु किसानको दीर्घकालीन समस्या समाधानका लागि मन्त्रालयका सह-सचिवको संयोजकत्वमा सरोकारवाला निकायहरू चिनी उद्योगी, किसानको प्रतिनिधि र विज्ञहरू समेत रहने गरी कार्यदल गठन गर्ने समेत सहमति गरेका थिए ।

नेपाल सरकारबाट उखु किसानलाई उपलब्ध गराइने अनुदान वापतको रकम किसानहरूले समयमै नपाएको गुनासोका सम्बन्धमा समयमै पर्याप्त रकम निकासको लागी उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयले कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय र अर्थ मन्त्रालयमा अनुरोध गरी पठाउने समेत सहमति भएको मन्त्रालयले जनाएको छ ।

उखु किसानहरूको भुक्तानी, चिनीको आपूर्ति लगायतका विषयमा कुनै समस्या वा गुनासो भए उखु किसान र उद्योगीहरूले तत्काल जानकारी गराउन र सोको सम्वोधन गर्न उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको आपूर्ति व्यवस्थापन महाशाखालाई सम्पर्क महाशाखाको रुपमा तोक्ने सहमति समेत भएका थिए । मन्त्री भट्टले पहल गरेपछि उद्योगीहरूले भुक्तानी शुरु गरेको सहमतिपत्रमा उल्लेख छ । १३ वटामध्ये ३ वटा चिनी मिलले किसानहरूलाई भुक्तानी दिन बाँकी रहेको छ

उच्च ज्वरो आउने, खोकी लाग्ने, घाँटी दुख्ने, सम्पूर्ण शरीर दुख्ने, वान्ता आउने र झाडापखाला लाग्ने, लक्षणहरू देखिएमा इन्फ्लूएन्जा ए (H1N1) स्वाइनफ्लु पनि हुन सक्छ । तसर्थ यस अस्पतालमा तथा नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा जचाई समयमा नै उपचार गराउन अनुरोध गरिन्छ ।

शुक्रराज ट्रपिकल तथा सरुवा रोग अस्पताल
टेकु, काठमाडौं

सिताके : करिब ३७ हजार प्याकेट (करिब ५५ लाख बराबर)
मिल्की : करिब ५ हजार प्याकेट (करिब ३ लाख रुपैयाँ बराबर)
ग्यानोडर्मा : करिब १ हजार प्याकेट (करिब १ लाख रुपैयाँ बराबर)
वर्षिक च्याउ उत्पादन (बीउको २० प्रतिशत रिस्क प्याक्टर)
कन्ये : करिब ८० लाख के.जी (करिब १ अर्ब रुपैयाँ बराबर)
गोब्रे करिब ९ लाख के.जी (करिब २७ करोड रुपैयाँ बराबर)
सिताके : करिब १ लाख ५० हजार के.जी (करिब ७ करोड ६५० लाख रुपैयाँ बराबर)
अन्य प्रकारको च्याउ : (करिब ३० लाख रुपैयाँ बराबर)
प्रत्यक्ष रोजगारी : करिब ३५ हजार जना
निजी क्षेत्रको लगानी
बीउ उत्पादन : करिब ७५ करोड
च्याउ खेतीमा करिब १ अर्ब २५ करोड
च्याउ उत्पादक किसानले
भोग्ने परिरहेको समस्या
कच्चा पदार्थको समस्या
क्वारेन्टाइनको समस्या
गुणस्तरीय बीउका समस्या
जग्गाको समस्या
पूँजीगत समस्या
बजार व्यवस्थापनको समस्या
बीमाको समस्या
भण्डार गृह र कलेक्शन सेन्टरको समस्या

श्रमिकको समस्या सरकारी गलत रबैयाको समस्या :

पत्रकार मित्रहरू

यी समस्या समाधानको लागि च्याउ उत्पादक किसान संघले पटक-पटक सरकारी निकार्यलाई घच्घच्याई रहेको छ । सरकारले कृषि विभाग अन्तरगत रहेको व्यवसायिक कीट विकास केन्द्रलाई च्याउ क्षेत्रलाई हेर्ने जिम्मेवारी दिएको छ । तर, हामीले पटक-पटक अनुरोध र हार-गुहार गर्दा पनि केन्द्रले च्याउको क्षेत्रको समस्या समाधानका लागि गम्भीरतापूर्वक पहल कहिल्यै पनि गरेन । त्यही सरकारी वेवास्ताकै कारण नेपालमा प्रचुर सम्भवना हुँदा-हुँदै पनि च्याउ किसानहरूले कहिल्यै पनि आफूलाई सुरक्षित महसुस गर्न पाएन । नेपालमा सम्भवत: च्याउ मात्रै यस्तो उत्पादन हो जसको मुल्य कहिल्यै बढेन, बढेको छैन । विगत ४ दशकको अवधिमा नेपालमा अरु उत्पादन र वस्तुहरूको मूल्य श्रृँखलामा कति उतार चढाव आएको छ भन्ने बारेमा तपाई हामी सबै जानकार छौं । तर व्यवसायिक रुपमा च्याउ खेती शुरु भएको करिब ४ दशक अवधिमा च्याउको मूल्य कहिल्यै बढेन । च्याउ उत्पादनसँग सम्बन्धित सबै भौतिक सामाग्री र कच्चा पदार्थको मूल्य सयौं । हजारौं गुणा बढेको छ । तर च्याउको मूल्य कहिल्यै बढेन । सिजन अनुसार अलिकति तल माथि हुने बाहेक २०३५/४० देखि हालसम्म च्याउको मूल्य स्थिर रहँदै आएको छ भने अलिकति उत्पादन बढेर नेपाली च्याउ किसानले लाभ पाउँछन् कि भन्ने आशा पलाएको, बेला भारतबाट अनधिकृत रुपमा भित्रिने च्याउले नेपाली किसानलाई हरेक वर्ष थलानै पार्ने गरेको छ । त्यसको विरुद्ध हामीले विगतमा थुप्रै पटक अभियान सञ्चालन गऱ्यौं । त्यसबाट केही सकारात्मक सन्देशहरू प्रवाह भएको छ । तर, जुन रुपमा रोकिनु पर्ने हो । त्यो रुपमा रोक्न सकेको छैन । हाम्रो भनाई भारतीय वा अरु कुनै देशबाट च्याउ आयत् हुनै हुँदैन भन्ने होइन । नेपाली किसानको उत्पादन बजारीकरणको सुनिश्चितता पछि वैधानिक बाटोबाट आयत गरिनु पर्छ भन्ने हो । भन्सार र कर नतिरी चोरबाटो प्रयोग गरेर ल्याइने गुणस्तरहिन च्याउले नेपाली किसानलाई थलात पारिरहेको छ नै साथ-साथै उपभोक्ताको स्वास्थ्य माथि समेत गम्भीर खेलवाड गरिरहेको छ ।

आदरणीय पत्रकार साथीहरू :

यस्तै समस्याहरू समाधानको लागि पहल गर्ने सम्वद्ध सरकारी निकायहरूलाई दवाव दिने, च्याउ किसान, व्यवसायी सरोकारवाला पक्षहरूको आवाजलाई एकीकृत गर्ने, च्याउको पौष्टिकताको बारेमा उपभोक्ताहरूलाई जानकारी दिने उद्देश्यले राष्ट्रिय च्याउ जागरण **अभियान-२०७६ को आयोजना गरिएको हो।**

राष्ट्रिय च्याउ जागरण अभियान २०७६ किन :

१. अनाधिकृत रुपमा भारत लगायतका देशबाट आयत् हुने कम गुणस्तरको च्याउको आयत बन्द गर्नको लागि दवाव सिर्जना गर्नु।
२. गुणस्तरीय च्याउ उत्पादन र बजारीकरणमा सहजीकरण गर्न।
३. च्याउ किसान, व्यवसायी, सरकारी निकाय, सरोकारवाला संघ-संस्थाको साथै विज्ञहरूबीचमा समन्वय विस्तार गरि च्याउको उत्पादन, प्रशोधन र बजारीकरण प्रभावकारी बनाउने ।
४. च्याउ खेती र बजारीकरणको लागि उच्च प्रविधिको प्रयोग बढाउनु ।
५. च्याउको पौष्टिकताको बारेमा उपभोक्तालाई सचेत बनाउने ।
६. राष्ट्रिय च्याउ केन्द्र स्थापनाको लागि सरोकारवालाहरूको दवाव सिर्जना गर्न ।
७.भन्सार, क्वारेन्टाइनको साथै स्वादेशभित्र च्याउजन्य उत्पादनको लागि आवश्यक कच्चा पदार्थ काठ, पराल, बाँस आदि समेतको ओसार पसारमा देखाएको समस्या समाधानको लागि पहल गर्न ।
८.विभिन्न देशको विभिन्न भागमा च्याउ संकलन केन्द्र तथा चिलिङ भ्यान सञ्चालन गर्न ।
९सातवटै प्रदेशमा हरेक वर्ष च्याउसँग सम्बन्धित प्रदर्शनी स्थल सञ्चालनको लागि पूर्वाधार तयार गर्न ।
१०.च्याउको पौष्टिकता र परिकारको बारेमा जानकारी दिन ।
११.उत्पादनमा आधारित अनुदानलाई प्रभावकारी बनाउन। बैंक तथा वित्तिय संस्थाबाट प्रदान गरिने सहुलियत दरको कर्जा सहज रुपमा उपलब्ध गराउने पहल गर्न ।
१२.च्याउ बीमा प्रभावकारी रुपमा लागु गराउन ।
१३. च्याउको पोष्ट हार्भेष्ट सम्बन्धी उच्च ज्ञानको आदान प्रदान गर्न ।
च्याउ किसानको लागि आवश्यक पर्ने सार्वजनिक जग्गा उपलब्ध गराउन सबै तहका सरकार समक्ष आग्रह गर्न ।
१५. च्याउ किसान, व्यवसायी र मजदुरको व्यवसायजन्य स्वास्थ्य सुरक्षा सुनिश्चित गराउन ।
१६. च्याउको उत्पादन तथा यसको समग्र उन्नयनको लागि आर्थिक र प्राविधिक सक्षमता निर्माण गर्न ।
१७. च्याउका किसानको समस्या पहिचान गरि समाधानको पहल गर्न ।
१८. च्याउ उद्यमको आधारभूत मूल्य मान्यता आचार संहिता निर्माण गर्न ।
१९. देशभरिका च्याउ कर्मीहरूलाई एकीकृत गर्दै च्याउ सञ्जाल निर्माण गर्न ।
२०. किसानमैत्री च्याउ नीति निर्माणका लागि दवाव सिर्जना गर्न ।
२१. च्याउ उत्पादन तथा व्यापारको लागि आवश्यक वमोजिम सहकारीको निर्माण गरी तथा सञ्चालन गर्न ।

अन्त्यमा, हाम्रो यो कार्यक्रम नेपाल सरकारले शुरु गर्न लागेको नेपाल भ्रमण वर्ष २०२० को लागि आन्तरिक पर्यटन पवर्द्धन समेत सहयोगी हुनेमा हामी विश्वस्त छौ । यो कार्यक्रम सफल पार्न पत्रकार मित्रहरूबाट प्राप्त हुने साथ सहयोग प्रति च्याउ उत्पादन किसान संघ नेपाल कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु ।

प्रेमनारायण अधिकारी
अध्यक्ष
च्याउ उत्पादक किसान संघ

च्याउ व्यवसायीको, राष्ट्रिय जागरण अभियान

काठमाडौं पुस ७ गते देशभरिका च्याउ किसानहरू एक हौं, भन्ने नारा लिएर राष्ट्रिय च्याउ जागरण अभियान २०७६ सम्पन्न भएको छ।

पुस ९ गते देखि २९ गते देशको विभिन्न ठाउँमा पुगेर गरिने उक्त कार्यक्रममा झापाको

काकडभिट्टाबाट उद्घाटन भई काठमाडौंको खुमलटारमा आएर सम्पन्न हुने उक्त कार्यक्रममा भेटघाट, साँस्कृतिक कार्यक्रम, अन्तरक्रिया वृहद अन्तरक्रिया, च्याउ परिकार प्रदर्शनी लगायत कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ।

उक्त कार्यक्रममा च्याउ व्यवसायीहरूले भोग्नु परेको समस्या र समाधानको विषयमा केन्द्रीत रहेर गरेको कार्यक्रममा नेपालको कृषिलाई च्याउ व्यवसायबाट पुऱ्याएको योगदान र भविष्यमा च्याउ उत्पादनलाई महत्व दिनु पर्ने बताएका थिए। उक्त अवसरमा पूर्व च्याउ व्यवसायी संघका अध्यक्ष चित्रराज तिमिल्सिनाले भारतको च्याउ नेपालमा आएको र नेपाली किसानहरूलाई अप्ठ्रो पारिरहेको बताउनु भयो।

तिमिल्सिनाले ४ करोड लगानी ५० औं रोपनी मार्फत सप्लाई ८ घण्टा नेपाली च्याउ टिक्ने र ४ दिन भारतको रहने भएकोले भारतीय च्याउसँग प्रतिस्पर्धा गर्न निकै समस्या परिरहेको बताएको छ। विषाक्त च्याउ आउन नदिन कृषि आन्दोलन पूर्वदेखि पश्चिमसम्म कार्यक्रम लग्नु परेको बताउनु भयो।

कृषि परियोजना मार्फत दिइने अनुदान वास्तविक किसान नपाएको र झोले किसानले परियोजना बनाई अगाडि लान्छ।

उत्पादनमा आधारित अनुदान दिनुपर्छ। त्यसैगरी हिपात साप्ताहिक पत्रिकाका प्रधान सम्पादक बाबुराम ढकालले कीट विकास केन्द्रले मौरी र च्याउ कीट विज्ञान महाशाखाले प्रभावकारी कार्य गर्न नसकेको बताए। नेपाल सरकारको सहयोग अन्तरक्रियाको लागि ५ लाख छुट्याएको छ।

त्यसैगरी पत्रकार तथा कृषि व्यवसायी रमेश तुफानले ग्रास रुट स्तरमा जोडिएको किसानहरू यो अभियान जोडिनु पर्छ। ५ लाख भन्दा बढीलाई लाभ पुऱ्याउनु पर्छ। मासु नखानेलाई च्याउ विकल्प हुन्छ। ३५ सालदेखि बढी मूल्य बढेको छैन। बजारमा घाटामा च्याउ गईरहेको छ। च्याउलाई बजेट छुट्याएको छैन। विषादी नखाऔं। भारतबाट सिधै आउने च्याउ रोकिएको छ। यो अभियानले अनुदान प्रभावकारी हुन्छ भन्ने हो।

नेपालमा अरु धेरै कृषि उपजहरू जस्तै च्याउको उपभोग कहिलेदेखि गरियो भन्ने एकीन छैन। किनकी च्याउ जंगली खाद्यवस्तु हो र हाम्रा पुर्खाहरूले जानेर वा नजानेर जंगलबाट च्याउ टिपेर खाने गरेको पाइन्छ। मानिसले खेतीगर्ने कार्यक्रमको शुरुवात भने सन् १९७३ मा शैलेशचन्द्र सिंहले कीर्तिपुरमा गर्नु भएको हो।

नीति निर्माता तह च्याउ नीति
च्याउ उत्पादक किसान संघ नेपाल
केन्द्रीय कार्य समितिको कार्यालय,
हरिसिद्धि ललितपुर

राष्ट्रिय च्याउ जागरण अभियान-२०७६ का सन्दर्भमा

प्रेस विज्ञाप्ती :

आदरणीय पत्रकार साथीहरू

च्याउ उत्पादक किसान संघ नेपाल देशभरिका च्याउ कर्मीहरूको साझा संगठन हो। वि.सं २०६१ मा स्थापना भएको यस संगठनले शुरुदेखि नै च्याउ उत्पादन र बजारीकरणको सन्दर्भमा देखा परेका समस्या समाधानको लागि पहल गर्दै आईरहेको छ। यसै क्रममा यही मिति २०७६ पुस ९ गते सोमबार तदनुसार २५ डिसेम्बर २०१९ देखि १ महिने मेची-महाकाली राष्ट्रिय च्याउ जागरण अभियान-२०७६ सञ्चालन गर्न लागिएको छ। त्यही कार्यक्रमको बारेमा जानकारी दिने उद्देश्यले आयोजित पत्रकार सम्मेलनमा उपस्थित हुनु भएको सम्पूर्ण पत्रकार साथीहरूमा च्याउ उत्पादक किसान संघ नेपालको तर्फबाट हार्दिक स्वागत अभिवादन गर्दछु। साथै नेपालको च्याउ उद्यमका समस्याहरूको समाधानको लागि हामीले गरिरहेको प्रयासमा विगतदेखि नै यहाँहरूले पुऱ्याउनु भएको सहयोग, सद्भाव प्रति हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दै राष्ट्रिय च्याउ जागरण अभियान २०७६ लाई सफल बनाउन समेत यहाँहरूबाट सहयोग हुनेमा म विश्वस्त छु।

आदरणीय मित्रहरू :

राष्ट्रिय च्याउ जागरण अभियान -२०७६ को आयोजना किन गर्नु पऱ्यो भन्ने बारेमा उल्लेख गर्नु अगाडि नेपालको समग्र च्याउ उद्यमको अवस्था र समस्याहरूको बारेमा केही तथ्याङ्कहरू यहाँहरूलाई जानकारी दिनु उपयुक्त हुन्छ भन्ने लागेको छ।

नेपालमा अरु धेरै कृषि उपजहरू जस्तै च्याउको उपभोग कहिलेदेखि गरियो भन्ने एकीन छैन। किनकी च्याउ जंगली खाद्यवस्तु हो र हाम्रा पुर्खाहरूले जानेर वा नजानेर जंगलबाट च्याउ टिपेर खाने गरेको पाइन्छ। मानिसले खेतीगर्ने कार्यक्रमको शुरुवात भने सन् १९७३ मा शैलेशचन्द्र सिंहले कीर्तिपुरमा गर्नु भएको हो। उहाँले कन्ये च्याउको खेती शुरु गर्नु भएको थियो। त्यसको केही वर्ष पछि सन् १९९२ मा डा.महेश अधिकारीले गोदावरीमा मृगे च्याउको खेती गरे पनि अहिले च्याउ खेती देशका सबै भू-भागमा फैलिएको छ। त्यससँगै खेती गर्ने प्रवृति, च्याउका जातहरू पनि निकै परिवर्तन आएको छ। अहिले कन्ये र गोब्रेको साथै सिताके, मिल्की, ग्यानोडर्मा लगायतका अनेकौं जातका च्याउको उत्पादन र बिक्री वितरण हुने गरेको छ।

तथ्याङकगत रुपमा हेर्दा च्याउको उत्पादन र बजारीकरणको अवस्था यस्तो रहेको छ।

वार्षिक बीउ उत्पादन

कन्ये : करिब ४९ लाख ७० हजार प्याकेट (करिब १५ करोड रुपैयाँ बराबर)

गोब्रे : करिब १ लाख २५ हजार बोटल (करिव ७५ लाख बराबर)

महिलाको श्रम र योगदानको नाप्ने उपकरण छैन

कीर्तिपुर पुस २० राष्ट्रिय किसान आयोगको आयोजनामा महिला कृषक उद्यमी स-शक्तिकरणको लागि क्षमता अभिवृद्धि तालिम कार्यक्रम पुस २० र २१ गते सम्पन्न भएको छ।

उक्त क्षमता अविभृद्धि कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि राष्ट्रिय किसान आयोगका अध्यक्ष चित्र बहादुर श्रेष्ठले नेपाली किसानहरूको आँसु र पसिनाबाट स्थापना भएको किसान आयोगले महिला भएरै कार्यक्रम राखेको नठान्नु होला। धर्तीमातालाई सिंजित गने योगदान तपाईहरूको छ। हामी सबैलाई थाहा छ। यो शुरुवात हो। संख्यात्मक हिसाबले धेरै थोरै होला देशभर यस्तो कार्यक्रम गर्नु पर्छ। हामी रहौं वा नरहौ भावी अध्यक्ष महिला देखिरहेको छु। हामी यहाँ सामान्य मान्छे जुटेका छैनौं। दिदी बहिनीहरू आउनु भएकोले आयोगको तर्फबाट धन्यवाद दिन चाहन्छौं।

अर्को अतिथि अखिल नेपाल किसान महासंघका अध्यक्ष भैरव रेग्मीले किसान आयोगले आफ्नो सीमा भन्दा बाहिर रहेर यस प्रकारको कार्यक्रम गरेपनि समग्र रुपमा सकारात्मक रुपमा लिन सकिन्छ।

विषयगत हुनु पर्ने हो। यो महिलाको पीडा हो। महिलाहरू स्वायम् पूरुष भन्दा सक्षम छ। अहिले धेरै क्षेत्रमा महिलाहरूले अधिकार पाएका छन्। कम्युनिष्ट सरकार बनेको छ। कार्यन्वयन पक्ष कमजोर छ। समृद्धिको कुरा गर्दा राष्ट्रिय आम्दानी गर्ने हो। ६६ प्रतिशत कृषिलाई कुनै पनि सरकारले एजेण्डा बनाउने सक्छ। हरिबोल गजुरेलको २७ प्रतिशतमा जाने कृषि योजना बनाउनु पर्छ।

अकुट भ्रष्टचार गरी कमाएको पैसा कर छुटको नलागोस् र अंश वण्डा गर्दा बाड्न नपरोस् भनेर महिलाको नाममा राखिएको हो। महिलाहरू पेशागत र राजनीतिक रुपमै उत्पीडन छ। भूमिका जहाँ छ। उत्पीडन पनि छ। कार्यक्रम बनाउँदा वर्गिय ढंगले बनाउनु पर्छ। कृषिमा महिलाको संगठन सम्बन्धित विषयको हुनुपर्छ।

गाउँमा कृषि सम्बन्धी किसानलाई चेतना दिने संरचना नै बनेको छैन।

बाटोघाटो मात्र समृद्धिको पाटो होइन। विदेशी वस्तु आयात् निर्यात हुन्छ। बीउबाट मात्र फाइदा लिन सक्छ। त्यसैले उत्पादनमै नगई हुँदैन। किसानले उत्पादन गरेको धानको मूल्य पाउँदैन। प्रतिस्पर्धा गर्नु सकिन भनिन्छ। कृषिमा पनि प्रतिपर्स्धा हुन्छ ? भारत, अमेरिका लगायत देशमा कृषिका लागि छुट्टै बजेट हुन्छ। अहिलेको कृषि, काम र बजेट टालटुले हुन्। जबसम्म समग्रमा योजना बन्दैन तबसम्म कृषि र महिला स-शक्तिकरण अगाडि बढ्दैन।

किसान महासंघका संगठन विभाग प्रमुख नहेन्द्र खड्काले हामीले संवैधानिक किसान आयोगको माग गरिरहेका छौं। अहिले ६ जना सदस्यमा २ जना महिला छन्। यसको कार्यविधि फरक छ। ईक्वालिटी नभए ईक्विटी हुनुपर्छ। माया केसी आफैमा किसान हो। माया केसीले किसानमा आउन ठूलो संघर्ष गर्नु पऱ्यो। हुन्न भनेकोले ५ भोट ल्याए उहाँले छ अत्यधिक भोट ल्याएर जित्नु भयो।

माया केसीको कार्यपत्रमा बढी प्राङ्गारिक खेतीमा नै फोकस गरेको भए अझ राम्रो हुन्थ्यो।

महिलाहरूमा उत्पीडन कहाँ छ ?

१. घरेलु हिंसा
२. पेशागत भूमिका
३. लैंगिक उत्पीडन
५. आर्थिक उत्पीडन
६. स्वमित्वको उत्पीडन छ। त्यो महिला उत्पीडनको कारणले पाएको होइन। अकुट भ्रष्टचार गरी कमाएको पैसा कर छुटको नलागोस् र अंश वण्डा गर्दा बाड्न नपरोस् भनेर महिलाको नाममा राखिएको हो। महिलाहरू पेशागत र राजनीतिक रुपमै उत्पीडन छ। भूमिका जहाँ छ। उत्पीडन पनि छ। कार्यक्रम बनाउँदा वर्गिय ढंगले बनाउनु पर्छ। कृषिमा महिलाको संगठन सम्बन्धित विषयको हुनुपर्छ। हामीसँग महिला नेतृत्वको अभाव छैन। महिलाहरूलाई नीति निर्माण तहमा पुऱ्याउनु पर्छ भनेका छौं। महिला कमजोर भएर होइन। फेरि सत्ता चलाउँछ कि भनेर हुनसक्छ।

उत्पादनको सम्बन्धमा, भन्नु पर्दा उत्पादन, पुनः उत्पादन, प्रजनन्, मातृसत्ता आरम्भ हुनेबेला काम थिएन। त्यतिबेला महिलाको आवश्यकीय सत्ता दबाईयो भन्ने हो। पुरुष र महिलाको आवाज किन ठूलो सानो भयो ? वैज्ञानिक कारण छ। संसारमा श्रृँगार गरेर महिलालाई फकाउने पुरुषले गर्छ। मयुर, डाँफे र सिंहको श्रृँगार छ। फूलहरू समेत रंगी विरङ्गी हुन्छ। प्राङ्गारिक वस्तु बढी झुम्पा हुन्छ। प्राङ्गारिक वस्तु रासायनिक वस्तु नहालीकन बनाउने चिज हो। हामी किसानहरूले पाङ्गारिक किनेर हाल्नु पर्दैन। संसारमा ३२ सय प्रजातिका धान अविष्कार गरेका छन्। हाम्रा वैज्ञानिकहरूले ५० वटा धान अविधष्कार गरेर एग्री ईकोलोजीलाई साथ दिएका छन्। पञ्च गाम्यमा नरिवलको पानी पनि भात, दाल, मेवा मिसाइन्छ। झुस भएको गोलभेडामा किरा लाग्दैन। जिरो बजेट नेचुरल फार्मिङ्ग विवादित छ। प्राङ्गारिक र जिरो वजेट प्राविधिक रुपमा फरक छ। खाद्य सम्प्रभुत्ताको आधारभूत सिद्धान्त दिगो दिगो कृषि हो। ऐतिहासिक भौतिकवाद नमान्ने सहकारी हो। सहकारी समाजवाद उन्मूख पूँजीवादको मूल आधार हो।

महिलाहरूको आकर्षण कृषिमा बढ्दै गएको छ। महिलाले काम गर्ने, पुरुषले स्वमित्व लिने गरेको छ। गण्डकी प्रदेशमा महिला केन्द्रीय कार्यक्रम ल्याउँदा ५ प्रतिशत मात्र महिला सहभागी थिए।

म ८ घण्टा काम गर्छु श्रीमतीले १२ घण्टा काम गर्छन्। महिला आफू जन्मदिने आमा मात्र नभई श्रीमानको पनि आमा भएको हुन्छ। क्षमता अभिवृद्धि तालिम कार्यक्रममा महिलाको न्यून् सहभागीता हुन्छ।

पुरुषहरू ६० लाख वैदेशिक रोजगारमा छन्। ८२ प्रतिशत महिला कृषिमा लागेका छन्। तालिम सेमिनारमा महिला भन्दा पुरुषनै बढी सहभगी हुन्छ।

राजनीतिक कार्यक्रममा भन्दा अर्गानिक खेती बढी केन्द्रीत भएको भए अझ राम्रो हुन्थ्यो।

राष्ट्रिय किसान आयोगका सदस्य वसन्ती घिमिरेले राष्ट्रिय किसान आयोगको काम कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी विषय प्रस्तुत गर्दै किसानको मुद्दा स्थापित गर्ने कार्यमा राष्ट्रिय किसान आयोग स्थापना कालदेखि नै आवाज उठाउँदै आएका छन्।

किसान अधिकार भित्र जैविक विविधता, जलवायू परिवर्तन, पर्यावरणीय प्रभाव, कृषि अनुदान, क्षेतिपूर्ति, अवगमन, कृषि उत्पादन, ढुवानी व्यवस्थापन, बाँझो जमिन प्रयोजन, खेती योग्य जमिन प्रयोग गर्ने कार्यमा जोडदिँदै आएको छ।

घिमिरेले प्रतिफल आयो कि आएन भनेर सरकारलाई प्रतिवेदन बुझाएको बताएको छ। संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारको तालमेल समन्वय नभएको पाइएको, एकद्धार प्रणालीमा अनुदान वितरण नभएको, कृषि विमा अनिवार्य नगरिएको, विमा गर्न प्रक्रियालाई झन्झटिलो बनाएको छ। बाँदर, गैंडा, हाती लगायत वन्यजन्तुले कृषि बाली विनाश भएको छ। कृषि उपज जहाँ बजारको समस्या उत्पादित वस्तुको व्यस्थापन र समाधान नहुदा किसानहरूका लागि चुनौती थपिएको छ।

किसानको प्रमुख सवाल र चुनौतीहरू

१. किसानका अधिकार सम्बन्धी सचेतना।

२. उत्पादन स्रोत सामाग्री न्यून उत्पादन।

३. रैथानी वाली र लोभ हुन अवस्थामा पुगेका बालीहरूको संरक्षण।

४. वहुराष्ट्रिय कम्पनीको प्रतिपस्धा गर्न सक्छन् कि सकिदैन ?

५.मौजुदा नीतिहरूको परिमार्जन।

६. महिलामैत्री नीति कसरी ल्याउने सकिन्छ ?

७. किसान महिलाहरूलाई विभिन्न ठाउँमा सल्लाहकार लगायत नियमन निकायमा पदस्थापन गर्ने अनुरोध गरेका छौं। रणनैतिक आर्थिक वृद्धि गतिविधि, गरिबी न्यूनिकरण, खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, आत्मनिर्भर दिगो कृषि विकास नीति, समतामूलक आयआर्जन बढाउने।

कृषि विकास प्राथमिकताहरू :

१. सहकारी वन भूमि, एकीकृत योजना चक्लावन्दी : सबैलाई जोडेर जस्तै : १० रोपनी जमिन चक्लावन्दी सहितको खेती,

गुणस्तरीय मल बीउविजन, पाउने अधिकार प्रभावकारी कार्यन्वयन र बजारको पूर्वाधारको विकास, मूल्य श्रृंखला कार्यक्रम, कृषि उद्यमशील तालिम प्राथमिकता हुनु पर्छ।

एडीएसको मूल्याङ्कन र अनुगमन गरी ५ वर्षमा प्रम कृषि आधुनिकीकरण आयोजनाले कति जनाको कृषकहरू जीवनस्तर उठाउन सहयोग पुऱ्यायो भन्ने विषय प्राथमिकताका साथ आउनु पर्छ।

सूचनाको हक हामी सबैको हो। किसानमैत्री कानूनी हकको नियमन र वास्तविक किसानको पहिचान गर्नु पर्छ। गुणस्तरीय कृषि उत्पादन, स्रोत साधन र सेवा टेवामा किसानको सर्वसुलभ पहुँच, उत्पादित वस्तुहरूको बजार व्यवस्थापन।

राष्ट्रिय महिला कृषक समूह महासंघका अध्यक्ष गङ्गालक्ष्मी अवालले कार्यपत्र प्रस्तुत गर्दै महिला स-शक्तिकरणको अवस्था पखेता निकाल्ने प्रकृया रहेको बताउनु भयो।

स्रोत माथिको नियन्त्रण, महिला स-शक्तिकरणको बाधाहरू भएको, छोरालाई जन्मने वित्तिकै सम्पत्तीको अधिकार भएको, १ प्रतिशत महिलाहरूमा मात्र स-शक्तिकरण रहेको, कर छलि गर्न महिलाको नाममा उद्योग लगायत सम्पत्ती दर्ता गरेको, एकदुइवटा उपलब्धीहरू बाहेक धेरै जसो अधिकारहरू लागु नभएको, ३५/४० वर्ष पुगेपछि पेन्सन सुविधा, अनुभव कम भएपनि बढुवाको व्यवस्था गरेको, देवानी संहितामा विवाह पछि आफ्नै थरमा राख्न पाएको तर अन्य ६८ प्रतिशत महिलाको समानपूर्वक बाँच्न पाउने हक प्रत्यभूति नभएको, छुवाछुत विरुद्धको हक, शिक्षा स्वास्थ्य रोजगारको हक, सामाजिक न्यायको हक अझै कार्यन्यन हुन नसकेको, जनाउनु भएको छ।

राष्ट्रसंघ समान कामको समान ज्यालाको अधिकारको व्यवस्था, नेपालमा महिला स-शक्तिकरणको चुनौती र समान भनिए पनि हुन नसकेको अवस्था छ। प्रजनन् स्वास्थ्यमा ठाउँ र समय अनुसार समान अधिकार हुनुपर्छ। विवाह गर्ने अधिकार हुनु पर्छ।

रोजगारी, समस्या र चुनौतीहरू र सुधारहरू महिलाहरूका लागि निशुल्क शिक्षा हुनु पर्छ। निर्णायक ढंगले प्रस्तुत हुनसक्यो भने महिला स-शक्तिकरण अगाडि बढाउन सकिन्छ।

प्राङ्गारिक अभियन्ता माया केसीले नालापानीको युद्धमा पुरुषलाई सहयोग गरेर महत्वपूर्ण भूमिका निभाएको बताउँदै महिलाहरू देश हाँक्ने क्षमता राख्ने बताउनु भयो।

हरेक क्षेत्रमा अग्रज महिलाको आवश्यकता पर्दछ। पहिलो महिला कृषि मन्त्री नानीमैया दाहालले कृषिमा भ्रष्टाचार छ भनेर आवाज उठाउनु भएको थियो। भ्रष्टाचारको विषयमा त्यसरी आवाज उनी पहिलो महिला थिए। महिलाको नाममा पैत्रिक सम्पत्ती छैनन्। आफ्नो नाममा जग्गाको लालपुर्जा हुँदैनन्। महिला किसानको अधिकार छ। कार्यन्वयन हुन सक्दैन। राष्ट्रिय किसान आयोगमा समेत महिला पुगेको छैनन्। किन पुगेको छैन वादी पुगेको छन्। खाद्य सम्प्रभुत्ता सम्बन्धी किसानको नाममा काम गर्ने धेरै संघ-संस्थाहरू छन्।

प्राङ्गारिक महँगो हुँदैन। सस्तो हुन्छ शून्यदेखि ३ हजार मिटरको उचाईमा फलेको बालीहरूको स्वाद फरक-फरक पाइन्छ। जैविक विविधतामा आधारित कृषि संसारमा प्राङ्गारिक बीउ उत्पादन गर्ने स्थान पूर्वी प्रदेश हुनेछ। हामी सकारात्मक सोच बोकेर हिडेका छौं। हामी कहाँ ऋतु अनुसार कृषि हुन्छ। हामीले वसन्तमा रोपेको बाली शिशिरमा खान सकिन्छ। शिशिर ऋतु खानपानको ऋतु हुन्। यो ऋतुमो धेरै महत्वका चाडपर्वहरू आउँछन्। प्रकृतिक औषधी जीवाम्मृत प्रयोग गर्दा वंशानुगत स्वाद मिल्दछ। अहिले कृषि विकासको ढाँचा पुल, सडक बनाउनलाई भनिन्छ। एउटा धानको बीउ रोपेर एउटा गेडा धान फलाउनेलाई चिनको विकास भनिन्छ। पर्यावरण मैत्री विकास हुनु पर्छ। एउटा घरेडी ३ पटकसम्म बिक्री गर्छ। कृषि क्रान्ति स्पष्ट नभएकाले कृषिमा भ्रम छ। घर बनाउनु कृषिको विकास होइन।

१ सयको हजार, हजारको लाख, गेडा धान फलायो भने त्यसलाई विकास भनिन्छ।

एक १ नं. प्रदेशले उदयपुरमा १ सय बीघा जमिन कृषि उत्पादन थाली सकेको छ। स्वास्थ र स्वच्छ प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनको महत्व नभई बुझाउनु पर्छ। नेपाली गाई र विदेशी गाईमा अन्तर छ चर्न गएको गाई दुध दिनुपर्छ भनेर घर फर्केर आउँछ। त्यस्तो नेपाली गाईको ठाउँमा जर्सी गाई ल्याउने सुझाव दिने विज्ञहरूलाई के भन्ने! हाम्रा श्रीमानहरू ससुराली जान्छु भनेर हिडेको घर फर्कदैनन् श्रीमतीले खोज्नु पर्छ।

समृद्ध नेपाल बनाउन जिरो वजेट प्राकृतिक खेतीसँग जोडदिने, सहकारीको माध्यमबाट समानता ल्याउन सकिन्छ। होम स्टे र कृषि पर्यटन प्रवर्द्धनको विकास र विस्तार गर्ने,

अखिल नेपाल किसान महासंघका केन्द्रीय सदस्य जीवन्ती पौडेलले कम्प्रोमाइज गर्ने क्षमता हामीसँग धेरै छ। सहजीकरण प्रयास गर्नु पर्छ। महिला किसान सहयोग सहजीकरण सबै प्रदेशमा ५०/५० जना महिलाहरू सहभागी बनौं। ऋण लगायत सहुलियत कर्जा नदिने बैंकहरूलाई ब्ल्याक लिष्टमा हालौं। सकेत हामी

यो पार्टी र उ पार्टी भनेर खुम्चेको होला। कुन नेता कस्को नेता ! राजनीतिक आस्था आफ्नो ठाउँमा भएपनि नेताको पकेटको कुरा नगरौं। महिलाहरूका लागि संविधानमा दिएको मौलिक अधिकार, समानुपाति सहभागीता भनिए पनि ३३ प्रतिशत पुऱ्याउन सक्दैनौं फुर्सद छैन रेडियो सुन्न। सबैको ऐक्यवद्धता चाहियो महिलालाई आयआर्जनमा कसरी स-शक्त बनाउने ? कृषि क्षेत्रमा महिलाकरणको समस्या छ। हामी सबै सक्षम छौं। कोहीभन्दा, कोही कम छैन।

नेपाल किसान संघका केन्द्रीय सदस्य शान्ति ढकालले हामी महिलाहरू धेरै सक्षम छौं। पुरुषले स्विकार्नु हुन्छ। महिला नउठे पछि घर उठ्दैन। श्रमिकको कुनै मूल्य हुँदैन। हामी गहिरिएर अध्ययन गर्दैनौं। हामी सूचना प्रविधिमा पनि कमजोर छौं। डकुमेन्ट पूरा नभएर प्रस्तावहरू प्राप्त हुन्न। कसरेसाबारी, कौशी खेती, गरे पनि आफूलाई खान पुग्छ। मकै र धानको गेडा लागेन भने क्षतिपूर्ति कसले दिने ? किसानहरू आएर रोइकराई गरेको कुराहरू आउनु पर्थ्यो।

अखिल नेपाल किसान महासंघका महिला संयोजक सीमा रिजालले महिलाहरूलाई स-शक्तिकरण जरुरी छ। उनीहरू विहान ४ बजेदेखि बेलुकीसम्म काममा व्यस्त हुन्छ।

विना धितो ऋण पाउने हो भने महिलाले धेरै गर्न सक्छन्। बजारीकरण नभएर होला अनुदानको कार्यक्रम प्रभावकारी भएनन्। महिलाहरू मिलेर एकजुट भएर काम गऱ्यौं भने अगाडि बढ्न सक्छौं।

अखिल नेपाल किसान महासंघका केन्द्रीय सदस्य माया केसीले अस्तित्वको आधारमा हुने विकासलाई दिगो विकास भन्ने गरिन्छ। निमार्णलाई विकास भनिदैन। जीवन चक्र चल्ने विकास चाहिन्छ। प्राकृतिले बनाएको वनस्पतिको सम्बन्धमा प्रतिवन्ध गरिएको छ। विकास भनेको सजिव विकास गर्ने हो। किसान ठुला-ठुला योगदानले किसानहरूको किसान आयोग बनेका छन्। खाद्य उत्पादनमा पशुपालन अनिवार्य हो।

भारतले हस्तक्षेप नगरुन् भनेर

राजा महेन्द्रले २०२६ सालमा नै ५ हजार भन्दा बढी जनतालाई तराईमा लगेका हुन्। माओवादी जनयुद्धमा सहभागी हाल कृषि व्यवसायमा संलग्न रेखा बाँस्तोलाले जनयुद्धमा गएर आएपछि तरकारी फलाएर दुनियाँलाई खुवाएका छन। १ बोटबाट १५ के.जी फर्सी फलाउनु सक्ने उनी महान किसान हुन्। यूरिया हाल्यो भने तुलसी किन मर्छ। माटो खनिजको महासागर हो। तुलसी मानिसको साथी हुन्। जंगल, जमिन, जडिबुटी, जल ४ ज किसानको साथी हुन्। पूर्वी नेपालमा गएर जयकला र म दिनभरि हलो जोत्यौं, प्राकृतिकप्रेमी मानव अभियान गऱ्यौं।

हुम्लाका सुनबहादुर शाहीले महान काम गरेका छन्। हाम्रै अभियन्ता राष्ट्रिय किसान आयोग हुन्। हामीले गरेका कामको अनुगमन र अनुसन्धान गरिदनु पऱ्यो। राज्यमा ४० प्रतिशत आय बढेको छ। राज्यप्रति महिलाको सम्पन्न बढेको छ। महिलाले ७७ प्रतिशत योगदान गरेको छ। कृषिलाई कम्पनीकरण गर्ने काम नगर्न भनि छलफल गरेका छौं।

शक्तिशाली भू-उपयोग नीति बनाउँदै लागु गर्नु पर्छ।

२१ गते प्रस्ताव लेखन गङ्गालक्ष्मी अवाल प्रशिक्षण तथा तालिम :

महिला हक, खाद्य सम्प्रभुत्ता, कृषि यान्त्रीकरण कार्यन्वयनमा आउन बाँकी छन्। ७० लाख नेपाली युवाहरू वैदेशिक रोजगारमा गएका छन्। जलवायू परिवर्तन सबभन्दा पहिलो असर महिलालाई नै गर्छ। सनराइज बैंकले १५ लाख विना धितो उद्यमी कर्जा दिएका छन्। हाम्रो उत्पादनलाई फरक ढङ्गले गरौं। भारतमा १२ सय करोड कृषि कर्म गर्ने कृषकलाई उपहार भनेर छुट्याएको छ। हामी नजन्मिदै किसान हौं। किसानलाई प्रोत्साहन खै त ?

६ करोड जनतालाई व्यक्तिगत खातामा जाने गरि त्यस्तो प्रोत्साहन गरेको हुनु पर्छ। खस्रो भएपनि नेपाल अन्नबाली अर्गानिक हो। तर विदेशीहरू अर्गानिक खान नेपाल खोज्दै आउँछन्। विहारमा माटोको कप बनाएर वातावरण मात्र संरक्षण गरेको छैनन् किसानहरूले करौडौं आम्दानी पनि गर्छन्। राष्ट्र बैंक आफै बनाउनेले त्यसै पैसा दिँदैन। जो परजीवि हुन्छ उसलाई कहिल्यै सुख हुँदैन। विदेशी पैसा लिनु हुँदैन। आफ्नै पैसाले काम गर्ने हो।

किसानले किन बाँझो छोड्यो भन्दा रिस्क लिन चाहदैन रे। सुनियो ६४ वटा बोटको ६४ लाख अनुदान लियो रे।

कार्यक्रमको अध्यक्षता राष्ट्रिय किसान आयोगका सदस्य मिना तामाङले महिलाहरू कृषि लगायत अन्य क्षेत्रमा पनि कसरी स-शक्तिकरण हुने भन्ने विषयवस्तुमा केन्द्रीत रहेर गरेको सकारात्कम तालिमले थप क्षमता वृद्धि गर्ने विश्वास लएको बताउँदै। माया केसीको कार्यपत्रमा प्रस्तुत विषय महिलाहरूका लागि व्यवहारिक भएको छ। जीवनमा सम्पूर्ण खर्च गरेर यस ठाउँमा आएकोले आ-आफ्नो ठाउँमा आ-आफनै योगदान र भूमिकाहरू प्रस्तुत गर्नु पर्दछ। हामी प्रस्तुत कार्यपत्रमा केन्द्रीत हुँदा विषयवस्तुले सार्थकता पाउने विश्वास छ। सबै कुरा थाहा छ। जानेका छौं, बुझेका पनि छौं, तर पनि केही न केही कमजोरी छ। हामीले किसानहरूको स-शक्तिकरण हुनुपर्छ भनेर आवाज उठाईरहेका छौं। राज्यले भनिरहेका छन् समृद्धिको आधार कृषि हो।

कृषिमा आएको अनुदान महिलाहरूको पहुँचमा ल्याउने कसरी ? संविधानको कुरा पछ्याउन सक्छौं कि सकिदैनौं।

तामाङले सूचीकृत भएको संघ-संस्था संगठनको नेतृत्व उद्यमी स-शक्तिकरण गर्न राज्यले अझ झकझक्याउनु पर्छ। गरेका थुप्रै ऐन चुनावको सुझावको रुपमा बुझाएका छौं र प्रशिक्षित मात्र गरेको छौं। हाम्रो अधिकार थोरै छ तर पनि स्थानीय स्तरमा पनि कार्यक्रम गर्न पाउनु पर्छ भनिरहेका छौं। हामीले ५१ प्रतिशत महिला सहभागी हुनु पर्छ भनेर दावी गरेका छौं। तर राज्यले संविधानमा ३३ प्रतिशत छुटयाएको छ। त्यसमा पनि पुरुषले दावी छ। क्षतिपूर्ति सहित ५१ प्रतिशत जबसम्म महिलाहरू स-शक्तिकरण हुन्न तबसम्म राज्यले ग्यारेन्टी गरेपनि अगाडि बढ्न सक्दैन। एकाध महिलाहरूबाट मात्र राज्य चल्दैन। स-शक्तिकरण अत्यन्तै जरुरी छ। महिला अध्यक्ष भएपनि सम्पूर्ण कामकाजी अधिकार श्रीमानले लिएको हुन्छ। स-शक्तिकरण र कमाण्डीकरण किन हुन सकेन ? किनकी श्रीमानको मूल्याङकन समान भएन। श्रममा विभेद भयो ३३ प्रतिशत मात्र होइन ५० प्रतिशत प्रतिस्पर्धा गर्नु पर्छ। अवसर पाएर पनि अगाडि बढ्न सकेन भने हामी झन् पछि पर्छौ। सबै महिलाहरू ईमान्दार हुन्छन् भन्न खोजिएको होइन। तर केहो भनेको हो भने महिला पुरुष बराबरी हुनु पर्छ भनेका हौं। सक्रियताको आधारमा तपाईहरूलाई यहाँ ल्याइएका छौं। अब फिल्डमा जानुपर्छ। संगठित भएका महिलाहरूलाई स-शक्तिकरण गर्नु पर्छ।

१.महिला स-शक्तिकरण कसरी गर्न सक्छौं ?

२. वडास्तरमा सूचना गरी जानुपऱ्यो।

३. सम्बन्धित निकायमा किसान संगठनहरू छन्। परिणाम मूखि भएर हामी आफ्नो ठाउँबाट अगाडि बढौं।

विभिन्न संघ-संगठनहरू छन्। सुरा सुन्दरीतिर नभई जिम्मेवारी भएर अगाडि बढौं।

अवसर पायो भने नसक्ने भन्ने छैन। हरेक क्षेत्रमा जस्तै कृषि क्षेत्रमा पनि लाग्नु पर्छ। त्यसमा पनि महिलाको भूमिका महत्वपूर्ण रहन्छ। वास्तवमा भन्ने हो भने महिलाको श्रम र योगदानलाई नाप्ने उपकरण छैन।

दुईदिने कार्यक्रमको अध्यक्षता मीना तामाङ, स्वागत मन्तव्य वासन्ति घिमिर र सञ्चालन रामचन्द्र नेपालले गर्नु भएको थियो।